

JUECES

Yet xax kamtoj ya' Josué, yet maxhto mak ch'oktoj sreyaloj Israel, ha' tu' x'ek'toj hej tzetet tz'ib'nheb'ilayoj yinh Jueces ti'. Heb' ya' juez xhb'ina b'et ti', mach lahanoj smunil heb' ya' b'oj heb' ya' juez ay ti'nanh; ijb'alom heb' ya' ti' yinh konhob' Israel kat skolniloj heb' ya' skonhob' tet hej yenemigo aykoj shoyanil. X'okpax heb' ya' swi'aloj heb' naj soldado haka' chute heb' ya' rey, yet xhb'eyk'oj heb' naj yinh howal. Ha' tzet q'a' xhb'ina yul hune' te' hum ti' hat ch'ilchahiloj yinh Jueces 17.6, b'ay chala ta yet maxhto mak ayiktoj sreyaloj konhob' Israel sunil mak ch'uni tzet-tik'a chal sk'ul. Oxeb' majan yeyoj Jueces ti': b'ab'el majan, chal yib'anhiloj tzet xuh yetnhelax tx'otx' Canaán, 1.1-36 b'oj tzet xuh skachni Komam Yahveh hej skonhob'al Israel xwatx'en slahk'ulal b'oj anma nan konhob'al, 2.1-5. Yinh skab' majan, chal yib'anhiloj tzet xuh yijb'an heb' ya' Juez konhob' Israel. Ch'ichikoj yinh 2.6 kat yapni yinh capítulo 16; b'et tu' chala tzet xuh yok heb' ya' israelita shaq'enoj yechel ich dios Baal b'oj ichamta yechel ich ix tiyoxh Asera. Yuh xakanoj heb' ya' Komam Dios, yuxin chatij Komam heb' naj enemigo yuh ya'ni ek'oj heb' naj ya' yanma heb' ya'. Syox majan, hat ch'ichikoj yinh capítulo 17 masanta yinh 21, chal yib'anhiloj smul heb' naj yik'al ya' Benjamín x'initij sya'tajil yib'anh konhob' Israel.

**Xtzab'cha ya' Adoni-bezec
yuh ya' Judá b'oj ya' Simeón**

1 ¹ Lawi skamtoj ya' Josué, x'ok heb' ya' israelita sq'amb'enoj tet Komam Yahveh, xalni heb' ya':
—¿Tzet ik'alehal xhb'ab'ojtoj yinh howal yinh heb' naj cananeo yinh koxol ti' han?, xhi heb' ya'.

² Xta'wi Komam:

—Yik'al ya' Judá ch'ahojtoj b'ab'el, haxkam xax wakoj hune' tx'otx' tx'otx' tu' yul sq'ab' heb' naj han, xhi Komam.

³ Haktu' xuh yalni heb' naj yik'al ya' Judá tet heb' naj yik'al ya' Simeón yuxhtaj:

«Tonhwej jaha'koj howal yinh heb' naj cananeo b'ay hune' tx'otx' tx'otx' jet-xa yeh han; chonh tojpax kolwal teyinh han yet cheyetnhenoj hetx'otx'», xhi heb' naj.

Haktu' xuh stoh heb' naj yik'al ya' Simeón yinh heb' naj tu'.

⁴ X'ahtoj heb' naj yik'al ya' Judá tu' yaha'koj howal, ha' Komam Yahveh x'anikoj heb' naj cananeo b'oj heb' naj ferezeo yul sq'ab' heb' naj. Lahunheb' mil heb' naj xk'aywa yinh howal yuh heb' naj b'et Bezec. ⁵ Xchalo ya' rey Adoni-bezec b'et Bezec tu' yuh heb' naj, xanikoj heb' naj howal yinh ya', haktu' xuh sk'aywa heb' naj Cananeo b'oj heb' naj ferezeo yuh heb' naj yik'al ya' Judá tu'. ⁶ X'elkanh ya' Adoni-bezec tu' tet heb' naj, x'ok surnuj heb' naj yinh ya', lawitu' xtzab'cha ya' yuh heb' naj, xk'upnikaniltoj heb' naj yiximal sq'ab' ya' b'oj yiximal yoj ya' q'a' nimejal yinh.

⁷ Haktu' xuh yalni ya' Adoni-bezec tu':

«Setentak'a^a heb' naj rey xin k'upiltoj yiximal sq'ab' b'oj yiximal yoj q'a' nimejal yinh han, haxa sq'al hinti' ch'ayk'aytoj yalanh hinmexhah han, ha'xa sik'kanh heb' naj. Haka'tik'a xwute heb' naj han, haktu' lanhan hinyuten Komam Dios han», xhi ya'.

Lawitu' x'ilaxtoj ya' b'et Jerusalén, hat xkam ya' b'et tu'.

Xetnhe ya' Judá Jerusalén b'oj Hebrón

⁸Xakoj heb' naj yik'al ya' Judá howal yinh Jerusalén, xpotx'nikantoj heb' naj sunil mak ay b'et tu' yinh ch'en espada, xnhusnikantoj heb' naj konhob' tu', xetnhenkanoj heb' naj tx'otx'.

⁹Lawitu' x'aypaxtij heb' naj yaha'koj howal yinh heb' naj cananeo ch'ehayoj b'ay tx'otx' q'eb'tajlaj, tx'otx' Neguev b'oj tx'otx' aykoj yinh sk'ul witz yetk'ulal b'ay xhtoh tz'ayik. ¹⁰Xtopax heb' naj yanojkoj howal yinh heb' naj cananeo ay b'et konhob' Hebrón, Quiriat-arba tik'a sb'ih hune' konhob' tu' yet payxa, xk'aywapax yik'al naj Sesai naj Ahimán b'oj naj Talmai yuh heb' naj.

Xetnhe naj Otoniel konhob' Debir

Jos. 15:15-19

¹¹Lawitu' xtopax heb' naj yanojkoj howal yinh heb' naj ch'ehayoj b'et konhob' Debir; Quiriat-sefer tik'a sb'ih hune' konhob' tu' yet payxa. ¹²Haktu' xuh yalni ya' Caleb:

---

^a1:7 *Setentak'a* Hun tenank'a heb' naj, machnhe setentahoj heb' naj, ha' choche yala'iloj hune' ti'.

«Maktik'a ch'a'ni k'aywahoj konhob' Quiriat-sefer ti', kat yetnheni, xhwaha' xo' Acsa hinkutz'in yixaloh han», xhi ya'.

¹³ Naj Otoniel sk'ahol ya' Cenaz x'etnhen konhob' Quiriat-sefer tu', xa'ni ya' Caleb tu' ix Acsa skutz'in yixaloh naj. Yuxhtaj ya' Caleb q'a' txanto yeh ya' Cenaz tu'. ¹⁴ Yet stojxa naj Otoniel b'oj ix Acsa yixal tu', xakoj naj^b yinh sk'ul ix sq'an-ni stx'otx' tet smam. X'aytij ix yib'anh sburro, xq'amb'en ya' Caleb tu' tet ix:

—¿Tzet haweyi?, xhi ya'.

¹⁵—A' hunujxa sab'ehal wet han mam. Xax hawa' hintx'otx' b'et Neguev han, yaja' chin q'anpax tawet han, ta chawa' snuq' ha' ha' wet han, xhi ix.

Haktu' xuh ya'ni ya' Caleb tu' snuq' ha' ha' tet skutz'in tu', b'ay tx'otx' schewal tx'otx' nahat yekanh b'oj b'ay tx'otx' q'axnal tx'otx' nahat yeyoj.

Hej konhob' xetnhe ya' Judá b'oj ya' Benjamín

¹⁶ Xtoh heb' naj ceneo yetb'ihoh heb' naj yik'al ya' Judá, ha' heb' naj ti' yik'al smam yixal ya' Moisés; x'el heb' naj b'et konhob' stx'otx'al te' palma,^c masanta b'ay desierto yet ya' Judá, hune' aykoj b'ay tx'otx' Neguev, skawilal konhob' Arad, hat x'ehayoj heb' naj xol anma b'et tu'.

¹⁷ Lawitu' xtoh heb' naj yik'al ya' Judá b'oj heb' naj yik'al ya' Simeón yuxhtaj sb'ah tu', yaha'koj howal yinh heb' naj cananeo, xtanhtzenkaniloj heb' naj, heb' naj cananeo ch'ehayoj b'et Sefat.

^b1:14 *xakoj naj* Xakoj ix yinh sk'ul naj, haktu' yeyoj hunq'ahan tzoti' ti' yinh te' hum b'ab'el x'ayi.

^c1:16 *palma* Tita konhob' Jericó xhb'ina b'et ti'.

Xtanhtzekaniloj heb' naj hune' konhob' tu', xanikankoj heb' naj Horma^d sb'ihoj. ¹⁸Xetnhepax heb' naj yik'al ya' Judá konhob' Gaza, Ascalón b'oj Ecrón; xetnhekanoj heb' naj hej stx'otx'al konhob' tu'. ¹⁹Ha' Komam Yahveh aykoj yetb'ihoj heb' naj yik'al ya' Judá tu', yuxin xiloj heb' naj hej anma ch'ehayoj b'ay q'eb'tajlaj, yaja' mach xuh yinihaltij heb' naj, heb' naj ay b'ay ak'al, haxkam ay ch'en hierro aykoj yinh scarro heb' naj ch'ehayoj b'et tu'. ²⁰X'a'lax tx'otx' Hebrón tet ya' Caleb haka' xuh yalnikanoj ya' Moisés. Ha' ya' x'inihaltij yik'al heb' naj oxwanh sk'ahol naj Anac sat tx'otx' tu'. ²¹Yaja' wal heb' naj yik'al ya' Benjamín, mach xk'oji heb' naj yinihaltij heb' naj jebuseo ay b'et Jerusalén, yuxin hat-to ch'ehkanayoj heb' naj sk'atanh heb' naj yik'al ya' Benjamín tu' ti'nanh.^e

Xetnhe heb' naj yik'al ya' José konhob' Bet-el

²²Ha' Komam Yahveh aykoj yetb'ihoj heb' naj yik'al ya' José, x'ahtoj heb' naj yanojkoj howal yinh konhob' Bet-el. ²³Xatoj heb' naj, heb' naj winaj yila' tzet yeh konhob' Bet-el tu', Luz tik'a sb'ih konhob' Bet-el tu' yet payxa. ²⁴Xil heb' naj xtoh ilnoj tzet yeh konhob' tu', hune' naj winaj lanhan yeltij yul konhob', xalni heb' naj tet naj:

«Yeh jet ti'nanh han, b'ay tu' chuh joktoj yul hune' konhob' ti' han, haximwal xhkoyeb' sk'ulch'anil kok'ul tawinh han», xhi heb' naj.

---

^d1:17 *Horma* Etza lahan jab'en hune' tzoti' ti' yinh hebreo b'oj tzet ch'etalaxkantoj. Ilwejk'anab' yinh Nm. 21:3

^e1:21 *ti'nanh* Ha' hune' stiempohal b'ay xtz'ib'nhelaxayoj stzoti' Komam Dios.

²⁵ Haktu' xuh syeni naj tu' b'ay tu' chuh yoktoj heb' naj, xpotx'nikantoj heb' naj sunil anma ay b'et tu' yinh ch'en espada; haxanhe naj winaj tu' b'oj sfamilia mach spotx'toj heb' naj. ²⁶ Lawitu' xtoh naj winaj tu' ehoj b'ay stx'otx' heb' naj heteo, b'et tu' xakanh naj hune' konhob', Luz xakoj naj sb'ihoj, haktokantu' sb'ih ti'nanh.

Hej konhob' xetnhe heb' naj yik'al ya' Manasés b'oj ya' Efraín

²⁷ Mach xipaxiltij heb' naj yik'al ya' Manasés heb' naj cananeo ay b'et konhob' Bet-seán, heb' naj ay b'et Taanac, heb' naj ay b'et Dor, heb' naj ay b'et Ibleam b'oj heb' naj ay b'et Meguido b'oj heb' naj ay yul sunil swayanhb'alil, yuxin xkankanoj heb' naj cananeo ehoj b'et tu'. ²⁸ Yet q'a' ayxa yip heb' ya' israelita tu', xanihaktoj heb' ya' heb' naj tu' yalanh sik'leb'il munil, yaja' mach palanoj xuh yinihaltij heb' ya' heb' naj. ²⁹ Hakpaxtu' heb' naj yik'al ya' Efraín, mach xuh yinihaltij heb' naj, heb' naj cananeo ay b'et Gezer, yuxin xkankanoj heb' naj ehoj xol heb' naj yik'al ya' Efraín tu'.

Hej konhob' xetnhe yaq'b'ilxa hej ik'ale

³⁰ Hakpaxtu' heb' naj yik'al ya' Zabulón, mach xuh yinihaltij heb' naj, heb' naj cananeo ay b'et Quitrón b'oj heb' naj ay b'et Naalal, yuxin hat x'ehayoj heb' naj cananeo tu' xol heb' naj, yaja' x'oktoj heb' naj yalanh sik'leb'il munil yuh heb' naj yik'al ya' Zabulón tu'.

³¹ Hakpaxtu' heb' naj yik'al ya' Aser, mach xuh yinihaltij heb' naj, heb' naj cananeo ay b'et Aco,

heb' naj ay b'et Sidón, heb' naj ay b'et Ahlab, heb' naj ay b'et Aczib, heb' naj ay b'et Helba, heb' naj ay b'et Afec b'oj heb' naj ay b'et Rehob. ³² Hat x'ehayoj heb' naj yik'al ya' Aser tu' xol heb' naj cananeo ay b'ay hunq'ahan tx'otx' tx'otx' tu', haxkam mach xuh yinihaltij heb' naj, heb' naj cananeo sat tx'otx'.

³³ Hakpaxtu' heb' naj yik'al ya' Neftalí, mach xuh yinihaltij heb' naj, heb' naj cananeo ay b'et Bet-semes b'oj heb' naj ay b'et Bet-anat. Hat x'ehayoj heb' naj xol heb' naj cananeo ch'ehayoj sat hunq'ahan tx'otx' tx'otx' tu'; yaja' xaktoj heb' naj, heb' naj ay b'et Bet-semes b'oj heb' naj ay b'et Bet-anat tu' yalanh sik'leb'il munil.

³⁴ Xchejkanatoj heb' naj amorreo, heb' naj yik'al ya' Dan b'ay tx'otx' q'eb'tajlaj, mach sjeh heb' naj ta ch'aytij heb' naj sat ak'al. ³⁵ Kaw chilan chalkanoj heb' naj amorreo tu', xkankanoj heb' naj ehoj b'et Heres, b'et Ajalón b'oj b'et Saalbim; yaja' yet q'a' ayxa yip heb' naj yik'al ya' José tu', xaktoj heb' naj, heb' naj amorreo tu' yalanh sik'leb'il munil.

³⁶ Hat ch'ichitij snajachil stx'otx' heb' naj amorreo tu' b'ay ch'ahtoj hune' b'eh b'et Acrabim, masanta b'et Sela, kat spalk'onkanatoj yib'anh Sela tu'.

Yángel Komam Yahveh b'et Boquim

2¹ X'el Yángel Komam Yahveh b'et Gilgal, x'ahtoj b'et Boquim, xalni tet heb' ya' israelita yinh hakti':

«Hayin xex wiltij b'et tx'otx' Egipto han, xex winitij b'ay tx'otx' tx'otx' xin ta'wekoj wib'anh wa'ni tet heb' ya' heyichmam han, xwalni han: “Mach b'aq'inh xhweta'toj hinlahk'ulal xin watx'e b'oj hex han,

²tanhe mach lahk'ulal chewatx'e' b'oj anma ay sat hune' tx'otx' tx'otx' ti', yilal heyetanojkantoj sunil b'ay chakoj heb' naj sxahanb'al", kinchi han. Yaja' mach xeyijye tzet xwal han. ¿Tzet yuh xeyuh hune' ti'? ³Yuxin xhwal teyet ti'nanh han: "Mach xhwiha'iloj hunq'ahan konhob' tu' yinh hesat han, lanhte' chub'kuj heb' naj teyinh, haka' latz'ab' chub'ayoj hej sdios heb' naj yul heb'eh"», xhi.

⁴Yet xtanhk'o Yángel Komam Yahveh stzotel tet heb' ya' israelita, x'ah xayna heb' ya' yoq'i. ⁵Yuxin Boquim^f xakankoj heb' ya' sb'ihoj hune' lugar tu'. B'et tu' xakoj heb' ya' sxahanb'al tet Komam Yahveh.

Xkam ya' Josué

Jos. 24:29-31

⁶Yet xtaq'likanoj ya' Josué tet yet konhob', xmeltzokantoj hunun heb' ya' b'ay stx'otx' x'a'lo yerenciahoj. ⁷Xa' q'ana' sb'ah konhob' Israel tet Komam Yahveh yulb'al x'ehik'oj ya' Josué b'oj heb' ya' ijb'alom hun xuh yehik'oj b'oj ya' Josué tu', heb' ya' x'ohtajnhen sunil tzet xuh Komam Yahveh yinh konhob' Israel.

⁸110 hab'il ya' Josué sk'ahol ya' Nun schejab'lom Komam Yahveh, yet xkam ya'. ⁹Hat xmujlaxaytoj ya' b'ay stx'otx' b'et Timnat-sera, b'ay tx'otx' q'eb'tajlaj yet ya' Efraín, yetk'ulal norte b'ay witz Gaas. ¹⁰Xkampaxkantoj sunil hunq'ahan anma tu', lawitu' xul hunxa majan anma mach ohtajnhenoj Komam Yahveh b'oj mach yohtajoj hej sk'ulal tzet xuh Komam yinh konhob' Israel.

---

^f2:5 *Boquim* Heb' ya' ch'oq'i, haktu' chaliloj hune' tzoti' ti' yinh hebreo.

Xpohiltoj sb'ah heb' ya' israelita yinh Komam Yahveh

¹¹ Lawitu' x'ichikoj heb' ya' israelita shaq'en hej tiyoxh yet ich dios Baal, xuni heb' ya' hej stx'ojal yul sat Komam Yahveh. ¹² Xanikanoj heb' ya' Komam Yahveh x'inihaltij b'et tx'otx' Egipto, Komam sDiosal yichmam heb' ya', xwab'antoj sb'ah heb' ya' yinh shaq'en hej yaq'b'ilxa hej dios, hej sdiosal hej konhob' aykoj shoyanil heb' ya', xa'ni heb' ya' tij lemna chil Komam Yahveh. ¹³ Xakanoj heb' ya' Komam Yahveh, x'ok heb' ya' shaq'enoj ich dios Baal b'oj hej yechel ich ix tiyoxh Astarot. ¹⁴ Haktu' xuh stit lemna chil Komam Yahveh yinh heb' ya', xanikoj Komam heb' ya' yul sq'ab' heb' naj elq'om, xinikaniloj heb' naj tzet ay heb' ya' israelita tu'; ha' Komam x'anikoj heb' ya' yul sq'ab' heb' naj yenemigo ch'ehayoj shoyanil, yuxin matxa xuh yi'wa heb' ya' yinh heb' naj. ¹⁵ Machnhetik'a k'uluj ch'elikoj heb' ya', yet ch'eltoj heb' ya' yinh howal, ha' Komam Yahveh ch'a'ni k'aywahoj heb' ya', haka'tik'a xute Komam yalni, yet xta'wenkankoj YA' yul sti'. Kaw ya'tajxa xukankoj sq'injal heb' ya'.

¹⁶ Haktu' xuh yinikanh Komam Yahveh heb' ya' juez,⁸ yuh skolniloj heb' ya' heb' ya' israelita yul sq'ab' heb' naj ch'inikaniloj tzet ay heb' ya' tu'.

¹⁷ Yaja' mach xab'etoj heb' ya' tzet xal heb' ya' juez tu', xpohniltoj sb'ah heb' ya' yinh Komam Dios, x'ok heb' ya' shaq'enoj hej komon dios. Kaw pet-tik'a xpohiltoj sb'ah heb' ya' yinh hune' b'eh

---

⁸2:16 juez Heb' ya' ti' xhkolniloj heb' ya' israelita tet yenemigo, ijb'alom heb' ya' yinh skonhob', swatx'epax heb' ya' sya'tajil.

b'ay x'ehik'oj yichmam. Yijjom xute sb'ah heb' ya' yichmam heb' ya' tu' tet schejb'anil Komam Yahveh, wal heb' ya' ti', machoj. ¹⁸ Yetnhetik'a chinikanh Komam Yahveh heb' ya' juez, ha' Komam ch'ok yetb'ihoj heb' ya' yulb'al ch'ehik'oj heb' ya', kat skolniloj Komam heb' ya' israelita yul sq'ab' heb' naj yenemigo. Xuh Komam hune' ti', haxkam kaw stz'a' sk'ul Komam yilni tzet yekankoj heb' ya', ch'ek'kanoj ya' yanma heb' ya'. ¹⁹ Ha' yet xhkamtoj heb' ya' juez, kat yetanpaxtoj sb'ah heb' ya', q'a' tx'ojto tzet xuh yetankantoj sb'ah heb' ya' sataj yichmam; x'ichikoj heb' ya' yay jahnoj tet yaq'b'ilxa hej komon dios, kat shaq'en heb' ya'. Maxhtik'a chakanoj heb' ya' hej stx'ojal chuh b'oj hej swi'ehal.

²⁰ Yuxin xtit lemna chil Komam Yahveh yinh heb' ya' israelita tu', xalni Komam: «Xanh maloj hune' konhob' ti' hinlahk'ulal xin watx'e b'oj yichmam han, mach xyijye tzet xwal han. ²¹ Matxa hunuj konhob' xhwiha'iloj yinh sat heb' naj han, hunq'ahan konhob' mach xiloj ya' Josué yinh sat heb' naj yet maxhto xhkamtoj ya'. ²² Ha' hunq'ahan konhob' tu' ch'oknojkoj wuh han, yuh wilnoj han, ta ch'okoj tzujnuj heb' naj winh han, kat yehojk'oj heb' naj yinh hinb'eyb'al han, haka' xuh yehik'oj yichmam heb' naj», xhi Komam. ²³ Yuxin xakanoj Komam Yahveh hunq'ahan konhob' tu', mach xakoj Komam yul sq'ab' ya' Josué, mach b'ehoj xuh yinikaniltij Komam.

Hej konhob' mach x'etalaxtoj

3 ¹ Ha' hunq'ahan konhob' ti' xakanoj Komam Yahveh, yunhe yilwen Komam sunil heb' ya'

israelita matxa x'ilni yok howal b'et Canaán yet x'etnhelaxi. ²Xakanoj Komam hunq'ahan konhob' ti', yunhe skuyni sb'ah heb' naj yik'al heb' ya' israelita stoh yinh howal, heb' naj maxhtotik'a hunekoj xhb'eyk'oj yinh howal. ³Xkankanoj heb' naj howanh aykoj swi'aloj heb' naj filisteo, sunil heb' naj cananeo, heb' naj sidonio b'oj heb' naj heveo ay b'ay switzal Líbano, ch'ichitij b'et switzal Baal-hermón masanta b'et Hamat. ⁴Ha' heb' naj ti' xakanoj Komam Yahveh, yuh yilni Komam ta syijye heb' ya' israelita schejb'anil Komam ab'ilkanoj tet yichmam heb' ya' yuh ya' Moisés.

⁵Haktu' xuh yichikoj heb' ya' israelita yehayoj xol heb' naj cananeo, heb' naj heteo, heb' naj amorreo, heb' naj ferezeo, heb' naj heveo b'oj heb' naj jebuseo. ⁶Xmohyi yuninal heb' ya' b'oj yuninal hunq'ahan konhob' tu', xshaq'en heb' ya' hej sdios heb' naj.

X'ok ya' Otoniel sjuezaløj Israel

⁷Xiloj heb' ya' israelita Komam Yahveh yinh yanma, xuni heb' ya' hej stx'ojal yul sat Komam Yahveh sDiosal. Xshaq'e heb' ya' hej yechel ich dios Baal b'oj hej yechel ich ix tiyoxh Asera. ⁸Yuxin xtit lemna chil Komam Yahveh yinh heb' ya', xanikankoj Komam heb' ya' yul sq'ab' ya' Cusan-risataim, sreyal Mesopotamia. Waxajeb' hab'il x'oktoj heb' ya' yalanh schejb'anil ya'. ⁹Haktu' xuh yah yaw heb' ya' israelita tu' tet Komam Yahveh, xinikanh Komam ya' Otoniel sk'ahol ya' Cenaz, yuh skolniloj ya' konhob' Israel; ha' ya' Cenaz ti' yuxhtaj ya' Caleb q'a' txanto. ¹⁰Xul Yespíritu Komam Yahveh yib'anh ya' Otoniel, ha' ya' x'ok juezal yinh heb' ya' israelita. Xakoj

ya' Otoniel tu' howal yinh Cusan-risataim, sreyal Siria; ha' Komam x'a'ni i'wahoj ya' yinh ya' rey tu'.
¹¹ Haktu' xuh yok aq'ank'ulal sat tx'otx' tx'otx' tu' yulb'al 40 hab'il;^h lawitu' xkam ya' Otoniel sk'ahol ya' Cenaz.

Xkoliltij ya' Aod konhob' Israel tet Moab

¹² Xmeltzopax heb' ya' israelita yuni stx'ojal yul sat Komam Yahveh, yuxin xa' Komam Yahveh yip ya' Eglón, sreyal Moab, yunhe q'a' ayto yip ya' sataj konhob' Israel. ¹³ Xetb'inhe sb'ah ya' sreyal Moab tu' b'oj heb' naj amonita, heb' naj amalecita, xtoh heb' naj yanojkoj howal yinh heb' ya' israelita, xk'aywa heb' ya' yuh heb' naj, xetnhenkanoj heb' naj konhob' Jericó stx'otx'al te' Palma. ¹⁴ Yuxin 18 hab'il x'ok-kantoj heb' ya' israelita tu' yalanh schejb'anil ya' Eglón sreyal Moab tu'.

¹⁵ Haktu' xuh yahpax yaw heb' ya' israelita tet Komam Yahveh, xinipaxkanh Komam hune' ya' xkolnihiltij heb' ya', ha' ya' Aod sk'ahol ya' Gera, titnaj yinh yik'al ya' Benjamín, mek q'ab' ya' Aod tu'. Hune' tz'ayikalil, xatoj heb' ya' israelita ya' Aod tu' yaha'kanoj ch'en tohlab'al tet ya' Eglón sreyal Moab. ¹⁶ Haktu' xuh swatx'en ya' Aod tu' hune' ch'en espada kab' yehtij yeh, aymi 45 centímetrohoj stel ch'en, xk'alnikoj ya' ch'en yinh swatx' sb'ul, xeb'antoj ya' ch'en yalanh xil sq'ap. ¹⁷ Lawitu' xinitoj ya' ch'en tohlab'al tu' tet ya' Eglón sreyal Moab, kaw b'aq'ich ya' Eglón tu'. ¹⁸ Lawi yanik'oj ya' Aod tu' ch'en tohlab'al tet ya' Eglón tu', xpaxtij ya' b'oj heb'

---

^h3:11 40 hab'il Tx'ihal hab'il choche yala'iloj hune' ti', mach 40 hojnhe.

naj winaj xkolwa yinh yinitoj ch'en tohlab'al tu'.

¹⁹Yaja' yet x'apni ya' Aod tu' b'ay ay hunq'ahan hej tiyoxh nab'a' ch'en ay skawilal Gilgal, xmeltzotoj ya' b'ay ay ya' Eglón, xalni ya':

—Mamin rey, ay hune' tzet xhwoche wala' tawet yinh ewantajil han, xhi ya'.

—Haktu' xuh yalni ya' rey tu':

—Mach chex awi, xhi ya'.

Xchejiltij ya' sunil heb' naj ayiktoj sk'atanh.

²⁰Haktu' xuh shitzkoj ya' Aod sk'atanh ya' Eglón tu', hat tz'onhan ya' schukil yul hune' scuarto ayatoj hat-ta yib'anh spalacio b'ay kaw chewchotajne, xalni ya' tet ya':

—Ay hune' ab'ix yet Komam Dios ib'il tawet wuh han, xhi ya'.

Yet xab'en ya' Eglón hune' tu', x'ah lemna ya' yib'anh stz'onhob'al.

²¹Hatik'atu' xinihatij ya' Aod ch'en espada aykoj yiktaj yuh yinh swatx', smek q'ab' ya' x'inihatij ch'en; xshopnitoj ya' ch'en yul sk'ul ya' Eglón tu'.

²²Kaw nahat-ta x'ok-kantoj ch'en, xmujikantoj yoj ch'en espada tu' yuh sb'aq'ichal ya' Eglón tu', yuxin matxa xiltij ya' Aod tu' ch'en yul sk'ul ya', x'elkaniloj q'uyna sunil yul sk'ul ya' yuh ch'en.

²³Lawitu' xpeb'ankanoj ya' Aod tu' spultahil scuarto ya' tu', xanikankoj ya' slawehal, x'eltij ya' yul hune' wentanah.

²⁴Yet xax eltij ya' Aod tu', x'apni heb' naj schejab'lom ya' rey tu', xilni heb' naj ta aykankoj slawehal scuarto ya' ayatoj hat-ta yib'anh spalacio, xalni heb' naj:

«Aymiktoj ya' yul stxulub'alil scuarto», xhi heb' naj.

²⁵ Hunay xechmakanøj heb' naj, yaja' yet xilni heb' naj ta mach sajkanøj ya' rey tu' scuarto, xanikoj heb' naj yinh sk'ul, xiniloj heb' naj slawehal scuarto ya' tu', xshajni heb' naj pultah, xilni heb' naj, pak'ankantoj ya' srey heb' naj tu' yib'anh piso, kamomxa ya'.

²⁶ Yet lanhan yechmankanoj heb' naj schejab'lom ya' rey tu' ya' Aod, x'elnakanojkanh ya'. X'ek'toj ya' b'ay hej tiyoxh nab'a' ch'en, hat xtoh ya' yeb'a'toj sb'ah b'et Seirat. ²⁷ Yet x'apni ya' b'ay q'eb'tajlaj yet ya' Efraín, xoq'tzen ya' yuk'a' no' winaj kaneluh, yunhe syamb'ankoj sb'ah heb' ya' israelita. Haktu' xuh yaytij heb' ya' israelita tu' yinh ya' Aod b'ay q'eb'tajlaj tu', ha' ya' Aod tu' swi'al xukoj yinh heb' ya', ²⁸ xalni ya' tet heb' ya':

«Okanhwej tzujnuj winh han, haxkam xax yakoj Komam Yahveh heb' naj moabita jenemigo yul koq'ab'», xhi ya'.

Haktu' xuh yok tzujnuj heb' ya' yinh ya', x'aytij heb' ya'. Xikaniloj heb' ya' b'ay chuh sq'axpon anma yul ha' niman Jordán tet heb' naj moabita, mach hunuj mak xchakanik'toj heb' ya'.

²⁹ Yet tu', mach hunuj heb' naj x'elkanh. Lahunheb' mil heb' naj moabita kaw ay yip b'oj kaw k'ul yinh howal xtanhtzekaniloj heb' ya'. ³⁰ Haktu' xuh yok-kantoj heb' naj moabita yalanh schejb'anil konhob' Israel. Lawitu' x'ok-kanoj aq'ank'ulal sat tx'otx' tx'otx' yulb'al 80 hab'il.ⁱ

ⁱ3:30 80 hab'il Tx'ihal hab'il choche yala'iloj hune' ti', mach 80 hojnhe.

X'i'wa ya' Samgar yinh heb' naj filisteo

³¹ Lawitu' haxapax ya' Samgar xkolni konhob' Israel. Sk'ahol ya' Anat yeh ya' Samgar tu', yinh hune' te' te' schuklaxkoj yinh no' buey yuh smunla no', yinh te' xpotx' ya' wajeb' ciento heb' naj filisteo.

Ya' Débora b'oj ya' Barac

4¹ Lawi skamtoj ya' Aod, xmeltzopax heb' ya' israelita yuni hej stx'ojal yul sat Komam Yahveh hunekxa. ² Haktu' xuh yanikoj Komam Yahveh heb' ya' yul sq'ab' ya' Jabín, sreyal heb' naj cananeo. Hat ayiktoj ya' tu' reyal b'et Hazor. Sísara sb'ih naj swi'al yekoj yinh soldado ya' Jabín tu', hat ch'ehayoj ya' b'et Haroset-goim. ³ Haktu' xuh yah yaw heb' ya' israelita tet Komam Yahveh, haxkam b'alunheb'k'a ciento scarro ya' Jabín tu' aykoj ch'en hierro yinh b'oj 20 hab'ilxa yichitij ya' yetlikoj yinh machnhe hanik'oj yinh heb' ya' israelita.

⁴ Yinh hunq'ahan tz'ayik tu', hune' ya' ix aykoj sjuezalaj konhob' Israel. Débora sb'ih ya', profetisa ya', yixal ya' Lapidot ya'. ⁵ Q'aynaj ya' Débora tu' stz'onhb'anayoj sb'ah yich yoj hune' te' palma; spalma ya' Débora ch'al-lax yinh te', hat aykanh te' b'ay q'eb'tajlaj yet ya' Efraín, xolb'al Ramá b'oj Bet-el. B'et tu' ch'apni heb' ya' israelita yinh sat ya' Débora tu', yunhe swatx'en ya' yinh st'inhanil hej howal ch'ek'ayoj xol heb' ya'.

⁶ Hune' tz'ayikalil, xa' tij ya' Débora ya' Barac sk'ahol ya' Abinoam, hat ch'ehayoj ya' Barac ti' b'et Cedes, skonhob' heb' naj yik'al ya' Neftalí, xalni ya' Débora tu' tet ya':

—Ha' Komam Yahveh sDiosal Israel ch'a'ni hune' chejb'anile ti' tawet: “Yamb'akoj lahunheb' mil heb' naj winaj k'ul yinh howal yinh yik'al ya' Neftalí b'oj yinh yik'al ya' Zabulón, kat hatoh b'et witz Tabor. ⁷ Hayin xhwaha'toj naj Sísara, swi'al yekoj yinh soldado ya' Jabín b'ay snuq' ha' Cisón han; xhtoj naj b'oj sunil scarro yet howal b'oj hej soldado, kat wanojkoj naj yul haq'ab' han”, xhi Komam, xhi ya' Débora tu'.

⁸ Xta'wi ya' Barac, xalni ya':

—Ta chach toh winh han, chin toh han; yaja' ta mach chach toh winh han, mach chin toh han, xhi ya'.

⁹ Xalni ya' Débora tu':

—K'ultik'a chin toj tawinh han; yaja' mataj hach ch'okoj hamay yinh hune' tzet chawub' tu', haxkam yul sq'ab' hune' ix ix chaha'koj Komam Yahveh naj Sísara tu', xhi ya'.

Haktu' xuh stoh ya' Débora tu' yinh ya' Barac b'et Cedes. ¹⁰ B'et tu' xyamb'akoj ya' Barac tu' heb' naj yik'al ya' Zabulón b'oj heb' naj yik'al ya' Neftalí. Lahunheb' mil heb' naj soldado x'ok yalanh schejb'anil ya' Barac tu', xtoh ya' Débora yinh ya'.

¹¹ Naj Heber ceneo, yik'al ya' Hobab sb'ax ya' Moisés; tonhe xpohiltoj sb'ah naj ti' yinh heb' naj ceneo, hat xakanh naj hej spat, b'ay te' hih b'et Zaanaim, skawilal Cedes.

¹² Yet x'al-lax tet naj Sísara ta xax ahtoj ya' Barac sk'ahol ya' Abinoam b'et switzal Tabor, ¹³ xyamb'akoj naj b'alunheb' ciento scarro aykoj hierro yinh b'oj sunil soldado. Hat x'el b'el yuh heb'

naj b'et Haroset-goim masanta b'ay snuq' ha' Cisón.
¹⁴Haktu' xuh yalni ya' Débora tet ya' Barac:

—«A' listohal hab'ah ti'nanh, haxkam chaha'koj Komam Yahveh naj Sísara yul haq'ab'. Ha' Komam xhb'ab'ojtoj yinh sat heb' naj hasoldado», xhi ya'.

Haktu' xuh yel b'el yuh ya' Barac b'et witz Tabor, x'aytij ya' b'oj lahunheb' mil heb' naj soldado.

¹⁵Yet xanikoj ya' Barac howal yinh heb' naj soldado naj Sísara tu', ha' Komam Yahveh x'anikoj niman xiwkilal yinh naj, yinh heb' naj soldado ch'inik'oj hej scarro naj yet howal. Haktu' xuh yaytij naj Sísara tu' yul scarro, x'elkanokanj naj, xb'elwikantoj naj yuh yoj. ¹⁶Yaja' x'ok surnuj ya' Barac tu' yinh heb' naj soldado naj Sísara ch'inik'oj scarro yet howal tu' masanta b'et Haroset-goim. Sunil heb' naj soldado naj Sísara tu' xpotx'laxkantoj yinh ch'en espada, matxa hunuj heb' naj xkolchakanoj yinh hune' tz'ayik tu'.

¹⁷Wal naj Sísara, xtoh naj yinh anhe yuh yoj, x'apni naj b'ay spat ix Jael yixal naj Heber ceneo. Aykoj aq'ank'ulal xol sfamilia naj Heber tu' b'oj ya' Jabín sreyal Hazor.

¹⁸X'eltij ix Jael tu' schab' naj Sísara tu', xalni ix:

—Okanh mamin, okanhtij yul hinpat han; mach chach xiwi, xhi ix.

Haktu' xuh yoktoj naj Sísara tu', xanikoj ix hune' q'ap q'ape yib'anh naj.

¹⁹Xalni naj Sísara tu' tet ix:

—Chin q'an tawet han ta chawa' ninøj hawa' wuk'u' han, kaw xhtaj hinti' han, xhi naj.

Yuxin xiloj ix Jael tu' smajil hune' tx'uy tz'um
b'ay ayaytoj no' lech, xa'ni ix no' yuk'u' naj,
xanipaxkankoj ix hune' q'ap q'ape yib'anh naj.

²⁰ Xalni naj Sísara tu' tet ix:

—Kananhkanoj sti' te' pat ti'; ta ay mak chuluj kat
sq'amb'enoj tawet, ta ay mak ayk'oj b'et ti', chawala'
ta mach maka, xhi naj.

²¹ Yaja' xwayk'oj naj Sísara tu' yuh sikilal.

Haktu' xuh yinitij ix Jael yixal naj Heber tu' hune'
ch'en martillo yok hune' te' estaca yet te' pat tu';
manyatajnhe xuh shitzkoj ix sk'atanh naj Sísara tu',
smaq'nitoj ix te' yul swi' naj, b'ay aykoj sentido,
xq'axponkanik'toj te' yul swi' naj, xtokanoj te' yul
tx'otx'. Haktu' xuh skamkanoj naj Sísara tu'.

²² Yet x'apni ya' Barac saywal yinh naj Sísara tu',
x'eltij ix Jael tu' schab' ya' Barac tu', xalni ix:

—«Katah, chin yeb' naj winaj chach ek' hasaya' tu'
han, xhi ix.

Haktu' xuh yoktoj ya' Barac tu' yul spat ix,
pak'ankantoj naj Sísara tu' sat tx'otx', maq'b'ilkantoj
te' estaca tu' yul swi' naj, kamomxa naj.

²³ Haktu' xuh yi'wa heb' ya' israelita tu' yinh naj
Jabín sreyal heb' naj cananeo yuh Komam Yahveh
yinh hune' tz'ayik tu'. ²⁴ Ha' tu' x'ichikoj konhob'
Israel yi'nikanh yip yinh ya' Jabín sreyal heb' naj
cananeo tu', masantotik'a xtanhkaniloj ya' yuh heb'
ya'.

Sb'it ya' Débora b'oj ya' Barac

5 ¹ Xakoj ya' Débora b'oj ya' Barac sk'ahol ya'
Abinoam hune' b'it yinh hune' tz'ayikal tu', xalni
heb' ya' yinh hakti':

² «Jaha'wejkoj smay Komam Yahveh,
 haxkam yet x'ok heb' ya' ijb'alom yet konhob'
 Israel swi'aloj howal,
 x'ok tzujnuj heb' naj winaj xshinh sb'ah ya'ni
 howal yetb'ihoj heb' ya'.

³ »¡Hex ayexkoj reyal ti', ab'eweje yinh k'ul tzet
 xhwal han!

¡Hex ayexkoj yahawoj ti', ab'eweje tzet xhwal ti'
 han!

Xhwakoj smay Komam Yahveh han,
 xhwakoj b'it smayoj Komam Yahveh sDiosal Israel
 han.

⁴ ¡Mamin Yahveh!,
 xb'ilikanojkanh tx'otx' tx'otx' yet xach eltij b'et
 Seir;

yukanxanhokanoj satkanh,
 x'aykaniloj hamna ha' nhab' xol moyan,
 yet xach el b'et tx'otx' Edom.

⁵ Xb'ilikanojkanh hej q'eb'tajlaj yinh sat Komam
 Yahveh,
 yukanxanhokanoj witz Sinaí yinh sat Komam
 Yahveh sDiosal Israel.

⁶ Mach ch'ek'kanok anma yul hej niman b'eh,
 yulb'al ayk'oj ya' Samgar sk'ahol ya' Anat b'oj yet
 ayk'oj ya' Jael;
 yulnhe hej tx'anh b'eh ch'ek'kanok anma.

⁷ Xtinhchalaxkanok hej swayanhb'alil konhob'
 Israel,

matxa mak chuh skolnikanoj,
 masantotik'a xwikanh hinb'ah hayin Débora hin ti'
 han,
 xin ok smi'oj konhob' Israel han.

⁸ Yet sayni heb' ya' israelita ti' hej komon dios,
 kat yulkanoj howal koxol han;
 yaja' mach hunuj ch'en pahb'al lanza xhjl han,
 mach hunuj lanza xjl xol 40 mil heb' ya' israelita
 han.

⁹ Kaw stzalah wanma yinh heb' ya' aykoj swi'aloj
 konhob' Israel ti' han,
 kaw chin tzalah yinh heb' ya' xlinhb'an yanikoj
 howal han.
 ¡Okojab' smay Komam Yahveh!

¹⁰ »Hex ayexatoj yib'anh no' saj inh^j burro
 hex tz'onhanex yib'anh hej q'aape chemb'il kaw
 k'ulch'an;
 hex chex ek' yul hej b'eh, okanhwej tuknuj
 hetxumu'iloj.

¹¹ Ab'ewej sb'itni heb' naj b'itnom yul hej
 wayanhb'al,
 heb' naj yamankoj sti' oq' yet ha' ha'.
 Ha' heb' naj xhb'itnhentoj b'aytaj xax i'wa Komam
 Yahveh,
 ha'pax heb' naj xhb'itnhentoj b'aytaj xax i'wa hej
 swayanhb'alil konhob' Israel.
 Haktu' xuh yaytij skonhob' Komam Yahveh,
 x'ayiloj b'ay spultahil konhob'.

¹² ¡Ikanh hab'ah Débora, ikanh hab'ah!
 Iloj hawayanh, kat hawanikoj hunuj b'it.
 Ipaxkanh hab'ah Barac, hach sk'ahol ya' Abinoam
 ti',

Ĵ5:10 *saj inh* Jichan hanhe heb' naj aykoj swi'aloj howal, hanhe
 heb' naj ch'ahtoj yib'anh no' ti'.

kat hawinitoj heb' naj xtzab'cha hawuh yinh howal.

¹³ Haktu' xuh yaytij heb' ya' israelita xto
kolchakanoj;^k

xanikoj skonhob' Komam Yahveh howal
yinh heb' naj winaj kaw ay yip k'ul yinh howal.

¹⁴ X'aytij heb' naj yik'al ya' Efraín b'ay stx'otx'tik'a
heb' naj amalecita;

tzujan xuh stitpax heb' naj yik'al ya' Benjamín yinh
heb' naj.

X'aypaxtij heb' naj ijb'alom yinh sfamilia ya'
Maquir,

b'oj heb' naj aykoj swi'aloj yinh yik'al ya' Zabulón.

¹⁵ Xtopax heb' naj ijb'alom yinh yik'al ya' Isacar
yetb'ihoj ya' Débora b'oj ya' Barac;

yinhxanhe anhe xtoh heb' naj tzujwal yinh ya'
Barac b'ay yak'alil sti' ha' ha',

wal heb' naj yik'al ya' Rubén,

x'ok kab'k'ulal yinh yanma heb' naj stoh yinh
howal.

¹⁶ ¿Tzet yuh xex kankanoj tz'onhnoj b'ay heyatut
b'ay ay speyab' no' kaneluh,

yuh heyab'en xub'li heb' naj tanhehom kaneluh tet
skaneluh?

Haktu' yeyi, x'ok kab'k'ulal yinh yanma heb' naj
yik'al ya' Rubén.

¹⁷ Hat xkankanoj heb' naj ah Galaad sq'axepal ha'
Jordán,

yetk'ulal b'ay ch'ahiloj tz'ayik.

---

^k5:13 *kolchakanoj* Kaw ya'taj stxumlax hebreo yinh hune' versículo ti'. Yaja' ay hunq'ahan te' hum ch'anihayoj haka' yeyoj b'et ti'.

¿Tzet yuh xkankanoj heb' naj yik'al ya' Dan
sk'atanh hej sbarco?

Hat xkankanoj heb' naj yik'al ya' Aser sti' ha' mar
b'ay ch'apni hej te' barco.

¹⁸ Xakoj heb' naj yik'al ya' Zabulón b'oj heb' naj
yik'al ya' Neftalí sq'inah yinh kamikal,
yuh stoh heb' naj yinh howal b'ay hej witz nahat
yekanh.

¹⁹ »Haktu' xuh yul heb' naj sreyal Canaán,
xanikoj heb' naj howal b'et Taanac skawilal hej ha'
ha' ay b'et Meguido,
yaja' mach ninoj q'alomal b'oj melyuh xi' heb' naj.

²⁰ Hata b'ay ay tx'umel b'et satkanh,
hat-ta b'et tu' xa' hej tx'umel howal yinh naj Sísara.

²¹ Ha' payat snuq' ha' Cisón x'ijnikantoj heb' naj
yet xch'ib'iltoj ha';

ha' payat niman, ha' niman Cisón.

¡Ay yip xhjutewej kob'ah yinh b'el!

²² K'eraxanhe sxanhab' no' cheh xtoh no',
txojanxanhe stokanoj no' yinh howal.

²³ Haktu' xuh yalni yángel Komam Yahveh:
“Tz'akti'nhewej konhob' Meroz!

Kaw k'ul cheyute hetz'akti'nhenkanoj anma ay b'et
tu',

haxkam mach xkolwa heb' naj yinh soldado
Komam Yahveh,

mach xoche heb' naj kolwal yinh Komam”, xhi.

²⁴ »Txahyeb'il chukanoj ix Jael xol sunil heb' ix ix,
ix yixal naj Heber ceneo;

txahyeb'il chukanoj ix xol heb' ix ix ay yul hej te'
pat.

²⁵ Xq'an naj Sísara ya' yuk'u' tet ix, lech no' xa' ix
tet naj.

Yul hune' sek' q'a' k'ul, hat xa' ix no' requesón
slob' naj.

²⁶ Xikanh ix te' estaca yuh smek q'ab',
xipaxkanh ix hune' ch'en martillo yet munil yuh
swatx' q'ab',
xmaq'nikoj ix ch'en yinh swi' naj Sísara, xpohkantoj
swi' naj yuh ix,

xmaq'nikantoj ix te' estaca tu' yul swi' naj,
xq'axponkanik'toj te' yul sentido naj yuh ix.

²⁷ Xtx'umub'tajnhekanoj sb'ah naj Sísara tu' yich
yoj ix Jael yuh sya'il,
x'ek'kantoj pak'na naj sat tx'otx', xkamkanoj naj.

²⁸ »Xt'anhxiltij smi' naj Sísara tu' yul wentanah,
x'ah yaw ix, xalni ix:

¿Tzet yuh maxhto chulkankoj scarro wunin ti' han?
¿Tzet yuh mach xhwab'e sq'anh yul scarro ho' yet
howal han?, xhi ix.

²⁹ Ay heb' ix schejab'lom ix xhta'wipax tet,
heb' ix q'a' ohtajnhen tzet yeyi
b'oj ha'tik'apax ix xhpajtzen tet, chalni ix:

³⁰ «Aymikoj heb' naj yitxq'ankanh hej tzetet xiloj
tet yenemigo.

Chim a'lax hunuj mato kawanhoj heb' ix q'opoh tet
hunun heb' naj winaj k'ul yinh howal.

Ham hej xilq'ape kaw k'ul ch'a'laxoj tet ho' Sísara,
katmi ya'laxoj hunuj mato kab'oj

xilq'ape tz'isb'ilkoj nixhtej yelaw yinh skab'il
sq'axq'epal wet han”, xhi ix.

³¹ »Hakojab'ti' chuh stanhiloj sunil hawenemigo
Mamin Yahveh;
haka' hojab' yip tz'ayik, yet kaw lanhan smujli yinh
kaw k'ul,
hakojab'tu' yelwan mak chach ocheni Mamin», xhi
heb' ya'.

Haktu' xuh yok-kanoj aq'ank'ulal sat tx'otx' tx'otx'
yulb'al 40 hab'il.

Ya' Gedeón

6 ¹ Xuh heb' ya' israelita hej stx'ojal yul sat Komam
Yahveh hunekxa, yuxin hujeb' hab'il xakoj
Komam heb' ya' yul sq'ab' heb' naj madianita. ² Kaw
ch'etlikankoj heb' naj madianita tu' yinh heb' ya'
israelita, yuxin cheb'akantoj sb'ah heb' ya' tet heb'
naj b'ay q'eb'tajlaj, yul hej ch'en nhahch'en, b'ay hej
lugar mach hab'anoj snacha heb' ya'. ³ Yet stz'un-ni
heb' ya' stz'unub', kat yahiloj heb' naj madianita,
heb' naj amalecita b'oj yaq'b'ilxa anma ay yetk'ulal
b'ay ch'ahiloj tz'ayik, yuchnujkoj heb' ya' yinh
howal. ⁴ Hat ch'ehkanayoj heb' naj sat stx'otx' heb'
ya', kat yetankantoj heb' naj sat hej stz'unub' heb'
ya', masanta b'et tx'otx' Gaza. Matxa ninoj tzet
chakanoj heb' naj slob' heb' ya', chikantoj heb' naj
sunil skaneluh heb' ya', swakax heb' ya' b'oj sburro
heb' ya'. ⁵ Hun tenan heb' naj ch'ahkaniloj b'oj
snoq', haka'xanhe sb'ok'cha no' tziltzil, hakxanhetu'
yahkaniloj heb' naj; chikantij heb' naj stzetetal spat

chaha'kanh yib'anh b'ay ch'ehojayoj. ⁶ Xulkanoj niman meb'a'il yinh heb' ya' israelita yuh heb' naj madianita tu'. Haktu' xuh yah yaw heb' ya' tet Komam Yahveh.

⁷ Yet x'ah yaw heb' ya' tet Komam Yahveh yuh heb' naj madianita tu', ⁸ ha' tu' xanitij Komam hune' ya' profeta, xalni ya' tet heb' ya' yinh hakti':

«Hakti' yalni Komam Yahveh sDiosal Israel: “Hayin xex wiltij b'et tx'otx' Egipto b'ay ayexkaniktoj yalanh sik'leb'il munil han. ⁹ Hayin xex hinkoliltij yalanh schejb'anil heb' naj egipcio b'oj tet sunil heb' naj ch'etlikankoj teyinh han, xwiniloj heb' naj yul heb'eh han, xwa'nikanoj stx'otx' heb' naj teyet han”.

¹⁰ Xwalnipax teyet han: “Hayin Yahveh hin ti' hin heDiosal han. Mach chehaq'e' hej sdiosal heb' naj amorreo ay sat tx'otx' tx'otx' b'ay chex ehoyayoj”, kinchi han, yaja' mach xeyijye tzet xwal han», xhi Komam.

¹¹ Lawitu' xul Yángel Komam Yahveh, x'ay tz'onhnoj yich hune' te' hih ay b'et Ofra. Yet ya' Joás sfamilia ya' Abiezer yeh hune' te' hih tu'. Aykoj ya' Gedeón sk'ahol ya' Joás stziktzen te' trigo, b'ay sxanhlaxiltij yal te' uva, yunhe yeb'antoj ya' te' tet heb' naj madianita. ¹² Lawitu' xyenikanh sb'ah Yángel Komam Yahveh tet ya' Gedeón, xalni yinh hakti':

—¡Kaw ay hawip hach ti', kaw mach chach xiwi; ha' Komam Yahveh aykoj hawetb'ihoj!, xhi.

¹³ Xta'wi ya' Gedeón, xalni ya':

—Ay mamin, ta aykoj Komam Yahveh jetb'ihoj han, ¿tzet yuh xul sunil hunq'ahan sya'tajil ti' jib'anh han? B'ay xtokankoj hunq'ahan k'ayb'alk'u'le xal heb'

ya' jichmam jet han, yet xalni heb' ya' ta ha' Komam Yahveh x'inihaltij heb' ya' b'et tx'otx' Egipto. Xax honh yakanoj Komam Yahveh ti'nanh han, xax honh yakankoj YA' yul sq'ab' heb' naj madianita han, xhi ya'.

¹⁴Xt'anxikoj Komam Yahveh yinh ya' Gedeón tu', xalni Komam:

—Ha' hune' hawip ti' ch'oknojkoj hawuh, yuh hakolnoj hawet konhob' israelita ti' yul sq'ab' heb' naj madianita. Hayin chach watoj han, xhi Komam.

¹⁵Xta'wipax ya' Gedeón tu' hunekxa, xalni ya':

—Niman chawute hak'ul winh han Mamin xhwalni han, ¿tzet chuh hinkolnoj heb' ya' wet konhob' israelita ti' hawalni han? Kaw meb'a'kanoj hej hinfamilia xol yik'al ya' Manasés han b'oj hayin-nhe q'a' txaninto yinh hinfamilia han, xhi ya'.

¹⁶Xta'wi Komam Yahveh:

—Haka'nhe sk'aywa hunuj naj winaj, haknhetu' chuh sk'aywahoj heb' naj madianita tu' hawuh, haxkam hayin chin okoj hawetb'ihoj han, xhi Komam.

¹⁷Xta'wi ya' Gedeón, xalni ya':

—Ta xnachahiloj sk'ulch'anil hak'ul wuh han, yeh hunuj k'ayb'alk'ule wet han, yunhe wilni han ta yinh kaw yeli, hach lanhan hatzotel wet han. ¹⁸Chin q'an tawet han, ta maxhto chach tonahi, chin toh wiha'tij wofrenda han, kat wanojkoj yinh hasat han, xhi ya'.

Xta'wi Komam Yahveh:

—Chach wechma' han, masanto chach huluj b'et ti', xhi Komam.

¹⁹Haktu' xuh stoh ya' Gedeón swatx'enojtoj schib'ehal hune' no' ni'an kaplaxh, xwatx'enpax ya'

ixim pan machkoj sipk'ab'anil yinh hune' efahil¹ ixim harina. Lawitu' xanihaytoj ya' no' chib'e yul hune' motx, wal yal no', hat xaytoj ya' yul hune' xih. Xitoj ya' sunil hunq'ahan tu' b'ay ay te' hih, xanihayoj ya' yinh sat Yángel Komam.

²⁰ Haktu' xuh yalni Yángel Komam Dios tu' tet ya':

—Ahtoj no' chib'e b'oj ixim pan machkoj sipk'ab'anil tu' yib'anh hune' ch'en niman ch'en ti', kat hahamnihayoj yal no' yib'anh hej tzetet tu', xhi.

Haktu' xuh syijyen ya' yuni hune' tu'.

²¹ Xchukaytoj Yángel Komam Yahveh swi' sk'ojoch ib'il yuh yib'anh no' chib'e b'oj ixim pan machkoj sipk'ab'anil tu', x'eliloj q'a' q'a' yul ch'en niman ch'en, xnhusnikantoj q'a' no' chib'e b'oj ixim pan machkoj sipk'ab'anil tu'. Lawitu' xk'aykanayoj Yángel Komam Yahveh yinh sat ya' Gedeón.

²² Ha' yet xilni ya' Gedeón ta Yángel Komam Yahveh ya' tu', xalni ya':

—¡Ay! Mamin Yahveh, Tx'oj wekoj ti'nanh han, xwil hawángel yinh sajsajil han, xhi ya'.

²³ Xalni Komam Yahveh tet ya':

—Mach chach xiwi, matzet chal hak'ul, mach chach kamoj, xhi Komam.

²⁴ Haktu' xuh yanikanh ya' Gedeón hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al tet Komam Yahveh, xanikoj ya', Yahveh-salom,^m sb'ihoj. Aytokanojkanh hune' tu' b'et Ofra yet sfamilia ya' Abiezer tu' ti'nanh.

---

¹6:19 *efahil* Mal hune' ti', ayimi 20 librahoj maka 40.

^m6:24 *Yahveh-salom* Aq'ank'ulal, skawxob'al kok'ul, txahyeb'al, kokawilwalil b'oj jehik'oj yinh sk'ulch'anil, haktu' chaliloj Yahveh-salom ti'.

²⁵ Yinhtik'a hune' aq'b'al tu' xal Komam Yahveh tet ya' Gedeón:

«Itoj no' skab' storo hamam, no' aykoj xol swakax ya', no' hujeb' hab'il sq'inál, kat hawetanojkantoj hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al xwatx'ekanh hamam tet ich dios Baal. Chatzepa'kantoj te' oy yet ich ix dios Asera, hune' aykanh skawilal b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu'. ²⁶ Kat hawanojkanh hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al wet hayin Yahveh hin haDiosal ti' han, hat chawatx'e'kanh schunhkulta hune' witz tu'. Lawitu' kat hawinojtij no' skab' toro tu', kat hanhusnujkantoj sunil no' xahanb'alil wet han; ich oy yechel ich ix dios Asera chaweta'kantoj tu', ha' chanhusu'kantoj si'al», xhi Komam.

²⁷ Haktu' xuh yinitoj ya' Gedeón lahunheb' heb' naj schejab'lom yinh, xyijyen ya' yuni tzet xal Komam Yahveh. Yaja' aq'b'alil xuh ya' hune' tu', haxkam xiw ya' tet sfamilia smam b'oj tet anma ay yul konhob' tu'.

²⁸ Yet x'ah wanoj anma ay yul konhob' tu' yinh sab'sahk'alil, xilni ta etab'ilxakantoj b'ay ch'ahtoj xahanb'al tet ich dios Baal b'oj tzepb'ilkantoj ich oy yechel ich ix tiyoxh Asera, aytik'akanh skawilal b'ay ch'ahtoj xahanb'al b'oj xnhuslaxkantoj no' skab' toro xahanb'alil yib'anh hunxa ak' b'ay ch'ahtoj xahanb'al. ²⁹ Haktu' xuh sq'amb'en anma tu' tet hunun, chalni:

—¿Maktaxka x'uni hune' ti'?, xhi.

—X'ek' ab'la anma tu' mak x'uteni, x'al-lax tet, ta ya' Gedeón sk'ahol ya' Joás, ha' ya' x'uni hune' tu'.

Haktu' xuh yalni anma ay yul konhob' tu' tet ya' Joás yinh hakti':

³⁰—Iltij hak'ahol jet han, yilal skam naj, haxkam xetakantoj naj b'ay ch'ahtoj xahanb'al tet kodios Baal han, xtzepnikantoj naj te' oy yechel kotiyoxh Asera han, xhi.

³¹Haktu' xuh sta'wi ya' Joás tet sunil anma ch'awikankoj yinh ya' tu', xalni ya':

—¿Tom hex chekolo' ya' Baal tu' chaltu'? ¿Tom hex cheyaha' howal shelb'aloj ya'? Sunil mak ch'a'noj howal shelb'aloj ya', xhkamoj yalanhto maxhto sajb'ojiloj. Ta yinh kaw yeli Dios ya' Baal tu', skolab' sb'ah ya' schukil, skolab' sb'ah ya' tet mak x'etankantoj b'ay ch'ahtoj xahanb'al tet ya', xhi ya'.

³²Yuxin Jerobaalⁿ x'alaxkankoj yinh ya' Gedeón tu', ha' chaliloj: “Skolab' sb'ah ya' Baal tet hune' mak tu'”, haxkam ha' ya' Gedeón x'etankantoj b'ay ch'ahtoj xahanb'al tet ich dios Baal tu'.

³³Lawitu' xyamb'akoj sb'ah sunil heb' naj madianita b'oj heb' naj amalecita, xq'axponik'toj heb' naj yul ha' niman Jordán. Hat x'ehayoj heb' naj b'ay Yak'alil sti' ha' ha' yet Jezreel. ³⁴Haktu' xuh yul Yespíritu Komam Yahveh yib'anh ya' Gedeón. Xoq'tze ya' yuk'a' no' winaj kaneluh yuh syamikoj heb' naj sfamilia ya' Abiezer. ³⁵Xatoj ya' heb' naj chejab'lom xtoh anojkanoj ab'ix tet sunil heb' naj yik'al ya' Manasés, tet heb' naj yik'al ya' Aser, tet heb' naj yik'al ya' Zabulón b'oj tet heb' naj yik'al ya' Neftalí, xtitpaxoj heb' naj yetb'ihoj ya'.

³⁶Lawitu' xalni ya' Gedeón tet Komam Dios:

«Ta yinh kaw yeli hayin chin oknojkoj hawuh han, yuh hakolnoj konhob' Israel ti', haka' xuh hawalni,

---

ⁿ6:32 *Jerobaal* Etza lahan jab'en hune' b'ihe ti' yinh hebreo b'oj hej tzoti': Skolab' sb'ah ya' Baal.

³⁷ chayeb'iloj wet yinh hunq'ahan ti' han: Chin leb'a'toj hune' xil no' kaneluh lana sat tx'otx' tx'otx' b'ay xhwatx'elaxkanh ixim trigo han. Ta chak'an hune' lana tu' yuh yal chew yet sajb'ojiloy, wal tx'otx' tx'otx' aykoj shoyanil, tajinh tx'otx'; haktu' chuh wohtajnhenojiloy han, ta chin oknojkoj hawuh yuh hakolnoj konhob' Israel ti' han, haka' xuh hawalni», xhi ya'.

³⁸ Kaw haktu' xute sb'ah. Yinh sab'sahk'alil, yet x'ah wanoj ya' Gedeón yinh hunxa tz'ayik, xyatz' ya' no' lana tu', hune' netb'alil ha' ha' xkutxi yinh yal no'. ³⁹ Haktu' xuh yalnipax ya' Gedeón tu' hunekxa tet Komam Dios:

«Mach hojab' xhtit lemna chawil winh han Mamin, ay hunxa tzet xhwoche hinq'ana' tawet han. Ha' no' lana ti' ch'oknojpaqkoj wuh han, yuh wohtajnhenoj han. Chin q'an tawet han, ta xhchak'anb'itoj sat tx'otx' tx'otx' yuh yal chew, kat haxanhe no' lana ti' mach xhchak'anb'itoj», xhi ya'. ⁴⁰ Haktu' xute Komam Dios hune' aq'b'alil tu'. Xchak'anb'ikantoy sunil sat tx'otx' tx'otx' yuh yal chew; wal no' lana, mach ninoy xchak'anb'i no'.

Xk'aywa heb' naj madianita yuh ya' Gedeón

7¹ Sab' x'ah wanoj ya' Jerobaal b'oj sunil heb' naj soldado tzujan yinh; ya' Jerobaal ti', ha'tik'apax ya' Gedeón; hat x'ehayoj heb' naj b'ay snuq' ha' ha' yet Harod.^o Hat ch'ehayoj heb' naj madianita yetk'ulal norte yinh heb' ya' israelita tu', b'ay yak'alil sti' ha' ha' aykoj yich witz More.

^o7:1 *Harod*. Niman xiwkilal chaliloy hune' tzoti' ti'. Ilwejk'anab' yinh versículo 3

² Xalni Komam Yahveh tet ya' Gedeón:

«Kaw tx'ihal heb' naj soldado ib'il hawuh. Ta xhwaha'koj heb' naj madianita ti' yul heq'ab' heyamanil han, slolo'nhe' sb'ah hawet konhob' israelita ti' yinh hinsat han, kat yalnoj: “Jip xonh kolni han”, xhinahoj. ³ Yuxin al tet konhob' tu' ti'nanh: “Maktik'a xhk'uyk'un xiwkilal, yahab'kanoj hune' witz Galaad^p ti', paxojab'toj yatut”», xhi Komam.

Haktu' xuh spaxtij 22 mil heb' naj, lahunheb' mil xanche heb' naj winaj mach xiw tu' xkani.

⁴ Xalnipax Komam Yahveh hunekxa tet ya' Gedeón:

«Kaw tx'ihaltokanoj heb' naj. Iytoj heb' naj uk'u' ha', b'et tu' chin sik'le' heb' naj tawet han. Hayin xhwala' han maktaj xhtoj tawinh b'oj maktaj mach xhtoj», xhi Komam.

⁵ Haktu' xuh yinitoj ya' Gedeón heb' naj winaj tu' uk'u' ha', xalni Komam Yahveh tet ya':

«Kab' majan chawute' hapohnojajoj heb' naj. Nan chawaha' heb' naj winaj tonhe chiha'atij ya' yuk'u' yul sq'ab', haka' chuh sleq'ni metx tx'i' ha' ha'. Nan chawaha'pax heb' naj ch'ayoj jahnoj yuk'noj ya'», xhi Komam.

⁶ Oxeb' ciontonhe heb' naj winaj tonhe xihtij ya' yuk'u' yul sq'ab'; wal sunil yaq'b'ilxa heb' naj, x'ay nhohna heb' naj yet xuk'ni heb' naj ya'.

⁷ Haktu' xuh yalni Komam Yahveh tet ya' Gedeón:

«Ha' heb' naj oxeb' ciento soldado tonhe xihtij ya' yuk'u' yul sq'ab' ti' ch'oknojkoj wuh han, yuh hex hinkolnoj han, kat wanojkoj heb' naj madianita yul

---

^p7:3 *Galaad Mach kaw stxumlaxi tzet choche yala'iloj hebreo yinh hune' tzoti' ti'.*

heq'ab' han. Wal yaq'b'ilxa heb' naj, meltzohojab'toj heb' naj b'ay spat», xhi Komam.

⁸Haktu' xuh schejnitoy ya' Gedeón yaq'b'ilxa heb' naj tu' yul spat, xinikanoj ya' heb' naj oxeb' ciento soldado tu'. Yaja' yalanhto maxhto xhpaxtij yaq'b'ilxa heb' naj tu', xikanoj ya' sxhaluh heb' naj b'oj no' yuk'a' no' winaj kaneluh ib'il yuh heb' naj. Hat ch'ehayoj heb' naj madianita tu' b'ay ak'al, yalanhaytij b'ay ch'ehayoj ya' Gedeón.

⁹Yinhtik'a hune' aq'b'al tu' xal Komam Yahveh tet ya' Gedeón:

«Ahanh wanoj, ayanhtoj b'ay ch'ehayoj heb' naj madianita, haxkam xax wakoj heb' naj yul haq'ab' han. ¹⁰Ta chach xiw hawanikoj howal yinh heb' naj, ayanhtoj b'ab'el b'oj naj Fura hachejab'lom b'ay ch'ehayoj heb' naj tu'. ¹¹Chawab'e' tzet chala' heb' naj. Haktu' chuh hawi'noj hawip, kat hawanojkoj howal yinh heb' naj», xhi Komam.

Yuxin x'aytoj ya' Gedeón b'oj naj Fura schejab'lom, b'ay aykoj heb' naj yenemigo heb' ya' tu' majwal yinh, b'ay snajachil b'ay ch'ehayoj heb' naj tu'.

¹²Pujb'ab'ilkantoy sb'ah heb' naj madianita yuh b'ay yak'alil sti' ha' ha' b'oj heb' naj amalecita b'oj heb' naj ay yetk'ulal b'ay ch'ahiloj tz'ayik. Haka'xanhe yek' b'ok'b'on no' tziltzil, hakxanhetu' yekantoy heb' naj. Haka' yekantoy arena sti' ha' mar, haktu' stenikantoy scamello heb' naj.

¹³K'uxan aykoj hune' naj yalni swayik tet hune' yetb'i yet x'ayapnoj ya' Gedeón tu', chalni naj:

Ay hune' hinwayik han. Xwil hune' ixim pan watx'eb'il yinh ixim cebada han, setson stitkanoj ixim, xulkanoj ixim b'ay chonh ehayoj hayonh

madianita honh ti'. Xmaq'nikoj sb'ah ixim yinh te' pat, x'ek'kantoj huyna te', xhi naj.

¹⁴Xta'wi naj yetb'i naj tu' tet, xalni naj:

—Yespada naj Gedeón israelita sk'ahol ya' Joás yeh hune' ti', mach choche yala'iloj hunujxa tzetet. Ha' Komam Dios ch'anojkoj heb' naj soldado madianita yul sq'ab' naj Gedeón tu' b'oj sunil heb' naj ch'ehayoj b'et ti', xhi naj.

¹⁵Yet xab'en ya' Gedeón hune' wayike tu' b'oj tzet choche yala'iloj, x'ay jahnoj ya', xshaq'en ya' Komam Yahveh. Lawitu' xmeltzohatij ya' b'ay ch'ehayoj heb' naj soldado israelita, xalni ya':

«Ahanhwej lemnahi, haxkam xax yakoj Komam Yahveh heb' naj soldado madianita yul koq'ab'», xhi ya'.

¹⁶Oxeb' majan xute ya' yitxq'antoj heb' naj oxeb' ciento soldado tu', xpohnihayoj ya' hej no' yuk'a' no' winaj kaneluh yinh hunun heb' naj b'oj hej tx'otx' xhaluh ayaytoj antorcha yul, tzujlinaj q'a' q'a' yinh.

¹⁷Haktu' xuh yalni ya' tet heb' naj:

—Yet chin apnoj sq'axepal b'ay ch'ehayoj heb' naj soldado madianita han, kaw chex t'anhxojkoy winh han tzet xhwub' han. Ha' tzet xhwub' han, ha' cheyub'. ¹⁸Yet xhwoq'tzenoj yuk'a' no' winaj kaneluh b'oj heb' naj soldado tzujan winh han, kat heyoq'tzenojpax heyet shoyanil b'ay ch'ehayoj heb' naj tu', kat heyalnoj: “Yuh Komam Yahveh b'oj yuh ya' Gedeón”, kexchinahoj, xhi ya'.

¹⁹Yet yichixakoj heb' naj soldado yinh stxol, yinh stanhen yinh chuman aq'b'al, ha' tu' x'apni ya' Gedeón b'oj hune' ciento heb' naj soldado b'ay sq'axepal b'ay ch'ehayoj heb' naj soldado madianita

tu'. X'ok heb' ya' yoq'tzenoj no' yuk'a' kaneluh, xmaq'nipohoj heb' ya' hej tx'otx' xhaluh ib'il yuh.

²⁰ Haktu' xutepax heb' naj kab'xa majan soldado.

Hun-nhe xuh yoq'tzen syoxeb'al majan heb' naj yuk'a' no' winaj kaneluh, xmaq'nipohoj heb' naj hej tx'otx' xhaluh. Smek q'ab' heb' naj i'nhe hej antorcha b'ay tzujlinaj q'a' q'a', swatx' q'ab' heb' naj i'nhe no' yuk'a' kaneluh. Ch'awi heb' naj, chalni heb' naj:

—jYuh Komam Yahveh b'oj yuh ya' Gedeón xhja' howal!, xhi heb' naj.

²¹ Linhankanojkanh sunil heb' ya' israelita tu' b'ay shoyanil b'ay ch'ehayoj heb' naj soldado madianita, ch'awikanoj heb' naj soldado madianita tu', x'elkanojkanh heb' naj yinh anhe.

²² Yet xoq'tzen heb' naj oxeb' ciento soldado tu' yuk'a' no' winaj kaneluh, haxa heb' naj madianita tu' spotx'pekantoj sb'ah b'oj yetb'i yinh ch'en espada yuh Komam Yahveh. X'elkanojkanh heb' naj mach xkami, xtokanoj heb' naj b'et Bet-sita, yetk'ulal Zerera, masanta b'ay snajachil konhob' Abel-mehola, skawilal Tabat.

²³ Haktu' xuh syamb'ankoj ya' Gedeón heb' naj soldado israelita yik'al ya' Neftalí, heb' naj yik'al ya' Aser b'oj sunil heb' naj yik'al ya' Manasés, xtoh heb' naj stzumb'enoj heb' naj madianita tu'.

²⁴ Xapaxtoj ya' Gedeón tu' ab'ix tet sunil heb' naj ay b'et tx'otx' q'eb'tajlaj yet ya' Efraín, xtoh heb' naj chejab'lom yanojkanoj ab'ix, chalni yinh hakti':

«Ayanhwejtij, kat heyanikoj howal yinh heb' naj madianita. Majwej sb'eh heb' naj yalanhto maxhto ch'apni heb' naj b'ay chuh sq'axponik'toj yul ha' Jordán b'et Bet-bara», xhitoy ya'.

Haktu' xuh syijyen heb' naj yik'al ya' Efraín yuni hune' tu'. ²⁵ Xtzab'chakanøj naj Oreb b'oj naj Zeeb ijb'alom yinh heb' naj madianita yuh heb' naj soldado israelita tu'. Hat xpotx'lax naj Oreb b'ay ch'en niman ch'en, Oreb sb'ih. Wal naj Zeeb, hat xpotx'lax naj b'ay xhyatz'laxiltij yal te' uva, Zeeb jalnipax sb'ih. Lawi stzumb'enkanøj heb' naj soldado israelita tu' heb' naj madianita, xinitij heb' naj swi' naj Oreb tu' b'oj swi' naj Zeeb tet ya' Gedeón, hat ch'ehayøj ya' sq'axepal ha' Jordán.

8 ¹ Xal heb' naj yik'al ya' Efraín tet ya' Gedeón yinh hakti':

—¿Tzet yuh xonh hawute yinh hakti' han? ¿Tzet yuh stzujanilxa xonh hawawte han yet xach toh hawanojkoj howal yinh heb' naj madianita?, xhi heb' naj.

Kaw tx'øj xuh yalnikankøj heb' naj hune' tu' yinh sat ya' Gedeón.

² Xta'wi ya' Gedeón tu', xalni ya':

—Matzet chaliloj ni'an tzet xwuh ti' sataj niman tzet xeyuh han. Q'a' k'ultu sat yuva ya' Efraín xhpitx'nhelax sat, sataj sunil sat yuva nixhtej sfamilia ya' Abiezer ch'uxlaxi. ³ Ha' Komam Dios x'anikøj naj Oreb b'oj naj Zeeb ijb'alom yinh heb' naj madianita yul heq'ab'. Matzet chaliloj ni'an tzet xwuh ti' sataj niman tzet xeyuh han, xhi ya'.

Xchewb'ikanayøj sk'ul heb' naj yik'al ya' Efraín tu', yet xab'en heb' naj tzet xal ya' Gedeón.

Xtzab'cha heb' naj sreyal Madián yuh ya' Gedeón

⁴ X'apni ya' Gedeón tu' b'oj heb' naj oxeb' ciento soldado tu' sti' ha' Jordán, xq'axponik'tøj heb' naj

yul ha'. Waxamkami kaw sikanajxakanoj heb' naj, yaja' surantokankoj heb' naj yinh heb' naj madianita tu'. ⁵Lawitu' xalni ya' Gedeón tet heb' naj ijb'alom yinh konhob' Sucot:

—Chin q'an teyet han, ta cheya' ninoj tzet sloh heb' naj soldado tzujan winh han, haxkam kaw sikomxakanoj heb' naj. Lanhan kotzumb'en naj Zeba b'oj naj Zalmuna sreyal heb' naj madianita han, xhi ya'.

⁶Xta'wi heb' naj ijb'alom yinh konhob' Sucot tu', xalni heb' naj:

—B'ab'el stzab'chakanoj naj Zeba b'oj naj Zalmuna hawuh, kat-to ja'noj tzet sloh heb' naj hasoldado ti' han, xhi heb' naj.

⁷Haktu' xuh sta'wi ya' Gedeón tet heb' naj, xalni ya':

—iK'ultik'a! Yet chanojkoj Komam Yahveh naj Zeba tu' b'oj naj Zalmuna tu' yul hinq'ab' han, chin hatxa'koj te' tx'ix b'oj te' telaj kaw tx'ix ay yul desierto teyinh han, masantotik'a ch'elojkanoj hechik'il, xhi ya'.

⁸Lawitu' x'el ya' b'et tu', x'ahpaxtoj ya' b'et konhob' Peniel.^q Tzet-tik'a xq'an ya' tet heb' naj ah Sucot, ha'tik'a xq'anpax ya' tet heb' naj ay b'et tu'. Haka'tik'a xuh sta'wi heb' naj ah Sucot, haktik'apaxtu' xuh sta'wi heb' naj ah Peniel. ⁹Yuxin xalkanoj ya' tet heb' naj ah Peniel tu' yinh hakti':

«Yet xax hin i'wa han, kat himeltzohoj han, chin maq'a' tixhchahoj hune' torre ti' han», xhi ya'.

---

^q8:8 *Peniel* Sat Komam Dios, chaliloj hune' tzoti' ti' yinh hebreo. Ilwejk'anab' yinh Gn. 32:30

¹⁰ Hat ay naj Zeba b'oj naj Zalmuna tu' b'et Carcor b'oj sunil heb' naj soldado heb' naj mach xkamtoj. 15 mil xanhem soldado heb' naj tu' yinh sunil, heb' naj ay yetk'lulal b'ay ch'ahiloj tz'ayik. 120 mil soldado heb' naj tu' xkamkantoj. ¹¹ Hat xka yahtoj ya' Gedeón tu' yul sb'eh heb' naj nanan-nhe b'ay ch'ek' yul hej nixhtej pat, yinh yetk'lulal b'ay ch'ahiloj tz'ayik skawilal Noba b'oj konhob' Jogbeha. Yet nahulnheb'il sb'ah heb' naj yuh, ha' tu' x'ok lemna ya' yinh howal yinh heb' naj soldado tu'. ¹² X'elkanojkanh naj Zeba b'oj naj Zalmuna sreyal heb' naj madianita tu', yaja' x'ok surnuj ya' Gedeón tu' yinh heb' naj; xtzab'cha heb' naj yuh ya', x'ok-kanoj niman xiwkilal yinh soldado heb' naj.

¹³ Yet xmeltzotij ya' Gedeón sk'ahol ya' Joás tu' sb'ey aho' howal, yet lanhan yahtoj ya' b'et Heres, ¹⁴ xtzab'ayoj ya' hune' naj tzeh ah Sucot, xq'amb'eniloj ya' tzetet tet naj. Xa'ni naj sb'ih 77 heb' ya' aykoj swi'aloj konhob' Sucot tu' tet ya' b'oj heb' ya' icham winaj ah Sucot tu'.

¹⁵ Haktu' xuh yoktoj ya' Gedeón yul konhob' Sucot, xalni ya' tet heb' ya' ijb'alom:

«Ay naj Zeba b'oj naj Zalmuna la. Ha' heb' naj ti' b'ay xeyiloj hinpixan han, yet xeyalni: “B'ab'el stzab'chakanoj naj Zeba b'oj naj Zalmuna hawuh, kat-to ja'noj tzet sloh heb' naj hasoldado kaw sikinajxa ti' han”», kexchi wet han, xhi ya'.

¹⁶ Yuxin xitij ya' Gedeón tu' te' tx'ix b'oj te' zarza ay yul desierto, xatxnikankoj ya' te' yinh heb' ya' icham winaj ay yul konhob' Sucot tu'. ¹⁷ Xmaq'nipax tixhchahoj ya' ich torre ay b'et Peniel, xpotx'nikantoj ya' anma ay yul konhob' tu'.

¹⁸ Lawitu' xq'amb'en ya' tet naj Zeba b'oj tet naj Zalmuna:

—Kaw heyohtaj hex ti' tzet yilot heb' naj xepotx'toj b'et Tabor, ¿yeli?, xhi ya'.

—Xpajtzen heb' naj tet ya':

—Lahan hach jilni b'oj heb' naj. Haka' jilni hej yuninal naj rey haktu' jilni heb' naj, xhi heb' naj.

¹⁹ X'ah yul snuq' ya' Gedeón, xalni ya':

—Yunin hinmi' yeh heb' naj han, kaw wuxhtaj heb' naj han. ¡Chin ta'wekoj yul hinti' yinh sb'ih Komam Yahveh han, ta mach xepotx'toj heb' naj wuxhtaj tu' han, machmi chex hinpotx'paxtoj ti'nanh han!, xhi ya'.

²⁰ Hatik'atu' xalni ya' tet naj Jeter b'ab'el sk'ahol:

«Ahanh wanoj, kat hapotx'ni heb' naj ichamta ti'», xhi ya'.

Yaja' xiw naj ni'an tzeh tu' spotx'ni heb' naj, haxkam txanto naj, yuxin maxhtik'a xihtij naj yespada yul yatut.

²¹ Haktu' xuh yalni naj Zeba b'oj naj Zalmuna tu' tet ya' Gedeón:

«Ta winaj hach b'oj kaw ay hawip, ahanh wanoj, hach kaw chonh hapotx' han», xhi heb' naj.

Haktu' xuh yah wanoj ya' Gedeón tu', xpotx'nikantoj ya' naj Zeba b'oj naj Zalmuna; xinikaniloj ya' hunq'ahan yechel x'ahaw aykoj yelawoj snuq' scamello heb' naj.

Hune' Efod

²² Haktu' xuh yalni heb' ya' israelita tet ya' Gedeón:

—Okanh yahawoj jinh b'oj hak'ahol han, hawihtxikin, haxkam hach xonh hakoliltij yul sq'ab' heb' naj madianita han, xhi heb' ya'.

²³ Xta'wi ya' Gedeón, xalni ya':

Mataj hayin chin okoj heyahawoj han, matajpax hink'ahol ch'okoj heyahawoj han. Ha' Komam Yahveh koDiosal ch'okoj heyahawoj, xhi ya'.

²⁴ Xto yalnipax ya' Gedeón tu':

—Hanhe tzet xhwoche hinq'ana' teyet han, ta cheya' hej ch'en ome xeyiloj tet heb' naj ismaelita wet han, xhi ya'.

Yuh ismaelita heb' naj yenemigo heb' ya' israelita tu', sunil heb' naj ch'anikoj ch'en ome.

²⁵ Xta'wi heb' naj:

—K'ultik'a, xhja' ch'en tawet yinh sunil janma han, xhi heb' naj.

Haktu' xuh sleb'anayoj heb' naj hune' q'ap q'ape, xanihayoj heb' naj ch'en ome xiloj tet heb' naj yenemigo tu' yib'anh q'ap.

²⁶ 40 libra yalil sunil ch'en ome nab'a' oro xq'an ya' tet heb' naj. Xa'pax heb' naj hej nixhtej tzet ay yelaw tet ya', ch'en medalla, hej ch'en yechel tx'umel xiloj heb' naj yinh snuq' no' camello b'oj xilq'ape kaj morado chakoj heb' naj sreyal heb' naj madianita yinh; machkoj hej tzetet ti' xol hune' mal xhb'ina tu'. ²⁷ Yinh ch'en oro tu' xwatx'e ya' Gedeón hune' efod xikiltaj yeyi, hat xk'ub'atoj ya' b'et skonhob' Ofra. Sunil heb' ya' israelita ay yul konhob' tu' x'etankantoj sb'eyb'al yuh hune' efod tu'. Lanhte' xukanayoj hune' tu' yul sb'eh ya' Gedeón b'oj sfamilia.

Xkam ya' Gedeón

²⁸Haktu' xuh yok-kantoj heb' naj madianita tu' yalanh schejb'anil heb' ya' israelita, matxa hunekoj xikanh sb'ah heb' naj. 40 hab'il x'ok aq'ank'ulal sat tx'otx' tx'otx' tu' yulb'al x'ehik'oj ya' Gedeón.

²⁹Lawitu' xpaxtoj ya' Jerobaal^f sk'ahol ya' Joás tu' yatut. ³⁰70 sb'isil yuninal ya' Gedeón tu', haxkam kaw tx'ihal yixal ya' xi'a. ³¹Aypax hune' sconcupina ya' ay b'et Siquem, xa'pax ix hune' sk'ahol ya', xanikoj ya' Abimelec sb'ihoj naj.

³²Kaw ichamxakanoj ya' Gedeón sk'ahol ya' Joás tu' yet xkam ya', hat xmujlaxaytoj ya' b'ay mujb'ilaytoj ya' Joás smam, b'et konhob' Ofra, ha' skonhob' sfamilia ya' Abiezer.

³³Yaja' yet lawi skamtoj ya' Gedeón, xetanpaxtoj heb' ya' israelita tu' sb'eyb'al. Xakanoj heb' ya' Komam Yahveh, x'okpax heb' ya' shaq'enoj hej yechel ich dios Baal, xanikoj heb' ya' ich dios Baal-berit^s sdiosoj. ³⁴Xnahulnhekantoj heb' ya' israelita tu' Komam Yahveh sDiosal, k'ajam ha' Komam xkolni heb' ya' tet heb' naj yememigo ch'ehayoj shoyanil. ³⁵Waxamkami tx'ihal hej sk'ulal xuh ya' Gedeón yinh heb' ya' yet konhob' israelita tu', yaja' maxhtik'a xyeh heb' ya' sk'ulch'anil sk'ul yinh sfamilia ya' Jerobaal.

---

^f8:29 Jerobaal Sb'ahb'anil ya' Gedeón yeh hune' b'ihe ti'.

^s8:33 dios Baal-berit Ya' mama' yet lahk'ulal, haktu' chaliloj sb'ih hune' dios ti'.

Naj Abimelec

9¹ Hune' tz'ayikalil, xtoh naj Abimelec, sk'ahol ya' Jerobaal yila' heb' naj snoh smi' ay b'et konhob' Siquem, xalni naj tet sunil heb' naj tu' b'oj tet sunil sfamilia smi' naj:

² «Chin q'an teyet han, ta cheq'amb'e tet sunil anma ay yelapnojal yeh ah Siquem ti': “¿Tom q'a' k'ultu heyab'eni ta heb' naj 70 winaj sk'ahol ya' Jerobaal ti' aykoj yahawoj jinh, mato hunujnhe naj winaj ch'ok yahawoj jinh? Nawejtij ta kochik'il kob'ah”», kexchinahoj, xhi naj.

³ Xtzotel heb' naj snoh smi' naj tu' yinh tet sunil heb' naj ah Siquem, xalni heb' naj: «Kaw juxhtaj yeh naj ti'», xhi heb' naj. Haktu' xuh sjeni heb' naj ta ch'ok naj Abimelec tu' yahawoj heb' naj.

⁴ Xiltij heb' naj 70 ch'en melyuh plata yul yatut ich dios Baal-berit, xa'ni heb' naj ch'en tet naj Abimelec. Yinh ch'en melyuh tu' xtohla naj Abimelec hunq'ahan heb' naj winaj kaw isah telan stx'ojal, xinitoj naj heb' naj yinh. ⁵ Xtoh naj b'ay x'ehayoj smam b'et konhob' Ofra. Xpotx'kantoj naj heb' naj 70 sk'ahol ya' Jerobaal smam tu' yib'anh hune' ch'en ch'en. Wal naj Jotam sk'ahol ya' Jerobaal q'a' txanto, xeb'akantoj sb'ah naj, mach xkam naj. ⁶ Haktu' xuh syamb'ankoj sb'ah sunil heb' naj ay yelapnojal yeh ah Siquem b'oj sunil heb' naj ah Milo. Hat xyamikoj heb' naj yalanh hune' te' hih, aykanh sk'atanh hune' ch'en pilal b'et Siquem, xanikoj heb' naj, naj Abimelec tu' reyal.

⁷ Yet xohtajnheniloj naj Jotam ta xax alaxkoj naj Abimelec reyal, x'ahtoj naj swi' witz Gerizim, xalni naj yinh kaw ip:

«Ab'ewej tzet xhwal han hex ah Siquem hex ti', haximwal chab'e'pax Komam Dios tzet cheyala'.

⁸ Hune' tz'ayikalil, xtoh hej te' te' yaha'koj hune' srey.

Xalni te' tet te' olivo:

“Okanh koreyoj han”, xhi te'.

⁹ Xta'wi te' olivo tu':

“¿Tom chin b'eja'kanoj wa'ni te' aceite ch'anikoj smay Komam Dios b'oj stxahyen anma han, yunhe wok hereyaloj han?”, xhi te'.

¹⁰ Lawitu' xalnipax hej te' te' tu' tet te' higo:

“Okanh koreyoj han”, xhi te'.

¹¹ Xta'wi te' higo tu':

“¿Tom chin b'eja'kanoj wa'ni hinsat kaw k'ul sat b'oj kaw chi' sat han, yunhe wok hereyoj han?”, xhi te'.

¹² Lawitu' xalnipax hej te' te' tu' tet yoj te' uva:

“Katah, okanh koreyoj han”, xhi te'.

¹³ Xta'wi yoj te' uva tu':

“¿Tom chin b'eja'kanoj yel vino winh han yunhe wok hereyoj han?

Ha' vino tu' ch'a'ni tzalahoj sk'ul Komam Dios b'oj hej anma”, xhi te'.

¹⁴ Stzujanilxakanoj,

xalni hej te' te' tu' tet te' tx'ix:

“Okanh koreyoj han”, xhi te'.

¹⁵ Xta'wi te' tx'ix tu' tet hej te' te' tu':

“Ta yinh kaw yeli cheyoche hin heyaha'koj hereyoj han,

katwej, okanhwejtij yalanh wenhelal han; yaja' ta machoj,
 elojab'iloj q'a' q'a' xol te' tx'ix,
 kat snhusnikantoj q'a' sunil te' tzis ay sat tx'otx'
 Líbano”, xhi te'.

¹⁶»Ti'nanh xin, chin q'amb'e teyet han:
 ¿St'inhanilmi tzet xeyuh yinh ya' Jerobaal ti' heyab'eni, xeyanikoj naj Abimelec ti' hereyoy?
 ¿Sk'ulalmi tzet xeyuh yinh ya' b'oj sfamilia heyab'eni? ¿K'ulmi tzet xeya' spajoj tet ya' yinh sunil hej sk'ulal xuh ya' teyinh? ¹⁷Xa' hinmam sq'inal teyinh han, xa'ni ya' howal hehelb'aloj, xex skolnihiltij ya' yul sq'ab' heb' naj madianita. ¹⁸Wal hex xin, ha' hepak'ikoj yinh sfamilia hinmam han ha' cheyuh; xepotx'kantoj heb' naj 70 sk'ahol ya' yib'anh hune' ch'en ch'en, xeyanikoj naj Abimelec yunin hune' ix concubina hereyoy b'et Siquem ti', yinh-nhe haxkam hefamiliato yeh naj. ¹⁹Ta sk'ulal b'oj st'inhanil tzet xeyuh yinh ya' Jerobaal b'oj sfamilia ti', tzalahanhwej yinh naj Abimelec ti', oxhimi k'ul chex yila' naj. ²⁰Yaja' ta machoj, naj Abimelec stzujb'anoj hune' q'a' q'a', kat hex snhusnujkantoj naj hex ah Siquem hex ti' b'oj hex ah Milo hex ti'. Ch'elobjaxiloj q'a' q'a' b'et konhob' Siquem b'oj b'et Milo, kat snhusnujpxtoj q'a' naj Abimelec ti'», xhi naj Jotam.

²¹Lawi stanhk'o naj Jotam yalni hunq'ahan tzoti' tu', x'elkanojkanh naj tet naj Abimelec yuxhtaj, haxkam xiw naj tet naj, xtokanoj naj yeb'anojtoj sb'ah b'et Beer, hat xkankanoj naj b'et tu'.

²² Oxeb'xa hab'il yekoj naj Abimelec tu' yahawoj konhob' Israel, ²³ yet xchanitij Komam Dios hune' espíritu mach k'uluj xol naj Abimelec b'oj heb' naj ay b'et Siquem, yunhe spak'ikoj heb' naj yinh naj Abimelec tu'. ²⁴ Hakti' xute sb'ah, yunhe stohlan naj Abimelec tzet xuh spotx'nitoj naj heb' naj 70 sk'ahol ya' Jerobaal b'oj yuh stohlanpax heb' naj ah Siquem smul, haxkam ha' hun heb' naj xkolwa yinh naj Abimelec yet xpotx'nitoj naj heb' naj 70 winaj. ²⁵ Xahtoj heb' naj ah Siquem heb' naj winaj swi'laj witz, yunhe yeb'antoj sb'ah heb' naj, kat yelq'aniloj heb' naj stzitet anma ch'ek' yul hune' b'eh ch'ek'toj b'et tu'. X'al-lax hune' tu' tet naj Abimelec.

²⁶ Hune' tz'ayikalil, xtoh naj Gaal sk'ahol ya' Ebed ehoj b'et Siquem b'oj heb' naj yuxhtaj, xanikoj heb' naj ay b'et Siquem tu' skawxob'al sk'ul yinh naj. ²⁷ X'eltoj heb' naj xol munil, xux heb' naj sat te' uva, xyatz'nihaltij heb' naj yal te', xek'tzen heb' naj hune' q'inh. Xwa' heb' naj yul yatut hej sdios, xuk'ni heb' naj vino, xtz'akti'nhen heb' naj naj Abimelec. ²⁸ Xalni naj Gaal sk'ahol naj Ebed tu' yinh hakti':

«¿Tzet kaw yelapnojal yeh naj ich Abimelec ti'?
 ¿Tzet yuh ayonhiktoj yalanh schejb'anil naj hayonh ah Siquem honh ti'? Sk'aholnhe naj Jerobaal yeh naj b'oj sk'amte'nhe naj yeh naj Zebul. Yet-tik'a ayah hayonh honh yuninal ya' Hamor, b'ab'el hulnaj b'et Siquem ti', hayonh chonh ok yahawiloj, mataj naj ich Abimelec ti'. Heb' naj kaw sk'ahol naj Hamor kaw b'ab'el hulnaj b'et Siquem, ha' heb' naj yetwanoj ay jok schejab'lomoj, yaja' wal naj Abimelec ti', machoj. ²⁹ Ta hayin ayinkoj yahawoj hune' konhob' ti' han, ti'nanh-nhemna chin tzumb'eltoj naj Abimelec ti'

han. Chim walna tet naj han, ta syamb'anakoj naj soldado, kat yeltoj naj ya'noj howal», xhi naj Gaal tu'.

³⁰ Yet xab'en naj Zebul swi'al konhob' hune' tzet xal naj Gaal sk'ahol naj Ebed tu', xtitkanoj lemna chil naj. ³¹ Haktu' xuh yanitoj naj ab'ix yinh ewantajnhe tet naj Abimelec, xalnitoj naj: «Xul naj Gaal sk'ahol naj Ebed ehoj b'et Siquem b'oj heb' naj yuxhtaj, aykoj heb' naj yanikoj yinh sk'ul konhob' yuh spak'ikoj tawinh. ³² Ti'nanh xin, ikanh hab'ah, titanh b'oj heb' naj hasoldado hune' aq'b'al ti', kat heyeb'antoj heb'ah xol telaj. ³³ Haxa sab'sahk'al hekal, yet ch'ahojiloj tz'ayik, kat hawokoj lemna yinh konhob' tu'. Ha' yet ch'elotij naj Gaal tu' b'oj sunil anma ay b'et tu' yinh howal tawinh, kat hawunuj yinh naj tzet yetwanoj ay hawunuj», xhitoj naj.

³⁴ Aq'b'alil x'eltij naj Abimelec tu' b'oj sunil soldado, xeb'antoj sb'ah heb' naj shoyanil konhob' Siquem; kanheb' majan xuh spohnihayoj sb'ah heb' naj. ³⁵ Hat linhankanh naj Gaal sk'ahol naj Ebed tu' sti' spultahil konhob', yet x'eliloj naj Abimelec b'oj heb' naj soldado eb'ab'iltoj sb'ah tu' yuh. ³⁶ Yet xilni naj Gaal heb' naj tu', xalni naj tet naj Zebul:

—Ilk'anab'atoj swi' witz, ay heb' naj soldado lanhan yaytij, xhi naj.

Xta'wi naj Zebul, xalni naj:

—Yechel hej telaj chawilatoj, kat hawalni ta yechel anma, xhi naj.

³⁷ Xalnipax naj Gaal tu':

—¡Aypax heb' naj soldado lanhan yaytij swi' witz,^t b'oj aypax hunxa majan heb' naj lanhan stit b'ay sb'elal te' hih yet heb' naj ahb'elom!, xhi naj.

³⁸ Xta'wi naj Zebul tu', xalni naj:

—¿Tzet xawa'le? Yaja' kaw kanh haweh hawalni, yet xawalni yinh naj Abimelec: “¿Tzet yelapnoj yeh naj ich Abimelec ti', yuxin ayonhiktoj yalanh schejb'anil naj?”, yaja' kachi. Yaja' matzet ch'oknikoj heb' naj soldado lanhan yayiloj ti' hawalni. Elanhtoj ti'nanh, as akoy howal yinh heb' naj, xhi naj Zebul tu'.

³⁹ Ha' naj Gaal tu' xb'ab'i yinh sat anma ah Siquem tu', x'eltij naj yanojkoj howal yinh naj Abimelec.

⁴⁰ Yaja' x'ok surnuj naj Abimelec tu' yinh naj Gaal tu', x'elkanokanh naj tet naj. Telan heb' naj ah Siquem tu' xkamkanoy yul b'eh, masanta b'ay spultahil konhob'.

⁴¹ Xkankanoj naj Abimelec tu' b'et Aruma, xinikaniltij naj Zebul, naj Gaal tu' b'oj heb' naj yuxhtaj naj yul konhob' Siquem.

⁴² Yinh hunxa tz'ayik, x'eltoj anma ah Siquem tu' yul konhob', xb'ey al-laxoj tet naj Abimelec; ⁴³ haktu' xuh spohnihayoj naj soldado, oxeb' majan xuh spohnihayoj naj heb' naj, xeb'antoy sb'ah heb' naj xol telaj. Yet xilni naj ta yelxatij heb' naj ah Siquem tu' yul skonhob', x'eltij naj b'ay eb'ab'iltoj sb'ah yuh, x'ok lemna naj yinh howal yinh heb' naj. ⁴⁴ Hat xtob naj Abimelec b'oj hune' majan soldado naj tu' smaja' b'ay spultahil konhob', wal kab'xa majan heb' naj soldado tu', hat xpotx'kantoj heb' naj anma xol telaj.

---

^t9:37 swi' witz Yinh hebreo chala ta yiktajb'al tx'otx' tx'otx', yaja' mach kaw stxumlaxi tzet choche yala'iloj hunq'ahan tzoti' ti'.

⁴⁵ Sunilb'al hune' tz'ayik tu' xakankoj naj Abimelec howal yinh hune' konhob' tu', xetnhenkanoj naj. Xpotx'kantoj naj sunil anma ay b'et tu', xetankantoj naj konhob' tu', xtixhnikanayoj naj atz'am atz'am b'et tu'.

⁴⁶ Yet xab'eniloj anma ay b'et torre yet Siquem tzet xuh naj Abimelec ti', xtoh yeb'anojkantoj sb'ah yul yatut ich dios Berit. ⁴⁷ Lawitu' x'al-lax tet naj Abimelec ta hat yamb'ab'ilkoj sb'ah anma yuh b'ay torre yet Siquem. ⁴⁸ Haktu' xuh yahtoj naj b'oj soldado b'ay witz Salmón. Xitoj naj hune' ch'en eheh, xtzok'niloj naj hunq'ahan sq'ab' te' te', xanihatoj naj swixik'. Xalni naj tet konhob':

«Uwej yinh anhe tzet xeyil wuni ti' han», xhi naj.

⁴⁹ Haktu' xuh sztepnipaxiloj heb' naj tu' sq'ab' ste', x'ok tzujnuj heb' naj yinh naj Abimelec b'ay yatut hune' dios tu'. Xtenb'ankanh heb' naj hej sq'ab' te' te' tu' b'et tu', xtzujb'an heb' naj q'a' q'a' yinh. Haktu' xuh skamkanoj sunil anma ayiktoj yul hune' torre yet Siquem tu'. Aymi hunuj mil heb' naj winaj b'oj heb' ix ix xkamkantoj.

⁵⁰ Lawitu' xtopax naj Abimelec tu' b'et konhob' Tebes, x'ok naj shoynojajoj, xetnhen naj konhob' tu'. ⁵¹ Ay hune' torre kaw k'ul yekoj speyab'il aykanh yul hune' konhob' tu', hat xtoh sunil anma yeb'a'toj sb'ah, heb' naj swi'al konhob', heb' naj winaj b'oj heb' ix ix. Kaw k'ul xuh speb'ankanoj anma spultahil hune' torre tu' yinh, x'ahkantoj swi' hune' torre tu'. ⁵² Xtoh naj Abimelec b'ay spultahil hune' torre tu' yunhe yoktoj naj spotx'noj anma tu'. Yaja' yet stzujb'anojxa naj q'a' q'a' yinh, ⁵³ xshirnihaytij hune' ix ix hune' ch'en kok'tzeb'al trigo yib'anh swi' naj,

xpohkantoj swi' naj tu'. ⁵⁴Yinhxanhe anhe xawtetij naj Abimelec tu' naj sk'amte' ch'ijnik'oj sch'en naj yet howal, xalni naj tet naj:

«Ihtij hawespada ti'nanh-nhenahi, kat hin hapotx'ni han, yunhe mach ch'al-laxoj ta ix ix xin potx'ni han», xhi naj.

Haktu' xuh yinihatij naj tu' yespada, xanitoj naj ch'en yul sk'ul naj Abimelec tu', xkamkanoj naj. ⁵⁵Yet xilni heb' ya' israelita ta xkam naj Abimelec tu', xpaxkantoj heb' ya' yatut.

⁵⁶Hakti' xuh stanhtzen naj Abimelec smul yuh Komam Dios, yuh hune' tzet xuh naj yinh smam, yet xpotx'nikantoj naj heb' naj 70 yuxhtaj.

⁵⁷Xtanhtzepax anma ah Siquem tu' smul yuh Komam Dios, yinh sunil hej stx'ojal xuh. Hakti' xuh yijnikanoj sb'ah stz'akti' naj Jotam yinh heb' naj tu', naj sk'ahol ya' Jerobaal.

Naj Tola b'oj naj Jair

10 ¹Lawi skamtoj naj Abimelec, x'ah naj Tola yuh skolniloj naj konhob' Israel. Sk'ahol ya' Fúa yeh naj, yihtxikin ya' Dodo naj yinh yik'al ya' Isacar. Hat x'ehayoj naj b'et Samir b'ay q'eb'tajlaj yet ya' Efraín. ²23 hab'il x'ok naj sjuezaloz konhob' Israel. Lawitu' xkam naj, hat xmujlaxaytoj naj b'et Samir.

³Lawitu' x'ahpax naj Jair ah Galaad. 22 hab'il x'ok naj sjuezaloz konhob' Israel. ⁴30 sk'ahol naj Jair tu', hunun sburro heb' naj chik'oj hunun. Aypax 30 skonhob' heb' naj ay b'et Galaad, “skonhob' naj Jair”, ch'al-lax yinh skonhob' heb' naj tu' ti'nanh.

⁵ Yet xkam naj Jair tu', hat xmujlaxaytoj naj b'et Camón.

Ya' Jefté

⁶ Xmeltzopax heb' ya' israelita yuni hej stx'ojal yul sat Komam Yahveh hunekxa, x'ok heb' ya' shaq'enoj hej yechel ich dios Baal b'oj hej yechel ich ix tiyoxh Astarot. Xshaq'epax heb' ya' hej sdiosal konhob' Siria, Sidón, Moab, hej sdiosal heb' naj amonita b'oj hej sdiosal heb' naj filisteo. ⁷ Yuxin xtit lemna chil Komam Yahveh yinh heb' ya' israelita tu', xanikankoj Komam heb' ya' yul sq'ab' heb' naj filisteo b'oj yul sq'ab' heb' naj amonita. ⁸ 18 hab'il x'ek'kanoj ya' yanma heb' ya' yuh heb' naj filisteo b'oj yuh heb' naj amonita. X'etlikankoj heb' naj yinh machnhe hanik'oj yinh heb' ya' israelita ch'ehayoj b'et Galaad, b'ay sq'axepal ha' Jordán, b'ay stx'otx' heb' naj amorreo. ⁹ X'ek'paxtoj heb' naj amonita tu' sq'axepal ha' Jordán, yunhe yanikoj heb' naj howal yinh heb' naj yik'al ya' Judá, yinh heb' naj yik'al ya' Benjamín b'oj yinh heb' naj yik'al ya' Efraín. Yuxin kaw ya'kanoj yanma heb' ya' israelita tu' yuh heb' naj. ¹⁰ Haktu' xuh yah yaw heb' ya' tet Komam Yahveh, xalni heb' ya':

Dios Mamin, xjakoj komul tawet han, haxkam xach jakanoj han, xkohaq'en hej yechel ich dios Baal han, xhi heb' ya'.

¹¹ Xta'wi Komam tet heb' ya':

—Yet ayexkaniktoj yalanh schejb'anil heb' naj egipcio, heb' naj amorreo, heb' naj amonita heb' naj filisteo, ¹² heb' naj sidonio, heb' naj amalecita b'oj heb' naj maonita, x'ah heyaw wet han, xex

hinkolnihiltij yalanh schejb'anil heb' naj han.

¹³Yaja' xin heyakanoj han, xehaq'en hej komon dios; yuxin matxa chex hinkolo' ti'nanh han. ¹⁴As q'anwej skolwal hunq'ahan dios xesik'le hehaq'en tu'. Awanhwejkoj yinh, kat yiniloj sya'il heyanma tu', xhi Komam.

¹⁵Xta'wi heb' ya' israelita tu' tet Komam Yahveh, xalni heb' ya':

—Xjakoj komul tawet han Mamin. Uh b'aytet q'a' k'ultu hawab'en jinh han. Yaja' xhkoq'an tawet han Mamin ta chonh hakol ti'nanh han», xhi heb' ya'.

¹⁶Haktu' xuh yiniloj heb' ya' israelita hej komon dios ayiktoj xol, x'ok heb' ya' shaq'enoj Komam Yahveh. Xyab'ikaniloj yanma Komam Yahveh yilni tzet chuh yek'kanoj ya' yanma heb' ya'.

¹⁷Xyamb'akoj sb'ah heb' naj soldado amonita, hat x'ehayoj heb' naj b'et Galaad. Xyamb'apaxkoj sb'ah heb' ya' israelita, hat x'ehayoj heb' ya' b'et Mizpa.

¹⁸Haktu' xuh yalni heb' ya' israelita ay b'et Galaad tet hunun b'oj heb' ya' ijb'alom yinh heb' ya':

«¿Maktaxka ch'okoj ijb'alomal jinh kat kotoj janojkoj howal yinh heb' naj amonita ti'? Maktik'a ch'okoj ijb'alomal tu', ha' ch'okoj swi'aloj yinh sunil mak ay yul hune' konhob' Galaad ti'», xhi heb' ya'.

Ya' Jefté

11 ¹Kaw ay yip ya' Jefté ti', kaw k'ul ya' yinh howal. Yunin hune' ix tx'oj yeh swi' yeh ya', Galaad sb'ih smam ya'. ²Yaja' ay yaq'b'ilxa yuninal ya' Galaad ti' x'eh b'oj yixal. Yet xch'ib'kanh heb' naj tu', xchejnihaltij heb' naj ya' Jefté tu' yul yatut, xalni heb' naj:

«Mach hawerencia ch'a'laxoj yinh tzet ay komam ti' han, haxkam nantik'a yeh hami' hach ti'», xhi heb' naj. ³ Haktu' xuh yelkanh ya' Jefté tu' tet heb' naj yuxhtaj, xtoh ya' ehoj b'et tx'otx' Tob. B'et tu' x'ok tzujnuj hunq'ahan heb' naj winaj kaw isah yinh ya', kat yeltoj heb' naj yinh ya' yunuj stx'ojal.

⁴ Payxakanoj tu', yet xanikoj heb' naj amonita howal yinh heb' ya' israelita. ⁵ Haktu' xuh stoh heb' ya' icham winaj yet Galaad yinojtij ya' Jefté tu' b'et tx'otx' Tob, ⁶ xalni heb' ya':

—Tonh kok'atanh han, yunhe hawok swi'aloj jinh yinh howal, yinh heb' naj amonita han, xhi heb' ya'.

⁷ Xta'wi ya' Jefté tu' tet heb' ya', xalni ya':

—Yaja' hextik'a mach xin heyoche han, xin hetzumb'eniltij yul yatut hinmam han. ¿Tzet yuh yet tx'ojxa heyekoj, kat heyulpax hin heyilnoj han?, xhi ya'.

⁸ Xta'wi heb' ya' icham winaj ah Galaad tu', xalni heb' ya':

—Yuh tx'ojxa jekoj han, yuxin chonh hul hach jila' han. Xhjoche han ta chach toh jinh han, kat hawa'ni howal yinh heb' naj amonita, kat hawok swi'aloj jinh, hayonh ah Galaad ti' han, xhi heb' ya'.

⁹ Xta'wi ya' Jefté, xalni ya':

—Ta chin meltzotoj teyinh han, kat wanikoj howal yinh heb' naj amonita han, lawitu' kat wi'wa yinh heb' naj yuh Komam Yahveh han, yinh kaw yeli, ¿chin okoj swi'aloj teyinh han?, xhi ya'.

¹⁰ Xta'wi heb' ya' icham winaj ah Galaad tu', xalni heb' ya':

—Xhjub' tzet chawal ti' han, ha' Komam Yahveh ch'ok testigohal jinh han, xhi heb' ya'.

¹¹ Haktu' xuh stoh ya' Jefté tu' yinh heb' ya' icham winaj ah Galaad. Ha' konhob' x'anikoj ya' Jefté tu' ijb'alomal yinh heb' naj soldado b'oj swi'aloj yinh heb' ya'. Xkayeb'nhenpax ya' Jefté hunq'ahan tzoti' tu' b'et Mizpa yinh sat Komam Yahveh.

¹² Lawitu' xanitoj ya' Jefté tu' hunq'ahan heb' naj chejab'lom yaha'kanoj ab'ix tet ya' sreyal heb' naj amonita, xalnitoj ya' yinh hakti':

—¿Tzet kaw chawi' jinh han, yuxin chawakoj howal yinh kokonhob' han?, xhitoj ya'.

¹³ Xanitij ya' sreyal heb' naj amonita tu' spaj stzoti' ya' Jefté tu' tet heb' naj chejab'lom, xalni ya':

—Yet x'eltij heb' naj hawet konhob' israelita b'et Egipto, ha' tu' xeyelq'aniloj hintx'otx' han. Xeyelq'aloj hintx'otx' aykoj sti' ha' Jordán ch'ichitij b'et ha' niman Arnón han masanta b'et ha' niman Jaboc, yetk'ulal b'ay ch'ahiloj tz'ayik. A' paxoj hintx'otx' tu' yinh aq'ank'ulal ti'nanh han, xhi ya'.

¹⁴ Xanipaxtoj ya' Jefté tu' heb' naj chejab'lom tet ya' sreyal heb' naj amonita tu', ¹⁵ xalnitoj ya' yinh hakti':

—Hakti' yalni ya' Jefté: «Mach stx'otx' heb' naj moabita b'oj heb' naj amonita tu' xiloj wet konhob' israelita ti' han. ¹⁶ Yet x'el heb' ya' israelita tu' b'et Egipto, yul desierto xb'elwik'tij heb' ya', x'apni heb' ya' b'ay ha' Mar Rojo, xulkanoj heb' ya' b'et Cades.

¹⁷ Haktu' xuh yanitoj heb' ya' heb' naj chejab'lom yala' tet ya' sreyal Edom, xalnitoj heb' ya': “Xhkoq'an tawet han ta chonh hachak'toj b'ay hatx'otx' han”, xhitoj heb' ya', yaja' mach xab'etoj ya' sreyal Edom tu' tzet xal heb' ya'. Xapaxtoj heb' ya' heb' naj chejab'lom yala' tet ya' sreyal Moab ta schak'toj

ya' heb' ya', yaja' mach xsjepax ya'. Haktu' xuh skankanoj wet konhob' israelita tu' b'et Cades han.

¹⁸Lawitu' hat xka stokanoj heb' ya' yul desierto, x'ek' heb' ya' shoynoj tx'otx' Edom b'oj tx'otx' Moab, hat xka stit heb' ya' sq'axepal tx'otx' Moab yinh yetk'ulal b'ay ch'ahiloj tz'ayik. Hat x'ehayoj heb' ya' sq'axepal ha' niman Arnón, mach xq'axponik'toj heb' ya' yul ha', haxkam b'et tu' ch'ichikoj snajachil tx'otx' Moab.

¹⁹Xapaxtoj heb' ya' israelita ti' heb' naj chejab'lom tet ya' Sehón x'ek'le reyal b'et Hesbón, sreyal heb' naj amorreo, xalnitoj heb' ya': “Xhkoq'an tawet han ta chonh hachak'toj sat hatx'otx' han, yuh kotoh b'ay kotx'otx' han”, xhitoj heb' ya'.

²⁰Yaja' mach xkawxi sk'ul ya' Sehón tu' yinh heb' ya' wet konhob' israelita ti' han, yuxin xyamb'akoj ya' sunil hej soldado, hat x'ehayoj ya' b'et Jahaza xanikoj ya' howal yinh Israel ti'.

²¹Haktu' xuh yanikoj Komam Yahveh sDiosal Israel, ya' Sehón tu' b'oj sunil soldado yul sq'ab' wet konhob' israelita ti' han, xk'aywakanoj heb' naj. Yuxin xetnhekanoj konhob' Israel ti' sunil stx'otx' heb' naj amorreo ay b'et hune' konhob' tu'.

²²Xetnhenpaxkanoj heb' ya' sunil stx'otx' heb' naj amorreo ch'ichitij b'et ha' niman Arnón masanta b'ay ha' niman Jaboc; tx'otx' ch'ichitij yul desierto masanta b'ay ha' niman Jordán.

²³Ti'nanh xin, chawoche hawiha'iloj kotx'otx' xax ya' Komam Yahveh sDiosal Israel jet han, tx'otx' xiloj Komam tet heb' naj amorreo.

²⁴¿Tom mach hawetoj chukuj hej tzetet cha' hadios Quemos tawet? Hakonhpaxtu' han, jet sunil tzetet xax ya' Komam Yahveh koDiosal jet han.

²⁵¿Tom q'a' k'ulachto sataj ya' Balac sreyal Moab, ya' sk'ahol ya' Zipor? Mach

tx'otx' tx'otx' xtejajoj ya' tet konhob' Israel ti' b'oj mach howal xakoj ya' yinh. ²⁶ Oxeb'xa ciento hab'il yetnhen konhob' Israel Hesbón ti' b'oj Aroer, hej swayanhb'alil b'oj sunil hej konhob' ayajoj sti' ha' niman Arnón. ¿Tzet yuh mach xeyiløj tx'otx' yulb'al hunq'ahan hab'il tu'? ²⁷ Mach ninøj stx'ojal xax wuh tawinh han. Hach chawoche hawaha'koj howal winh han. Juez Komam Yahveh, ha' Komam ch'ilnoj tzet chonh yute' Komam hayonh israelita honh ti' han b'oj hex amonita hex ti'», xhitøj ya' Jefté.

²⁸ Yaja' mach xab'etøj ya' sreyal heb' naj amonita tzet xaltoj ya' Jefté tu'.

²⁹ Lawitu' xul Yespíritu Komam Yahveh yib'anh ya' Jefté, xtoh ya' shoynoj tx'otx' Galaad b'oj stx'otx' yik'al ya' Manasés, x'ek'tøj ya' b'et Mizpa yet Galaad, x'ek'kantøj ya' b'ay stx'otx' heb' naj amonita.

³⁰ Haktu' xuh sta'wenkoj ya' Jefté yib'anh tet Komam Yahveh, xalni ya':

«Ta chawakøj heb' naj amonita ti' yul hinq'ab' han, ³¹ tzan-nhetik'a mak b'ab'el ch'eløjiløj hin schanoj han, yet chin paxojtij yinh howal yinh heb' naj amonita ti' han, yet xax hin i'wa yinh heb' naj han, hawet chub'kankøj hune' mak tu', kat wanojkøj xahanb'alil tawet han, xahanb'al xnhuslaxkantøj sunil», xhi ya'.

³² Xtoh ya' Jefté tu' yanojkøj howal yinh heb' naj amonita, xanikøj Komam Yahveh heb' naj yul sq'ab' ya'. ³³ Kaw tx'ihal heb' naj yenemigo ya' tu' xpotx'kantøj, xetnhenkanoj ya' 20 konhob'. Ch'ichitij b'et Aroer masanta b'et Minit. X'ichipaxtij ya' yetnhen b'et tu' masanta b'ay sti'laj ha' stx'otx'al

te' uva. Haktu' xuh yok-kantoj heb' naj amonita tu' yalanh schejb'anil heb' ya' israelita.

³⁴ Yet xmeltzo ya' Jefté yatut b'et Mizpa, skutz'in ya' x'eliløj chawal yinh, stixhte ix te' pandero, ch'ek' tx'ejla ix tzalalal. Mach yaq'b'ilxa yuninal ya' Jefté tu', kaw hanhk'anhe ix tu' skutz'in ya'. ³⁵ Yet xilni ya' Jefté skutz'in tu', xatz'nitoj ya' xil sq'ap yuh b'isk'ulal, xalni ya':

—¡Ay kutz'in, tzet sb'isk'ulalil chin hawute han! Niman b'isk'ulal xawakøj yinh wanma han, haxkam xax hinta'wekøj hune' tzetet wib'anh tet Komam Yahveh han, matxa chuh hin pax winhtaj han, xhi ya'.

³⁶ Haktu' xuh sta'wi ix tet smam, xalni ix:

—Mam, ta xax hata'wekøj hawib'anh tet Komam Yahveh, uh tzet xata'wekøj winh tet Komam tu' han, haxkam xax syijye Komam Yahveh yuni tzetet tawinh, xax hach ya' i'wahøj Komam yinh heb' naj amonita hawenemigo. ³⁷ Hanhk'anhe tzet chin q'an tawet han, ta chawa' kab'øj x'ahaw wet han, kat hintoh oq'øj winh xol telaj b'øj heb' ix wamiga han, haxkam mach b'aq'inh chin mohyøj han, xhi ix.

³⁸ Xta'wi ya' Jefté tu', xalni ya':

—K'ultik'a, asi', xhi ya'.

Xa' ya' kab' x'ahaw tu' tet ix, xtoh ix oq'øj yinh b'øj heb' ix yamiga tu' xol telaj, haxkam matxa b'aq'inh xhmohyøj ix. ³⁹ Lawi yek'tøj kab' x'ahaw tu', xmeltzo ix b'ay ay smam. Xyijyen smam ix tu' yuni tzet xta'wekøj yib'anh tet Komam. Maxhtik'a hunuj winaj x'ek' yinh ix.

⁴⁰ Yuxin hunun hab'il sb'eyk'oj sunil heb' ix q'opoh israelita oq'oj yinh ix skutz'in ya' Jefté galaadita tu'. Kanheb' tz'ayik xhb'eyk'oj heb' ix oq'oj yinh ix.

Ya' Jefté b'oj heb' naj yik'al ya' Efraín

12¹ Xyamb'akoj sb'ah heb' naj winaj yik'al ya' Efraín, xq'axponik'tij heb' naj yul ha' niman Jordán, yetk'ulal Safón,^u xalni heb' naj tet ya' Jefté:

—¿Tzet yuh mach xonh hawawtetoj tawinh han, yet xach b'eyk'oj hawanojkoj howal yinh heb' naj amonita? ¡Ti'nanh xin, hun chuh hach konhusnujkantoj b'oj hawatut han!, xhi heb' naj.

² Xta'wi ya' Jefté, xalni ya':

—X'ok hune' howal koxol b'oj heb' naj amonita han, xex wawtetij han, yaja' mach xex hul honh hekolo' tet heb' naj han. ³ Yet xwilni han ta mach xex kolwa jinh han, xwanikoj hinq'inal yinh kamikal han, xin toh yinh howal yinh heb' naj amonita tu' han; ha' Komam Yahveh x'anikoj heb' naj yul hinq'ab' han. ¿Tzet yuh chex hul heyaha'koj howal winh ti'nanh han?, xhi ya'.

⁴ Xta'wi heb' naj, xalni heb' naj:

—Hex ah Galaad hex ti', jet konhob'tik'a kob'ah yaja' matxa lahanoj yektoj yul kowi', toxanhe chex ek' sat stx'otx' heb' naj yik'al ya' Efraín b'oj sat stx'otx' heb' naj yik'al ya' Manasés, xhi heb' naj.

Haktu' xuh syamb'ankoj ya' Jefté sunil heb' naj ay b'et Galaad, xanikoj heb' ya' howal yinh heb' naj yik'al ya' Efraín. Xk'aywa heb' naj yuh heb' naj ah Galaad tu'.

---

^u12:1 *Safón* Yetk'ulal norte chaliloj hune' tzoti' ti'.

⁵Xikaniloj heb' naj ah Galaad tu' b'ay chuh sq'axponik'tij heb' naj yik'al ya' Efraín tu' yul ha' Jordán. Yet ay heb' naj yik'al ya' Efraín tu' lanhan yelkanh, kat sq'an-ni heb' naj tet heb' ya' ta xhq'axponik'tij heb' naj, kat sq'amb'en heb' naj ah Galaad tu' yinh hakti':

—¿Yik'al ya' Efraín haweyi?, xhi heb' naj.

Ta chal hune' mak tu', ta machoj,

⁶kat yalni heb' naj ah Galaad tu':

—Ti'nanh xin, al: “Shibolet”, xhi heb' naj.

Ta “Sibolet” chute heb' naj tu' yalni hune' tzoti' tu', yuh mach chuh yalni heb' naj yinh k'ul, stzab'laxayoj hune' mak tu'; hatik'a b'ay chuh sq'axponik'toj heb' naj yul ha' Jordán tu', hat-tik'a xhpotx'laxkankamoj. Haktu' xuh skamkantoj 42 mil heb' naj yik'al ya' Efraín tu'.

⁷Wajeb' hab'il x'ek'le ya' Jefté galaadita tu' sjuezalaj konhob' Israel. Yet xkam ya', hat xmujlaxaytoj ya' b'ay skonhob' b'et Galaad.

Ya' Ibzán, ya' Elón b'oj ya' Abdón

⁸Lawi skamtoj ya' Jefté, haxa ya' Ibzán ah Belén x'ok sjuezalaj Israel. ⁹Hujeb' hab'il x'ek' ya' sjuezalaj konhob' Israel. 30 sk'ahol ya' b'oj 30 skutz'in ya' xil yinh. Mach sfamiliahoj ya' b'ay xa' mohyoj skutz'in. Mach yet ik'alehoj ya' heb' ix ix xi' heb' naj sk'ahol ya' yixalaj. ¹⁰Yet xkam ya', hat xmujlaxaytoj ya' b'et Belén.

¹¹Lawi skamtoj ya' Ibzán tu', haxa ya' Elón yik'al ya' Zabulón, haxa ya' x'ok sjuezalaj konhob' Israel yulb'al lahunheb' hab'il. ¹²Yet xkamtoj ya' Elón

yik'al ya' Zabulón tu', hat xmujlaxaytoj ya' b'et Ajalón, b'ay stx'otx' ya' Zabulón.

¹³Lawi skamtoj ya' Elón tu', haxa ya' Abdón sk'ahol ya' Hilel ah Piratón, haxa ya' x'ok sjuezaløj konhob' Israel. ¹⁴40 sk'ahol ya' ti' xil yinh, yok 30 yihtxikin ya'; lapan ch'ek' hunun heb' naj ti' yib'anh hunun sburro. Waxajeb' hab'il x'ek'le ya' sjuezaløj konhob' Israel. ¹⁵Yet xkam ya' Abdón sk'ahol ya' Hilel ah Piratón tu', hat xmujlaxaytoj ya' swi' witz Amalec, b'ay stx'otx' yik'al ya' Efraín.

Xpitzk'a ya' Sansón

13 ¹Xmeltzopax heb' ya' israelita yuni hej stx'ojal yul sat Komam Yahveh hunekxa, yuxin 40 hab'il xakankøj Komam Yahveh heb' ya' yul sq'ab' heb' naj filisteo.

²Ay hune' ya' winaj hat elnajkøj b'et konhob' Zora, Manoa sb'ih ya', yik'al ya' Dan yeh ya'. Maxhtotik'a hunuj yunin ya' yixal ya' chil yinh, haxkam mach chuh yilni ya' yinh yunin. ³Yaja' xyekanh sb'ah Yángel Komam Yahveh tet ya' yixal ya' tu', xalni tet ya':

«Hach ti', mach chuh hawilni yinh hawunin, maxhtotik'a hunuj hawunin chawil yinh; yaja' chach kanoj yinh tzet haweyi, kat spitzk'ahøj hune' ni'an hawinaj unin. ⁴Yaja' mach chuh hawuk'nuj vino b'øj tzet k'uhinajxa; mach chalob' tzet kistal yeyi, ⁵haxkam chach kanoj yinh tzet haweyi kat spitzk'ahøj hune' ni'an hawinaj unin. Mach chuh sk'uplaxojiltoj xil swi' naj, haxkam nazareo^v ni'an

^v13:5 *nazareo* Ha' hune' mak pohb'ililøj tetnhe Komam Yahveh, yuh stx'ahtx'en sq'inal tet Komam. Ilwejk'anab' yinh Nm. 6:1-21

hawunin tu'; pohb'ilxatik'ahiloj naj tet Komam Dios yalanhto maxhto xhpitck'a naj. Ha' naj ch'ichojojoj skolnojiloj heb' naj hawet konhob' israelita ti' yul sq'ab' heb' naj filisteo», xhi Yángel Komam.

⁶Haktu' xuh stoh ya' ix tu' yalnoj tet yichamil, xalni ya':

«Ay hune' ya' winaj schejab'lom Komam Dios xul hink'atanh han, kaw k'ayb'alk'uile yilot ya' haka' hunuj yángel Komam Dios. Mach xin q'amb'e han b'ay speto ya', tzet anmahil ya' b'oj mach xalpax ya' sb'ih wet han. ⁷Yaja' xal ya' wet han: “Chach kanoj yinh tzet haweyi, kat spitzk'ahoj hune' ni'an hawinaj unin. Yuxin mach chuh hawuk'nuj vino, hej tzetet k'uhinajxa b'oj mach chalob' tzet kistal yeyi, haxkam nazareo ni'an hawunin tu', ch'ichinakantoj hune' tu' ti'nanh. Pohb'ilxatik'ahiloj naj tet Komam Dios yalanhto maxhto xhpitck'a naj, masanto yet xhkamoj naj”», xhi ya'; xhi ya' ix tu'.

⁸Haktu' xuh stxahli ya' Manoa tet Komam Yahveh, xalni ya': «Dios Mamin, chin q'an tawet han, ta chulpax ya' winaj hachejab'lom tu' kok'atanh hunekxa han, kat syeni ya' jet han, tzet yetwanoj ay junuj yinh naj ni'an juninal xhpitck'ahoj tu' han», xhi ya'.

⁹Haktu' xuh yab'entoj Komam Dios tzet xsq'an ya' Manoa tu'. Xyenipaxkanh sb'ah yángel Komam Dios tet ya' yixal ya' tu' yet hat ay ya' xol munil, yaja' machk'oj ya' sk'atanh yixal tu' yet xyenikanh sb'ah Komam. ¹⁰Yuxin xtoh ya' yixal ya' tu' yinh anhe yala' tet ya', xalni ya':

«Ab'e tzet xhwal han, xulpax ya' winaj hinyila' han, ya' xaxtik'a syekanh sb'ah wet hune' tz'ayikal han», xhi ya'.

¹¹ X'ah wanoj ya' Manoa tu', xtoh ya' yinh yixal b'ay linhankan hune' ya' winaj tu', xalni ya' tet ya' winaj tu':

—¿Hach ti' xach tzotel b'oj wixal yet hune' tz'ayikal han?, xhi ya'.

Xta'wi ya' winaj tu':

—Ho' hayin han, xhi ya'.

¹² Haktu' xuh sq'amb'en ya' Manoa tu':

—¿Tzet chuh koch'ib'tzenoj ni'an juninal tu' han? ¿Tzet yetwanoj ay junuj yinh naj han yet chijnoj sb'ah tzet xawal ti'?, xhi ya'.

¹³ Xta'wi Yángel Komam Yahveh tet ya', xalni:

—Yilal syijyenoj hawixal sunil tzet xax wal tet han. ¹⁴ Mach chuh yuk'nuj ix vino b'oj hej tzetet k'uhinajxa; mach chuh slonuj ix tzet kistal yeyi. Yilal syijyenoj ix sunil tzet xax wal tet han, xhi ya'.

¹⁵ Haktu' xuh yalnipax ya' Manoa tu' tet Yángel Komam Yahveh:

—Xhkoq'an tawet han, ta chach kan wa'oj kok'atanh han, xhkowatx'e' hune' no' ni'an kaplaxh halob' han, xhi ya'.

¹⁶ Xta'wi Yángel Komam Yahveh tu' tet ya', xalni:

—Waxamkami chin kan hek'atanh han, mach chuh hinlonoj heyitah han, yaja' ta chawoche hawaha'koj hunuj haxahanb'al xhnhuslaxkantoj sunil, akoj tet Komam Yahveh, xhi.

Mach yohtajoj ya' Manoa, ta Yángel Komam Yahveh yeh ya' winaj tu'.

¹⁷ Lawitu' xq'amb'empax ya' Manoa tu' tet Yángel Komam Yahveh, xalni ya':

—¡Al hab'ih jet han!, waltu' chuh janojkoj hamay han, yet chijnoj sb'ah hune' tzet xawal jet ti' han, xhi ya'.

¹⁸ Xta'wi Yángel Komam Yahveh tu', xalni:

—¿Tzet yuh cheyoche ta xhwal hinb'ih teyet han? Kaw k'ayb'alk'ule yeh hinb'ih ti' han, xhi.

¹⁹ Haktu' xuh yinitij ya' Manoa hune' no' ni'an kaplaxh b'oj ixim tajinh ofrenda tet Komam Yahveh, xanihatoj ya' yib'anh hune' ch'en niman ch'en. Niman k'ayb'alk'ule xuh Yángel Komam Yahveh yinh sat ya' Manoa tu' b'oj yixal. ²⁰ Yet x'ah sxaj q'a' q'a' yib'anh b'ay ch'ahtoj xahanb'al tu', ha' tu' xilni ya' Manoa b'oj yixal yahkantoj Yángel Komam Yahveh xol sxaj q'a' q'a' tu'. Haktu' xuh yay jahnoj heb' ya' sat tx'otx'. ²¹ Hatotu' xohtajnheniloj ya' Manoa ta Yángel Komam Yahveh yeh ya' winaj tu'. Matxa hunekojxa xyekanh sb'ah Yángel Komam tu' tet ya' Manoa b'oj tet yixal.

²² Xalni ya' Manoa tu' tet yixal:

—Yinh kaw yeli chonh kamoj, haxkam xjil yinh Komam Dios, xhi ya'.

²³ Xta'wi yixal ya' tu', xalni ya':

—Ta xoche Komam Yahveh honh spotx'o'toj, machmi xchah Komam koxahanb'al xkonhuskantoj sunil b'oj ixim tajinh ofrenda xja' tet Komam; ta haktu' machmi xyehpax Komam sunil hunq'ahan tzetet ti' jet b'oj machmi xalkanoj Komam hunq'ahan tzetet ti' jet, xhi ya'.

²⁴Lawitu' x'apni stz'ayikalil b'ay xpitzk'a yunin ya' ix tu', Sansón^w xako'j ya' sb'ihoj ni'an yunin tu'. Ha' Komam Yahveh x'anihayoj stxahyeb'al yib'anh naj, haktu' xuh sch'ib'kanh naj. ²⁵Yet hat ay ya' Sansón tu' b'ay ch'ehayoj heb' naj yik'al ya' Dan, xolb'al konhob' Zora b'oj Estaol, ha' tu' x'ichikoj yelwankanh Yespíritu Komam Yahveh yinh ya'.

Ya' Sansón b'oj ix filistea ah Timnat

14 ¹Hune' tz'ayikalil, x'aytoj ya' Sansón b'et konhob' Timnat, xochenkoj ya' hune' ix skutz'in heb' naj filisteo. ²Yet xmeltzo ya' yatut, x'ok ya' yalnoj tet smam smi':

—Ay hune' ix filistea ah Timnat xwochekoj han, xhwoche mohyoj b'oj ix han. As q'anwej ix wixaloj han, xhi ya'.

³Xta'wi smam smi' ya' tu' tet, xalni heb' ya':

—¿Tom mach heb' ix ix jet ik'alehal b'ay chuh hamohyi xin? ¿Tom matxa heb' ix ix xol jet konhob' israelita ti'? ¿Tzet yuh xol heb' naj filisteo mach Dios sat, hat chach toh hasaya' hawixal?, xhi heb' ya'.

Xta'wi ya' Sansón tu' tet smam, xalni ya':

—As q'anwej ix tu' wet han, ha' ix tu' xhwoche mohyoj b'oj han, xhi ya'.

⁴Yaja' mach yohtajoj smam smi' ya' Sansón tu', ta ha' Komam Yahveh lanhan yuni hunq'ahan tzetet tu'. Ha' Komam lanhan sayni tzet chuh yanojkoj Komam howal yinh heb' naj filisteo, haxkam yalanh

^w13:24 *Sansón* Shemesh, yinh hune' tzoti' hebreo ti' xtit hune' b'ihe ti'. Tz'ayik chaliloj.

schejb'anil heb' naj aykaniktoj konhob' Israel yinh hunq'ahan hab'il tu'.^x

⁵ Haktu' xuh stoh ya' Sansón tu' b'oj smam smi' b'et konhob' Timnat. Yet x'apni heb' ya' b'ay tz'unb'ilayoj te' uva yul konhob' tu', ch'elkanoj yaw hune' no' b'alam yuh showal, x'eliloy lemna no' yinh ya' Sansón. ⁶ Haktu' xuh yul Yespíritu Komam Yahveh yib'anh ya' Sansón, xitnikanojkamoj ya' no' b'alam tu' yuh sq'ab', mach ninnoj tzet ib'il yuh ya'. Haka'nhe xitlaxkamoj hunuj ni'an tz'ul kaplaxh, haknhetu' xute ya' xitnikamoj no' b'alam tu'. Mach ninnoj tzet xal ya' tet smam smi' yib'anhiloy hune' tzet xuh ya' tu'. ⁷ Lawitu' xtoh ya' tzoteloj b'oj hune' ix ix tu', kaw xochekankoj ya' ix.

⁸ Lawi yek'toj tz'ayik, xmeltzopax ya' Sansón tu', yuh smohyi ya' b'oj ix. Xshek'iloy sb'ah ya' yul b'eh, yuh stoh ya' yilnoj snimanil no' kamnaj b'alam, xilni ya' ta xanhe xhb'ok'chaktoj snoq'al no' kab' yul snimanil no', nohnajkaniktoj no' kab' yul. ⁹ Xpultij ya' no' kab' tu' yuh sq'ab', sloh ya' no', xhb'elwi ya'. Yet x'apni ya' sk'atanh smam smi', xa'ni ya' no' kab' tu' slob' heb' ya', yaja' mach xal ya' tet heb' ya' ta yul snimanil no' kamnaj b'alam xiltij ya' no'.

¹⁰ Lawitu' xtoh smam ya' Sansón tu' yilnoj ix ix tu'. Xek'tzen ya' Sansón tu' hune' niman q'inh, haxkam haktu' chute heb' naj tzehtaj ay b'et tu'. ¹¹ Yet xilni heb' naj filisteo ya' Sansón tu', xinitoj heb' naj 30 heb' naj winaj sk'atanh ya', yunhe yok heb' naj

---

^x14:4 *hab'il tu'* B'et ti', chuh jilni ta tzantik'a tzet chuh yoknikoj yuh Komam Dios, yuh yijni sb'ah tzet choche Komam yub' yinh sq'inal yuninal.

yetb'ihoj ya' yinh q'inh. ¹² Xalni ya' Sansón tu' tet heb' naj 30 winaj tu':

—Ay hune' tzet xhwoche han ta cheyaliloj wet han. Ta cheyala'iloj wet yulb'al hujeb' tz'ayik aykoj q'inh ti' han, xhwaha' 30 xilq'ape lino teyet han, yok 30 xilq'ape ch'alaxkoj yinh hej q'inh. ¹³ Yaja' ta mach chuh heyalnojiløj wet han, hex-xa cheyaha' 30 xilq'ape lino tu' wet han yok 30 xilq'ape ch'alaxkoj yinh hej q'inh tu', xhi ya'.

Xta'wi heb' naj:

—Al jet han, xhjab'e' tzet chawal han, xhi heb' naj.

¹⁴ Xalni ya' Sansón:

«X'eltoj itah yinh naj xhwa'i;

kaw xuq' tzet x'eltoj yinh naj ay yip», xhi ya'.

Maxhtik'a xuh yalnihiloj heb' naj hune' tu' yulb'al oxeb' tz'ayik. ¹⁵ Yinhxa skanh tz'ayik, xal heb' naj tu' tet ix yixal ya' Sansón tu':

«Monte naj hawichamil ti', yunhe yalnihiloj naj hune' ti' jet han, ta mach xin, chach konhusu'kantøj b'øj sfamilia hamam han. ¿Tom yuh heyelq'aniloj tzet ayonh han, yuxin xonh heyawte han?», xhi heb' naj.

¹⁶ Haktu' xuh yoq'koj ix yixal ya' Sansón tu' yinh sat ya', xalni ix:

—Mach chin hawoche hach ti' han, chin hayah han, yuxin mach chawaliloj wet han tzet chaliloj hune' tzet xawal tet heb' naj wet konhob' ti' han, xhi ix.

Xta'wi ya' Sansón tu', xalni ya':

—Tok'anab' xhwala'iloj tawet han. Matzet xwal tet hinmam hinmi' han, hak'anab' tawet xhwala'iloj han, xhi ya'.

¹⁷ Ch'oq'kankoj ix hujeb' tz'ayik yinh sat ya' Sansón tu' yulb'al aykoj hune' q'inh tu'. Telan chutekanoj ix yinh sat ya', yuxin x'ayk'aytij sk'ul ya' yuh ix yinh shuj tz'ayik, xtihtiloj ya' tzet chaliloj hune' tu'. Haktu' xuh ya'ni ix yohtajnhe'iloj heb' naj yet konhob' tu'. ¹⁸ Yalanhto maxhto xhtokoj tz'ayik yinh shuj tz'ayik, xb'ey heb' naj filisteo tu' yala' tet ya' Sansón, xalni heb' naj:

«Matzet q'a' chi'to sataj no' kab',
mach mak q'a' ayto yip sataj no' b'alam», xhi heb'
naj.

Xta'wi ya' Sansón, xalni ya':

«Ta mach xex patxwi tx'otx' b'oj ni'an hinq'opoh
wakax ti' han,
mach xuh heyalnihioloj hune' ti'», xhi ya'.

¹⁹ Kaw ay smay xuh yul Yespíritu Komam Yahveh yib'anh ya' Sansón tu', x'aytoj ya' b'et konhob' Ascalón, xpotx'nikantoj ya' 30 heb' naj winaj ay yul konhob' tu'. Xikaniloj ya' tzet ay heb' naj, xa'ni ya' xil sq'ap heb' naj winaj tu' tet heb' naj x'alniloj hune' tu'.

Lawitu' lemankantij chil ya', xpaxkantoj ya' yatut smam. ²⁰ Tet-xa hune' naj winaj x'apni yinh smohyilal ya' x'a'laxkanoj ix yixal ya' tu'.

Xpajni ya' Sansón yinh heb' naj filisteo

15 ¹ Ayxana tu', xtoh ya' Sansón yila' yixal yinh stz'ayikalil b'ay xhk'uplaxkanh ixim trigo, xitoj ya' hune' no' ni'an kaplaxh yinh. Yet x'apni ya' b'et tu', xalni ya':

—Chin oktoj wila' wixal yul scuarto han, xhi ya'.

—Yaja' mach xchalaxiktoj ya' yuh smam ix tu'.

²Xalni ya' smam ix tu' tet ya':

—Ham walni han ta matxa chawoche xo', yuxin xax wa' xo' tet hune' naj winaj x'apni yinh hamohyilal han. Yaja' ay xo' hinkutz'in skab' yetij yinh xo' han, q'a' k'ulch'anto jilni xo' tu' sataj xo' ti', itoj xo' shelb'aloj xo' b'ab'el ti', xhi ya'.

³Xta'wi ya' Sansón tu', xalni ya':

—Ti'nanh xin waltu', mach hinmul yinh hej stx'ojal tzet xhwub' yinh heb' naj filisteo ti' han, xhi ya'.

⁴Haktu' xuh stoh ya' Sansón stzab'noj oxeb' ciento no' wech,^y xshunb'an ya' snheh no'. Kab'taj xute ya' shunb'an snheh no' tu', ximnikoj ya' hune' antorcha yinh kab'taj snheh no'. ⁵Lawitu' xtzujb'an ya' q'a' q'a' yinh antorcha tu', xb'ejtzontoj ya' no' xol stz'unub' heb' naj filisteo. Xtz'akantoj sunil strigo heb' naj tenanxakanh b'oj ixim maxhto xhk'uplaxkanh; xtz'apaxkantoj te' uva b'oj te' olivo yuh q'a' q'a' tu'.

⁶Xq'amb'en heb' naj filisteo:

—¿Mak x'uten hune' ti'?, xhi heb' naj.

Xta'wi heb' naj tu':

—Naj Sansón x'utteni, naj yichamil skutz'in naj timnateo, haxkam xiloj naj yixal naj Sansón tu', xa'ni naj ix tet hune'xa naj winaj x'apni yinh smohyilal naj Sansón, xhi heb' naj.

Haktu' xuh stoh heb' naj filisteo tu', xnhusnikantoj heb' naj ix ix tu' b'oj smam.

⁷Yuxin xal ya' Sansón:

---

^y15:4 *wech*, Mach kaw ohtajb'iloj tzet noq'al no' xhb'ina b'et ti'. Chupaxoj ta no' etza lahan yilot b'oj no' oj, haxkam tx'ihal yek' teq'ton no' tu'.

—Yuh hune' tzet xeyuh ti', mach chin xewoj han, masantotik'a chin pajnoj teyinh han, xhi ya'.

⁸Lemantij chilkanoj ya' Sansón tu', xpotx'nikantoj ya' tx'ihal heb' naj filisteo. Lawitu' xtokanoj ya' ehoj yul hune' ch'en nhahch'en b'et ch'en niman ch'en b'et Etam.

Ya' Sansón b'oj skaxhahil sti' no' burro

⁹X'ahiloj heb' naj filisteo tu', hat x'ehayoj heb' naj b'ay stx'otx' heb' naj yik'al ya' Judá, x'apnikanoj heb' naj skawilal konhob' Lehi. ¹⁰Xq'amb'en heb' naj yik'al ya' Judá tu' tet heb' naj tu', xalni heb' naj:

—¿Tzet yuh chex hul heyaha'koj howal jinh han?, xhi heb' naj.

Xta'wi heb' naj filisteo tu':

—Chonh hul kotzab'a'toj naj Sansón han, yunhe kopajni yinh naj han, xhi heb' naj.

¹¹Yet xab'en heb' naj hune' ti', xtoh oxeb' mil heb' naj yik'al ya' Judá b'ay ch'en nhahch'en b'et ch'en niman ch'en yet Etam, xalni heb' naj tet ya' Sansón:

—¿Tox mach hawohtajoj ta heb' naj filisteo ti' aykoj yahawoj jinh xin? ¿Tzet yuh xawuh hune' ti'?, xhi heb' naj.

Xta'wi ya' Sansón:

—Tzet-tik'a xuh heb' naj winh han, ha' xwupax yinh heb' naj han, xhi ya'.

¹²Haktu' xuh yalni heb' naj yik'al ya' Judá tet ya' Sansón:

Chonh hul hach kotzab'a'toj han, yuh hach janikoj yul sq'ab' heb' naj filisteo han, xhi heb' naj.

—Xta'wi ya' Sansón, xalni ya':

—Ta'wewejkoj yul heti', ta mataj hex chin hepotx'o'toj han, xhi ya'.

¹³Xta'wi heb' naj:

Machoj, mach chach kopotx'o' han, tonhe chach kotzab'a'toj han, kat hach janojkoj yul sq'ab' heb' naj filisteo han, xhi heb' naj.

Haktu' xuh sk'alnihayoj heb' naj ya' Sansón tu' yuh kab' tx'anh tx'anh kaw ak', xinihaltij heb' naj ya' yul ch'en nhahch'en tu'.

¹⁴Yet x'apni heb' naj tu' b'et konhob' Lehi, xanhe ch'awi heb' naj filisteo tu' x'eliloj heb' naj chawal yinh heb' naj tu'; yaja' kaw ay smay xuh xul Yespíritu Komam Yahveh yib'anh ya' Sansón, xt'ijmokantoj tx'anh tx'anh k'alnhehayoj sq'ab' ya', koche haka' yilot tx'al lino tz'anajtoj, haktu' xukantoj tx'anh tx'anh tu', x'elkantoj kochna tx'anh yinh sq'ab' ya'. ¹⁵Yet xilnitoj ya' Sansón tu' hune' sb'ajil skaxhahil sti' no' burro maxhto tajinjoj, xinikanh ya', xpotx'nikantoj ya' hune' mil heb' naj filisteo yinh hune' tu'. ¹⁶Xalni ya' Sansón tu':

«Yinh hune' sb'ajil skaxhahil sti' no' burro, xin tenb'akanojkanh heb' naj winaj han; yinh hune' skaxhahil sti' no' burro, xin potx'kantoj hune' mil heb' naj winaj han», xhi ya'.

¹⁷Yet xtanhk'o ya' yalni hunq'ahan tzoti' ti', xb'ejnitoj ya' skaxhahil sti' no' burro tu', xanikankoj ya' Ramat-lehi^z sb'ihoj hune' tx'otx' tx'otx' tu'.

---

^z15:17 *Ramat-lehi* Witz yet skaxhahil ti'e, haktu' chaliloj hune' tzoti' ti' yinh hebreo.

¹⁸ X'ah yaw ya' Sansón tu' tet Komam Yahveh haxkam kaw xhtajkanoj sti' ya', xalni ya':

«¡Kaw k'ul xuh hin hawa'ni i'wahoj hayin hin hachejab'lom ti' yinh hune' ti' han! ¿Tom chin kamoj yuh tajinhti'al han xin, kat wayojkanoj yul sq'ab' heb' naj ichamta winaj mach Dios sat ti' han?», xhi ya'.

¹⁹ Haktu' xuh shajnitoy Komam Yahveh hune' holan ay b'et konhob' Lehi tu', x'eliloy ha' ha' yul. Xuk'ni ya' Sansón ha' ha' tu', xwatx'ikaniloj sk'ul ya'. Yuxin En-hacore^a xakankoj ya' sb'ihoy hune' ha' ha' ay b'et konhob' Lehi tu', haktokantu' sb'ih ha' ti'nanh.

²⁰ 20 hab'il x'ok ya' Sansón tu' sjuezaloy konhob' Israel, yulb'al ayiktoj tx'otx' tx'otx' yalanh schejb'anil heb' naj filisteo.

X'apni ya' Sansón b'et konhob' Gaza

16 ¹ Hune' tz'ayikalil, xtoh ya' Sansón b'et konhob' Gaza. B'et tu' xil ya' hune' ix tx'oj yeh swi', xway ya' b'oj ix hune' aq'b'al tu'. ² Yet x'al-lax tet anma ah Gaza tu', ta hat ay ya' Sansón yul konhob', x'ok heb' naj shoynojajoy konhob'. Sunilb'al hune' aq'b'al tu', x'ok-kanoj heb' naj stanhe' spultahil konhob' tu'. Mach xhb'ilikanoj heb' naj, chalni heb' naj tet hunun: «Xhkopotx'o'kamoj naj Sansón ti' yet sajb'ojiloy», xhi heb' naj.

³ Yaja' mach sunilb'aloj aq'b'al xway ya' Sansón. Yinh chuman aq'b'al x'ah wanoj ya', xlinhnikanh ya' hej spultahil konhob' tu', hun xuh yinikanojkanh ya'

^a15:19 *En-hacore* Snuq' ha' ha' b'ay ch'ah yaw anma, haktu' chaliloy hune' tzoti' ti' yinh hebreo.

b'oj spilalil b'oj slakob'al pultah tu'. Xanihatoj ya' swixik', xinitoj ya' swi' witz aykoj yetk'ulal Hebrón.

Ya' Sansón b'oj ix Dalila

⁴ Lawi yek'kantoj hunq'ahan tzetet tu', x'ok yanma ya' Sansón yinh hune' ix ix Dalila sb'ih; hat ch'ehayoj ix yul konhob' Sorec b'ay yak'alil sti' ha' ha'.

⁵ Xb'eyk'oj heb' naj aykoj swi'aloj yinh heb' naj filisteo tu' yila' ix, xalni heb' naj tet ix:

—Iytij swi' naj Sansón ti' kat haq'amb'eniloj tet naj b'ay xhtitkoj niman yip naj, haximwal chuh kok'alnojajoj naj han, kat matxa chuh yinojiløj sb'ah naj, haktu' chuh yayoj naj juh han. Xhjaha' mil cien ch'en melyuh nab'a' plata tawet hunun honh han, xhi heb' naj.

⁶ Haktu' xuh yalni ix Dalila tu' tet ya' Sansón:

—Al wet han b'ay xhtitkoj niman hawip ti' b'oj tzet chuh hak'al-laxayoj yunhe matxa chuh hawiniloj hab'ah, xhi ix.

⁷ Xta'wi ya' Sansón, xalni ya':

—Ta chin k'al-laxayoj yinh hujeb'oj stx'anhal arco yaxto han, ch'el wip han, haka'xanhe hunuj komon winaj xhwukanoj han, xhi ya'.

⁸ Haktu' xuh yinitij heb' naj aykoj swi'aloj heb' naj filisteo tu', hujeb' stx'anhal arco tu' tet ix Dalila, xk'alnihayoj ix ya' Sansón. ⁹ Ay haywanh heb' naj winaj tu' xax yeb'anatoj ix yul scuarto, yuxin x'ah yaw ix, xalni ix:

—¡Sansón, chul heb' naj filisteo hach stzab'a'toj!, xhi ix.

Xlinhniløj ya' Sansón tu' stx'anhal arco tu'; haka'nhe chuh st'ijmohiltoj nixhtej tx'anh

tz'anajxatoj, haknhetu', xuh slinhniloj ya' yinh.
Yuxin mach xohtajnheloj heb' naj tu' b'ay xhtitkoj
yip ya'.

¹⁰ Haktu' xuh yalnipax ix Dalila tu' tet ya' Sansón:
—Xach etlikoj winh han. Xawakoj leq'ti'al wet han.
Aliloj wet ti'nanh han, tzet chuh hach sk'al-laxayoj
yunhe matxa chuh hawiniloj hab'ah, xhi ix.

¹¹ Xalni ya' Sansón tu':
—Ta chin k'al-laxayoj yinh tx'anh ak'la tx'anh
maxhtotik'a hunekoj ch'oknikoj han, ch'el wip han;
haka'xanhe hunuj komon winaj xhwukanoj han, xhi
ya'.

¹² Aypax heb' naj winaj xeb'atoj ix yul scuarto
hunekxa. Haktu' xuh yinitij ix tx'anh ak'la tx'anh tu',
xk'alnihayoj ix ya' Sansón, x'ah yaw ix, xalni ix:
—¡Sansón, chul heb' naj filisteo hach stzab'a'toj!,
xhi ix.

Yaja' haka'nhe st'ijlaxtoj nixhtej tx'al, haknhetu'
xute ya' slinhniloj tx'anh tx'anh tu' yinh.

¹³ Xalnipax ix Dalila tu' tet ya' Sansón:
—Yehnhe hawetlikoj winh han. Xawakoj leq'ti'al
wet hunekxa han. Aliloj wet ti'nanh han, tzet chuh
hach sk'al-laxayoj yunhe matxa chuh hawiniloj
hab'ah, xhi ix.

Xta'wi ya' Sansón:

—Ta chachemtoj shujeb'al majan xil hinwi' halb'il
ti' xol tx'al tx'al schemlax han, kat hahoynikoj yinh
te' te' b'ay ch'alaxkoj swa' tx'al tx'al schemlax tu',
ch'elojkanoj wip han; haka'xanhe hunuj komon
winaj xhwub'kanoj han, xhi ya'.

Yuxin yet saq'al sway ya' Sansón tu', xchemnitoj ix shujeb'al smajanil xil swi' ya' halb'il tu' xol tx'al tx'al tu'.

¹⁴ Xkawxekankoj ix yinh te' te' tu', x'ah yaw ix, xalni ix:

—«¡Sansón, chul heb' naj filisteo hach stzab'a'toj!», xhi ix.

X'el lemna yinh sat ya' Sansón, xlinhnhaltij ya' te' te' xol tx'al tx'al schemlax tu', xlinhniloj ya' xil swi' xol tx'al tx'al tu'.

¹⁵ Xalni ix Dalila tu' tet ya':

—¿Tzet yuh chawalnapaxoj ta chin hawoche han? Mach xhkawxi hak'ul winh han. Oxelxak'a el chach etlikoj winh han. Maxhtik'a chawalkaniloj wet han b'ay xhtitkoj niman hawip, xhi ix.

¹⁶ Aynhetik'akankoj ix Dalila tu' sq'amb'enkanayoj tet ya' Sansón tu' hunun tz'ayik, xkajtzakaniloj sk'ul ya' yab'en tzet chal ix. ¹⁷ Haktu' xuh shajnitoy ya' yanma tet ix, xalniyoj ya' tet ix:

—Maxhto hunekoj xhk'uplaxiltoj xil hinwi' ti' han, nazareo hinxatik'a han, haxkam hin yet-xatik'a Komam Dios han, yalanhto maxhto chin pitzk'akoj han. Ta xhk'uplaxiltoj xil hinwi' ti' han, ch'elkanoj wip han; haka'xanche hunuj komon winaj xhwukanoj han, xhi ya'.

¹⁸ Yet xilniloj ix Dalila ta xaliloj ya' syelal tet ix, xa'ni tij ix heb' naj aykoj swi'aloj heb' naj filisteo, xalnitoj ix tet heb' naj:

—«Titanhwej ti'nanh, haxkam xax yaliloj naj syelal wet han», xhitoj ix.

Haktu' xuh yinitoy heb' naj swi'al yinh heb' naj filisteo tu' ch'en melyuh, xtoh heb' naj yilnoj ix.

¹⁹ Xwaytzek'oj ix ya' Sansón tu' sat yoj, xawtentij ix hune' naj winaj, yunhe sk'upniltoj naj shujeb'al majan xil swi' ya' halb'il tu'. Haktu' xuh yichikoj ix ya'ni takoj sk'ul ya' Sansón, haxkam matxa yip ya'.

²⁰ X'ahpax yaw ix hunekxa, xalni ix:

—«¡Sansón, chul heb' naj filisteo hach stzab'a'toj!», xhi ix.

X'el lemna yinh sat ya' Sansón, xalni ya' yinh snab'al:

«Chin elojpaxkanh tet heb' naj ti' haka'tik'a xhwute han», xhi ya'.

Yaja' mach yohtajoj ya' ta matxakoj Komam Yahveh yetb'ihoj ya'. ²¹ Haktu' xuh yok heb' naj filisteo stzab'nojajoj ya', xinikaniltij heb' naj sb'aq' sat ya'. Xitjoj heb' naj ya' b'et Gaza, xk'alnihayoj heb' naj ya' yuh ch'en cadena nab'a' bronce, x'alaxkoj ya' b'aq'o' trigo yul preso yinh ch'en molino. ²² Pet-tik'a x'ichipaxkoj sch'ib' xil swi' ya' hunekxa.

Skamikal ya' Sansón

²³ Lawitu' xyamb'akoj sb'ah heb' naj swi'al heb' naj filisteo, yunhe yek'tzen heb' naj tzet xuh yi'wa heb' naj, xanikoj heb' naj sxahanb'al tet ich sdios Dagón, chalni heb' naj:

«Ha' kodiosal ti' x'anikoj naj Sansón jenemigo ti' yul koq'ab'», xhi heb' naj.

²⁴ Yet xilni sunil anma ay yul konhob' tu', xapaxkoj smay ich sdiosal tu', chalni:

«Ha' kodiosal ti' x'anikoj naj ich jenemigo ti' yul koq'ab';

naj ich x'etankantoj kotx'otx',

xpotx'nikantoj naj tx'ihal heb' naj jet konhob'», xhi anma.

²⁵ Yet kaw tzalalalxa yekanoj heb' naj tu', xalni heb' naj:

«Iwejtij naj Sansón, yunhe honh ya'ni tzeb'oj naj», xhi heb' naj.

Haktu' xuh yilaxiltij ya' Sansón tu' yul preso, haka' eteb'e x'utelaxkoj ya' yuh heb' naj, xlinhb'alaxkanh ya' yiktajb'al kab' pilal.

²⁶ Haktu' xuh yalni ya' Sansón tu' tet naj winaj xeknik'oj:

«Ihintoj b'ay chuh hintzab'i yinh spilalil hune' nhah ti' han, xhwoche tzab'oj yinh spilalil han», xhi ya'.

²⁷ Nohnajkanoj hune' nhah tu' yinh anma, ix b'oj winaj b'oj sunil heb' naj swi'al yinh heb' naj filisteo. Aymi oxeb'oj mil heb' naj winaj b'oj heb' ix ix ayatoj yib'anh swi' te' nhah tu', stzeb'ikanoj yilni ya' Sansón tu'.

²⁸ Haktu' xuh stxahli ya' Sansón tet Komam Yahveh, xalni ya':

«Mamin Yahveh, chin q'an tawet han, ta chin hanatij han. Haxanhe hunek ti' chin q'an tawet han Mamin ta chawa' wip han, kat hinpajnikanoj yinh k'ul yinh heb' naj filisteo ti' han, haxkam xiltij heb' naj sb'aq' hinsat han», xhi ya'.

²⁹ Lawitu' x'ok tzab'noj ya' Sansón yinh skab'il spilalil te' nhah aykoj yiktajb'al, ha' hunq'ahan pilal tu' i'nhe yalil te' nhah tu'. Swatx' q'ab' ya' xtzab'i yinh hune' pilal, smek q'ab' ya' xtzab'i yinh hunxa pilal, lawitu' xa'ni ya' yip yinh pilal tu'. ³⁰ X'awikanh ya', xalni ya':

«Hun chuh hinkamojkanoj b'oj heb' naj filisteo ti' han», xhi ya'.

Haktu' xuh yok ya' sten-nojk'oj hune' nhah tu' yinh sunil yip, x'aykanoj huyna yib'anh sunil anma ayiktoj b'et tu'. Q'a' tx'ihalto anma xpotx'toj ya' yet xkam ya', sataj heb' naj xpotx' ya' yinh sunilb'al sq'inal.

³¹ Lawitu' x'ayapnoj sunil heb' naj yuxhtaj ya' Sansón b'et tu' b'oj sunil heb' naj sfamilia smam ya', xinitij heb' naj snimanil ya' mujlaxoj xolb'al konhob' Zora b'oj Estaol, b'ay mujb'ilaytoj ya' Manoa smam ya'. 20 hab'il x'ok ya' Sansón tu' sjuezaloy yinh Israel.

Hej stiyoxh ya' Micaía

17 ¹ Ay hune' ya' winaj Micaía sb'ih, hat elnajkoj ya' b'ay tx'otx' q'eb'tajlaj yet ya' Efraín.

² Hune' tz'ayikalil, xal ya' tet smi':

—Xwab'e hatz'akti'nhen hune' anma x'elq'antoy hamelyuh han, ch'en 28 libra^b nab'a' plata. Hayin i'nhe ch'en han, hayin xwelq'atoj ch'en tawet han.

Haktu' xuh yalni smi' ya' Micaía tu':

—¡Ha' hojab' Komam Yahveh ch'anihayoj stxahyeb'al hawib'anh wunin!, xhi ya'.

³ Haktu' xuh ya'ni paxoj ya' Micaía ch'en melyuh tu' tet smi'. Xalni smi' ya' tu':

—Ti'nanh xin, chin pohkaniloj hunq'ahan ch'en melyuh plata ti' tet Komam Yahveh yuh wunin han. Xhwaha' watx'e' hunuj yechel tiyoxh han, kat ya'laxoj ulujtuj hunujxa ch'en plata ti', kat swatx'elaxoj hunujxa tiyoxh yinh ch'en, xhi ya'.

⁴ Lawi ya'ni paxoj ya' Micaía ch'en melyuh tu' tet smi', xiniloj smi' ya' tu' kab' ciento ch'en melyuh tu',

^b17:2 28 libra Mil 100 ch'en plata, haktu' yeyoj yinh hebreo.

xanik'oj ya' ch'en tet naj xhwatx'en hej tzetet yinh ch'en plata. Xwatx'enayoj naj hune' yechel tiyoxh yinh te' te', yok hunxa yinh ch'en plata ulinajtoj. X'alaxiktoj hej tiyoxh tu' yul yatut ya' Micaía.

⁵ Xwatx'ekanh ya' Micaía tu' hune' lugar b'ay chuh shaq'en stiyoxh. Xwatx'en ya' hune' efod xikiltaj yeyi b'oj hunq'ahanxa hej tiyoxh yet sfamilia ya', xanikoj ya' hune' sk'ahol sacerdotehoj. ⁶ Maxhto mak ayiktoj sreyaloy Israel yinh hunq'ahan tz'ayik tu'. Sunil mak ch'uni tzet-tik'a chal sk'ul.

⁷ Hune' tz'ayikalil ay hune' naj tzeh ah Belén yet Judá x'apni b'ay hune' tx'otx' tx'otx' tu', yik'al ya' Leví yeh naj. ⁸ X'el naj yul konhob' Belén yet Judá, yuh stoh naj saynoj hunuj lugar b'ay chuh yehayoj. Yet aykoj naj yinh b'el, x'apni naj b'ay tx'otx' q'eb'tajlaj yet ya' Efraín, b'ay yatut ya' Micaía.

⁹ Xq'amb'en ya' Micaía tu' tet naj:

—¿B'ay hapetoh?, xhi ya'.

Xta'wi naj:

—Hinpetoh b'et Belén yet Judá han. Hinyik'al ya' Leví han; xin tit hinsaya' hunuj lugar b'ay chuh wehayoj han, xhi naj.

¹⁰ Xalni ya' Micaía tu' tet naj:

—Kananhkanoy watut ti' han. Haka' hinmam chawub'kuj han, kat hawokoj hinsacerdotehoj han. Xhwaha' lahunheb' ch'en melyuh plata^c tawet yinh hunun hab'il han, kat wa'noj pax xil haq'ap han b'oj tzet chalob', xhi ya'.

¹¹ Xta'wekoj naj tzeh yik'al ya' Leví tu' skankanoj sk'atanh ya' Micaía tu', haka' sk'ahol ya' xutekankoj

---

^c17:10 *plata* Kanheb' onza yalil ch'en lahunheb' melyuh plata ti'.

naj. ¹² X'ok-kanoj naj sacerdotehoj ya' Micaía tu', hat xkankanoj naj ehoj yatut ya'. ¹³ Haktu' xuh yoktoj yinh snab'al ya' Micaía tu':

«Ti'nanh waltu', wohtaj han ta chaha'ayoj Komam Yahveh stxahyeb'al wib'anh han, haxkam xwako'j hune' naj yik'al ya' Leví hinsacerdotehoj han», xhi ya'.

Ya' Micaía b'oj heb' naj yik'al ya' Dan

18 ¹ Maxhto mak ayiktoj sreyaloj konhob' Israel yinh hunq'ahan tz'ayik tu'. Aytokoj heb' naj yik'al ya' Dan yilni b'ay tu' ch'ehojayoj heb' naj, haxkam maxhto ch'oktoj heb' naj sat stx'otx' x'a'lax tet, yet xpohlaxayoj tx'otx' tx'otx' yinh yik'al Israel.

² Yuxin xsik'le heb' naj yik'al ya' Dan tu' howanh heb' naj winaj xol sfamilia, ah Zora b'oj Estaol, heb' naj k'ul yinh howal, yunhe stoh heb' naj yilnoj tx'otx' tx'otx' chuh yetnhenoj heb' naj. Haktu' xuh yal-lax tet heb' naj tu':

«As ilwej tzet yeh tx'otx' tx'otx'», xhi tet heb' naj.

Xto' heb' naj winaj tu', x'apni heb' naj b'ay tx'otx' q'eb'tajlaj yet ya' Efraín. X'apni heb' naj yatut ya' Micaía, hat x'ek' aq'b'al yuh heb' naj b'et tu'. ³ Yet hat ay heb' naj yatut ya' tu', xab'en heb' naj ta nan slow stzotel naj tzeh yik'al ya' Leví tu', xitzkoj heb' naj sk'atanh naj, xq'amb'en heb' naj:

—¿Mak xach initij b'et ti'? ¿Tzet chawuh b'et ti'?
¿Tzet chasayk'oj b'et ti'?, xhi heb' naj.

⁴ Xta'wi naj tet heb' naj:

—Xalni naj tzet xuh swatx'en naj hune' lahk'ulal b'oj ya' Micaía, ta stohla' ya' naj, xalni naj ta x'ok-kanoj naj sacerdotehoj ya'.

⁵ Haktu' xuh sq'an-ni heb' naj tu' tet naj, xalni heb' naj:

—Q'amb'e tet Komam Dios jet han, ta k'ul ch'elobjoj hune' b'ay chonh toj ti' han, xhi heb' naj.

⁶ Xta'wi naj sacerdote tu', xalni naj:

—Matzet chal hek'ul. Ha' Komam Dios xhtanhen hej b'eh b'ay xhka hetoj, xhi naj.

⁷ Haktu' xuh stoh heb' naj howanh tu' b'et tu', x'apni heb' naj b'et konhob' Lais. Xilni heb' naj ta kaw aq'ank'ulal yekanoj anma tu', lahan chute heb' naj b'oj heb' naj sidonio. Mach ninoj tzet chal sk'ul heb' naj yinh stanhen sb'ah, mach ninoj tzet xhmahlan tet heb' naj, kaw k'ul yek'kanoj yuh heb' naj. Kaw nahat yepaxiloj heb' naj yinh konhob' Sidón, mach hunujxa konhob' b'ay aykoj skawxob'al sk'ul heb' naj.

⁸ Yet xmeltzo heb' naj howanh winaj tu' b'et konhob' Zora b'oj Estaol sk'atanh sfamilia tu', xq'amb'en heb' naj tet heb' naj winaj tu':

—¿Tzet xute sb'ah?, xhi heb' naj:

Xta'wi heb' naj:

⁹ Tonhwej, tonh jaha'wejkoy howal. ¿Tzet xhjechma? Xonh b'ey jila' tx'otx' han, telan sk'ulal sat tx'otx'. Mach xhkab'kon kok'ul kotoh jetnhenoj tx'otx'. ¹⁰ Yet chex apnoj b'et tu', kat heyilnoj ta mach ninoj tzet chal sk'ul anma ay b'et tu' stanhen sb'ah. Telan stx'ihalil stx'otx' heb' naj. Xax ya' Komam Dios hune' tx'otx' tx'otx' kaw k'ul sat tu' jet. Mach ninoj tzet xhmahlan sat tx'otx', xhi heb' naj.

¹¹ Haktu' xuh stoh wajejb' ciento heb' naj yik'al ya' Dan; xitoj heb' naj sch'en yet howal yinh, hat x'el b'el yuh heb' naj b'et konhob' Zora b'oj Estaol. ¹² Xtoh

heb' naj, hat x'ehayoj heb' naj b'et Quiriat-jearim b'et Judá. Yuxin, “B'ay x'ehayoj soldado ya' Dan”, haktu' sb'ih hune' lugar aykoj yetk'ulal b'ay xhtoh tz'ayik yet Quiriat-jearim tu' ti'nanh. ¹³ Xq'axponik'toj heb' naj, x'apni heb' naj b'ay tx'otx' q'eb'tajlaj yet ya' Efraín, b'ay ay yatut ya' Micaía.

¹⁴ Lawitu' xalni heb' naj howanh winaj xb'ey ilnoj tzet yeh hune' tx'otx' tx'otx' yet konhob' Lais tu' tet yaq'b'ilxa heb' naj yetb'i heb' naj:

«Ay hune' efod xikiltaj yeh ayiktoj yul hune' te' nhah ay b'et ti', aypax hunq'ahan tiyoxh yet familia, hune' tiyoxh watx'eb'il yinh te' te', yok hune'xa watx'eb'il yinh ch'en plata ulinajtoj. Hex cheyila' tzet cheyute'», xhi heb' naj.

¹⁵ Yet x'apni heb' naj b'et tu', x'oktoj heb' naj yul yatut ya' Micaía b'ay ay naj tzeh yik'al ya' Leví, xq'amb'en heb' naj hanik' yeh naj. ¹⁶ Hat xkankanoj heb' naj wajeb' ciento soldado yik'al ya' Dan smajni sti' pultah, ib'il sch'en heb' naj yet howal yuh.

¹⁷ Hat-tik'a b'et tu' x'ichikoj heb' naj howanh winaj xaxtik'a b'eyk'oj ilnoj tzet yeh tx'otx' tx'otx' tu', x'oktoj heb' naj b'ay ayiktoj yechel hune' tiyoxh watx'eb'il yinh te' te' tu', hune' watx'eb'il yinh ch'en plata ulinajtoj, hej tiyoxh yet familia b'oj hune' efod. Wal ya' sacerdote, hat aykanoj ya' b'ay sti' pultah tu' b'oj heb' naj wajeb' ciento winaj ib'il sch'en yet howal tu' yuh.

¹⁸ Haktu' xuh yoktoj heb' naj winaj tu' yinojiltij hej tzetet yul yatut ya' Micaía. Yet xilni naj sacerdote tu' ta xiltij heb' naj hej tzetet tu', xq'amb'en naj:

—¿Tzet cheyuh?, xhi naj.

¹⁹ Xta'wi heb' naj tet naj:

—Mach chach awi, tonh jinh han. Hach chach okoj komamoj b'oj kosacerdotehoj han. Q'a' k'ultu hawok sacerdotahal yinh hunuj yik'al Israel b'oj sfamilia Israel, sataj hawok sacerdotahal yinh hune'nhe naj winaj ti', xhi heb' naj.

²⁰ Kaw xtzalakanh yanma naj sacerdote tu', xinitoj naj efod tu', hej stiyoxh yet familia b'oj yechel tiyoxh watx'eb'il tu', x'ok tzujnuj naj yinh konhob'.

²¹ Haktu' xuh yelpax b'el yuh anma tu', xa' b'ab'oj nixhtej unin, swakax b'oj tzet ayah. ²² Yet xax hitziloj heb' naj yik'al ya' Dan tu' yinh yatut ya' Micaía, xtit anma ch'ehayoj skawilal yatut ya' Micaía tu' stzumb'enoj heb' naj yik'al ya' Dan tu'.

²³ Yet xab'en heb' naj yik'al ya' Dan tu' yawi heb' naj lanhan stzumb'en heb' naj tu', xmeltzo t'anhna heb' naj yinhtaj, xalni heb' naj tet ya' Micaía tu':

—¿Tzet haweyi? ¿Tzet yuh xayamb'akoj anma yuh honh stzumb'en yinh hakti' han?, xhi heb' naj.

²⁴ Xta'wi ya' Micaía, xalni ya':

—¿Tzet yuh xhto heq'amb'epaxoj tzet weh han? Mach cheyila to xeyelq'akantij hej hindios b'oj naj hinsacerdote han. Matxa ninoj tzet xeyakanoj wet han, xhi ya'.

²⁵ Haktu' xuh sta'wi heb' naj yik'al ya' Dan, xalni heb' naj:

—Mach chawikanh yul hanuq' jinh han, haxkam ay heb' naj winaj ay syab'il swi' tzujan jinh han, tajka xtit lemna chil heb' naj kat hach spotx'nikantoj heb' naj b'oj hafamilia, xhi heb' naj.

²⁶ Yet xilni ya' Micaía ta q'a' ayto yip heb' naj yik'al ya' Dan tu' sataj ya', xmeltzokantij ya' yatut. Haktu' xuh yelpax b'el yuh heb' naj yik'al ya' Dan

tu' hunekxa. ²⁷ Ib'il hej tiyoxh b'oj naj sacerdote tu' yuh heb' naj yik'al ya' Dan tu' yet x'apni heb' naj yul konhob' Lais. Kaw aq'ank'ulal yekanoj anma ay b'et tu', kaw xhkawxikanoj sk'ul, matzet chal sk'ul heb' naj stanhen sb'ah. Haktu' xuh yok heb' naj yik'al ya' Dan tu' spotx'noj kantoj sunil anma ay b'et tu' yinh ch'en espada, xnhusnikantoj heb' naj konhob'. ²⁸ Mach hunuj mak xuh skolnikanoj anma ay b'et tu', haxkam kaw nahat yekaniloj yinh konhob' Sidón b'oj mach hunujxa konhob' b'ay aykoj skawxob'al sk'ul. Hun yeyoj konhob' Lais tu' b'oj yak'alil sti' ha' ha', ay skawilal Bet-rehob. Lawitu' xwax'enkanh heb' naj yik'al ya' Dan konhob' tu', hat x'ehayoj heb' naj b'et tu'. ²⁹ Xsheltoj heb' naj sb'ih konhob' tu'. Dan xah xakoj heb' naj sb'ihoj, yunhe sb'ina sb'ih ya' yichmam heb' naj, haxkam haktu' sb'ih ya' Dan sk'ahol ya' Israel.^d Lais tik'a sb'ih hune' konhob' tu'. ³⁰ B'et tu' xa' heb' naj yik'al ya' Dan hune' tiyoxh watx'eb'il tu', yuh shaq'en heb' naj. Ya' Jonatán sk'ahol ya' Gersón, yihtxikin ya' Moisés, ha' ya' x'ok sacerdotehoj heb' naj yik'al ya' Dan tu'. Lawitu' haxapax heb' naj sk'ahol ya' Jonatán tu' x'ok sacerdotehal yinh heb' naj tu' masanta yet x'ilaxkantoj heb' naj b'ay hunxa konhob'. ³¹ Yulb'al aykanh yatut Komam Dios b'et Silo, xshaq'ekanoj heb' naj yik'al ya' Dan hune' yechel tiyoxh watx'eb'il yuh ya' Micaía tu'.

Naj yik'al ya' Leví b'oj sconcupina

19 ¹ Yinh hunq'ahan tz'ayik yet maxhto mak ayikto sreyaloj konhob' Israel. Ay hune' naj

^d18:29 *Israel* Ha' hunxa sb'ih ya' Jacob.

winaj yik'al ya' Leví, kaw nahat yeloj yinh q'eb'tajlaj yet ya' Efraín. Xi' naj hune' ix ah Belén yet Judá sconcupinahoj. ²Yaja' xtit showal ix yinh naj,^e xanikanoj ix naj, xtoh ix yatut smam b'et Belén yet Judá. Lawi yek'toj kanheb' x'ahaw, ³xtoh naj yik'al ya' Leví tu' smontenojtij ix hunekxa. Xitoj naj hune' naj schejab'lom yinh, yok kak'onh sburro. Ha' ix xchani naj yatut smam tu'. ⁴Yet xilni ya' smam ix tu' naj, kaw xtzalah ya', x'eltij ya' schanoj naj. Xmontekanoj ya' naj skani, yuxin xkan naj oxeb' tz'ayik b'et tu'. Xwa' naj, xuk' naj tzet xuk'u, hat xway naj b'et tu'.

⁵Kaw sab' x'ah wanoj naj yinh skanh tz'ayik, haxkam ayxakoj yinh snab'al naj yel b'el yuh, yaja' xal smam ix tu' tet naj:

—«Lokantoj hun xitanoj pan, yunhe yok hawip, yalanhto maxhto chach tohi», xhi ya'. ⁶Haktu' xuh yay tz'onhnoj heb' naj wa'oj skawanhil, xuk'ni heb' naj tzet xuk'u.

Xalni smam ix tu' tet naj:

—Chin q'an tawet han, ta chach kan hunujxa aq'b'alil, chawila'k'anab'i chawaha' tzalahoj hak'ul, xhi ya'.

⁷X'ah wanoj naj, yunhe spaxtoj naj, yaja' xhmonmonkoj ya' smam yixal naj tu' yinh, yuxin hat x'ek' hunxa aq'b'al yuh naj b'et tu'.

⁸Kaw sab' x'ahpax wanoj naj yinh sho' tz'ayik yunhe yel b'el yuh naj, yaja' xalpax smam ix tu' tet naj:

---

^e19:2 *yinh naj* Hakti' yalni yinh hebreo. Wal yinh griego chala ta xsay ix swinaj, yuxin xtoh ix sk'atanh smam.

—«Wa'anhkanoj, yunhe yok hawip. Echma, hato sk'ejb'alil chach toj», xhi ya'.

Yuxin xwa' heb' naj skawanhil.

⁹Lawitu' xq'uynikanh naj stzetest b'oj sconcupina b'oj naj schejab'lom tu', yuh yel b'el yuh naj. Yaja' xalpax smam ix tu':

—Sk'ejb'ojxahayoj, yayojxa numnahi. Chin q'an tawet han, ta chach kan hunujxa aq'b'al b'et ti'; chawila'k'anab'i chawaha' tzalahoj hak'ul. Sab' chach ahoj wanoj hekal, kat hapaxojtoj hawatut, xhi ya'.

¹⁰Yaja' matxa xsjekanoj naj hune' aq'b'al tu'. Haktu' xuh yanikoj naj yijatz kak'onh sburro, xtoh ix sconcupina naj tu' yinh b'oj schejab'lom. Xtoh naj, xrrinhb'antoj naj b'et konhob' Jebús, ha'tik'apax Jerusalén.

¹¹Kaw xax ali yet x'apni heb' naj skawilal Jebús, haktu' xuh yalni naj schejab'lom naj tu' tet:

—Ek'ojonhtoj b'ay skonhob' heb' naj jebuseo ti', hat ch'ek'oj aq'b'al juh b'et tu', xhi naj.

¹²Xta'wi naj yahaw naj tu', xalni naj:

—Machoj, mach chuh kokan yul hune' nan konhob'al ti', haxkam mach yetoj heb' ya' israelita. Tonh, hat-ta chonh apnoj b'et konhob' Gabaa.

¹³Tonh, jaha'koj yinh kok'ul japni b'et Gabaa tu' mato b'et Ramá, xhi naj.

¹⁴Haktu' xuh yanikoj heb' naj yinh sk'ul stohi. Lanhanxa yapnoj heb' naj b'et konhob' Gabaa, yet xtoh tz'ayik; skonhob' heb' naj yik'al ya' Benjamín yeh Gabaa tu'. ¹⁵Haktu' xuh spohniloj sb'ah heb' naj yinh b'eh, x'oktoj heb' naj b'et konhob' Gabaa, yunhe skanoj heb' naj wayoj b'et tu'. Yaja' mach

mak x'initoj heb' naj wayoj yatut, haktu' xuh yay tz'onhnoj heb' naj b'ay stxonhb'alil konhob'.

¹⁶Lawitu' x'apni hune' ya' icham winaj spetoh xol munil, hat elnajkoj ya' b'ay tx'otx' q'eb'tajlaj yet ya' Efraín. Yaja' hat ch'ehayoj ya' b'et konhob' Gabaa tu'. Yik'al ya' Benjamín yeh heb' naj ay b'et tu'.

¹⁷Yet xilni ya' icham winaj heb' naj winaj tz'onhanayoj b'ay txonhb'al tu', xq'amb'en ya' tet heb' naj:

—¿B'ay xhka hetohi, b'ay hepetokoj?, xhi ya'.

¹⁸Xta'wi naj winaj tu':

—Kopeto b'et Belén yet Judá han, hat chonh toh b'et hune' lugar kaw nahat yeloj yinh tx'otx' q'eb'tajlaj yet ya' Efraín han, b'et tu' elnajinkoj han. Chin meltzotoj yatut^f Komam Yahveh han. Hat xin b'eyk'oj b'et Belén yet Judá han, yaja' mach hunuj mak x'a'ni b'ay chuh hinway b'et ti' han. ¹⁹Ib'il sunil tzet ch'oknikoj juh han. Ib'il stelaj hinkak'onh burro ti' wuh han, ib'ilpax tzet xhkoloh juh han; ay tzet sloh naj hachejab'lom ti' ib'il yuh, ix hachejab'lom ti' b'oj naj chejab'lom tzujan winh ti' han, xhi naj.

²⁰Xalni ya' icham winaj tu':

—Tonhwej watut han. Hayin xhwaha' sunil tzet ch'oknojkoj heyuh han. Mach xhwoche han, ta hat ch'ek'oj aq'b'al heyuh b'ay txonhb'al ti', xhi ya'.

²¹Xitoy ya' icham winaj tu' heb' naj yatut, xa'ni ya' slob'eh sburro naj winaj tu'. Lawi stx'ahni heb' naj yoj, xwa' heb' naj, xuk'ni heb' naj tzet xuk'u. ²²Yet kaw tzalalal yekanoj heb' naj tu', xshoynihayoj heb' naj ichamta winaj ay yul konhob' tu' yatut ya' icham

^f19:18 *yatut* Yinh hebreo chala ta xhtoh naj yatut Komam Yahveh; yaja' yinh griego, chala ta xmeltzotoj naj yatut.

winaj tu', telan stx'ojal heb' naj ichamta winaj tu'.
 Ponhanxanhe pultah yuh heb' naj, xhpohlikaniktoj
 heb' naj yinh ya' icham winaj tu', chalni heb' naj:

—¡Altij naj winaj xul hak'atanh jet han! Xhjoche
 wayoj b'oj naj han, xhi heb' naj.

²³ Yaja' x'eltij ya' yahaw te' nhah tu' yala' tet heb'
 naj:

—Machoj wuxhtaj. Kaw chin q'an teyet han, ta
 mach cheyuh hune' niman stx'ojal ti'. Tonhe ch'ek'
 naj ti' watut han, mach cheyuh niman stx'ojal ti'.

²⁴ Yaja' ay xo' hinkutz'in han, maxhto hunuj winaj
 ch'ek' yinh xo', aypax ix sconcupina hune' naj winaj
 ti'. Wa'altoj heb' ix teyet han, chuh heyiniloj spixan
 heb' ix, kat heyuni tzet-tik'a chal hek'ul yinh heb' ix.
 Yaja' mach cheyuh niman stx'ojal tu' yinh naj winaj
 ti', xhi ya' tu'.

²⁵ Yaja' mach xoche heb' naj yab'e'toj tzet xal
 ya'. Yuxin x'ok naj yik'al ya' Leví tu' ya'altij ix
 sconcupina tu' yinhtaj. Sunilb'al aq'b'al xetakanoj
 heb' naj ichamta winaj tu' ix. Haxa yinh sab'sahk'alil,
 yet sajb'ojxahiloj, hatotu' xanikanoj heb' naj ix.

²⁶ Yet sajb'ojxalaj tu', ha' tu' xmeltzotoj ix yatut
 ya' icham winaj b'ay xkan yichamil ix tu' wayoj.
 X'ek'toj pak'na ix sti' pultah, xkankanoj ix b'et tu',
 masanto yet xsajb'iloj. ²⁷ Yet x'ah wanoj naj yichamil
 ix tu', xshajni naj pultah yuh yel b'el yuh naj, xilni
 naj pak'ankantoj ix sconcupina naj tu' sti' pultah,
 tzab'ankankoj ix yinh ste'al pultah.

²⁸ Xalni naj tet ix:

—Ahanh wanoj, kat kotohi, xhi naj.

Yaja' mach xta'wi ix tet naj.⁸

---

⁸19:28 *mach xta'wi ix tet naj* Yinh griego chala ta kamomxa ix.

Haktu' xuh yanihatoj naj ix yib'anh sburro, x'el b'el yuh naj yuh stoh naj yatut. ²⁹ Yet x'apni naj yatut, xinitij naj hune' ch'en cuchillo. 12 majan xute naj sk'upnihayoj snimanil ix, xitxq'antoj naj hunun smajanil snimanil ix tet hunun yik'al Israel. ³⁰ Sunil mak ch'ilni hune' tu', kat yalni:

—«Yichotax yeltij heb' ya' israelita ti' sat tx'otx' Egipto, maxhtotik'a hunekoj ch'ulax hune' niman stx'ojal ti', haka' hune' x'ulax ti'. Kotxumu'wejiloy yinh kaw k'ul ti'nanh, kat jilni tzet yetwanoj ay jutén hune' ti'», xhi anma.

X'alaxkoj howal yinh yik'al ya' Benjamín

20 ¹ Haktu' xuh syamb'ankoj sb'ah sunil heb' ya' israelita, ch'ichikantij b'et Dan yetk'ulal norte, masanta b'et Beerseba yetk'ulal sur, aypaxkoj heb' ya' ay sq'axepal ha' Jordán ay b'et tx'otx' Galaad xol heb' ya' ti'. Hune'nhe xute heb' ya' israelita tu' snab'al, xyamikoj heb' ya' yinh sat Komam Yahveh b'et Mizpa. ² 400 mil heb' naj winaj xyamikoj b'ay xyamb'a sb'ah skonhob' Komam Dios tu'. Lapan ib'il yespada heb' naj yuh. Ha' heb' naj ti' ijb'alom yinh sunil heb' ya' israelita b'oj yinh sunil yik'al konhob' Israel. ³ Xohtajnheloj heb' naj yik'al ya' Benjamín ta x'ahtoj heb' ya' israelita tu' b'et Mizpa.

Xq'amb'en heb' ya' israelita tu':

—Alwej jet han, tzet xuh yok hune' kamikal ti', xhi heb' ya'.

⁴ Xta'wi naj yik'al ya' Leví, naj yichamil ix xpotx'lax tu', xalni naj:

—Xin apni b'oj ix hinconcubina b'et konhob' Gabaa yet heb' naj yik'al ya' Benjamín han, yuh

yek' aq'b'al wuh b'et tu' han. ⁵Yaja' x'apni ten-na heb' naj ijb'alom ah Gabaa tu' shoyo'ayoj te' nhah b'ay xin kan wayoj han, yuh hin spotx'nikamoj heb' naj han. Xetakanoj heb' naj ix hinconcubina han, xkamkanoj ix yuh heb' naj. ⁶Lawitu', 12 majan xwute hink'upnihayoj snimanil ix han, xwitxq'antoj tet sunil jet konhob' ay sat tx'otx' Israel han, yunhe yohtajnhelax niman stx'ojal ti' yul sunil konhob' Israel. ⁷Ti'nanh xin, heyamanil hex israelita hex ti', yilal heq'uumlani, tzet cheyute' hune' tzetet ti', xhi naj.

⁸Sunil heb' ya' israelita tu' hun xuh yah linhnoj, xalni heb' ya':

—Mach hunuj honh ti' chonh paxojtoj b'ay kopat. Mach hunuj mak xhtoj pax yatut. ⁹Ha' tzet xhjub' yinh konhob' Gabaa ti'nanh ha': Ja'noj sortear mak ch'anojkoj howal yinh. ¹⁰Xhkosik'le' heb' naj winaj saynojajoj tzet slob' sunil heb' naj soldado. Xhkosaya' lahunhwanh heb' naj yinh hunun cien heb' naj winaj tu'; cien heb' naj yinh hunun mil; mil heb' naj yinh hunun lahunheb' mil. Wal yaq'b'ilxa mak xin, xhtoj pajnoj yinh heb' naj ah Gabaa yet yik'al ya' Benjamín yuh stanhtzenoj heb' naj niman stx'ojal xuh heb' naj b'et Israel ti', xhi heb' ya'.

¹¹Yuxin xyamb'akoj sb'ah sunil heb' ya' israelita, hune'nhe xute heb' ya' snab'al, xtoh heb' ya' yanojkoj howal yinh hune' konhob' tu'. ¹²Xatoj heb' ya' heb' naj chejab'lom yaha'kanoj ab'ix tet heb' naj yik'al ya' Benjamín tu', xalnitoj heb' ya':

«¡Kaw tx'oj hune' tzet xuh hexol tu'! ¹³Awejtij heb' naj winaj kaw tx'oj ay b'et Gabaa x'uten hune' niman stx'ojal tu' jet han, yunhe kopotx'nitoj heb' naj han,

haximwal xhtanhayoj hune' stx'ojal tu' yul konhob' Israel», xhitoj heb' ya'.

Yaja' mach xoche heb' naj yik'al ya' Benjamín tu' yab'e'toj tzet xaltoj heb' ya' israelita yuxhtaj tu'.

¹⁴ Ha' tzet xuh heb' naj, x'eltij heb' naj yul sunil skonhob', xyamb'ankoj sb'ah heb' naj b'et Gabaa, yuh yanikoj heb' naj howal yinh heb' ya' israelita.

¹⁵ 26 mil heb' naj winaj xyamikoj b'et Gabaa tu' yinh yik'al ya' Benjamín, lapan ib'il yespada heb' naj yuh, yinh machkoj hujeb'xa ciento heb' naj winaj xsik'l Relax yul konhob' Gabaa tu'.

¹⁶ Ay hujeb' ciento heb' naj winaj mek q'ab' aykoj xol sunil heb' naj xsik'l Relax xol heb' naj yik'al ya' Benjamín tu'. Kaw helan heb' naj shulwa yinh no' ulah, somanta hune' ni'an us chij yuh heb' naj yet chaniktoj heb' naj sb'aq' no' ulah tu'; maxhtik'a ninoj semk'o sq'ab' heb' naj. ¹⁷ Hakpaxtu' yaq'b'ilxa heb' ya' israelita, 400 mil heb' naj winaj k'ul yinh howal ib'il yespada yuh xyamb'akoj sb'ah; machkoj heb' naj winaj k'ul yinh howal yinh yik'al ya' Benjamín xol heb' naj ti'.

¹⁸ Lawitu' xtoh heb' ya' israelita tu' b'et yatut Komam Dios,^h xq'amb'en heb' ya' tet Komam, xalni heb' ya':

—¿Mak xhb'ab'ojtoj yanojkoj howal yinh heb' naj yik'al ya' Benjamín yinh koxol hayonh ti' han?, xhi heb' ya'.

Xta'wi Komam Yahveh:

—Heb' naj yik'al ya' Judá xhb'ab'ojtoj, xhi Komam.

¹⁹ Kaw sab' x'ah wanoj heb' ya' israelita tu' yinh hunxa tz'ayik, hat x'ehayoj heb' ya' skawilal Gabaa.

²⁰ Lawitu' x'eltij heb' ya' yanojkoj howal yinh heb'

---

^h20:18 yatut Komam Dios Ha' Bet-el.

naj yik'al ya' Benjamín yetk'ulal Gabaa, xtxolb'antoj sb'ah heb' ya', yuh yanojkoj heb' ya' howal. ²¹ Yaja' x'eltij heb' naj winaj yinh yik'al ya' Benjamín tu' yul skonhob', xpotx'nikantoj heb' naj 22 mil heb' ya' israelita yinh hune' tz'ayik tu'. ²²⁻²⁴ Haktu' xuh yahtoj heb' ya' israelita tu' yinh sat Komam Yahveh hunekxa, ch'oq'kanoj heb' ya' masanta yet x'aykanoj numnahi. Xq'amb'en heb' ya' tet Komam Yahveh, xalni heb' ya':

—¿Chonh ahtoj jaha'koj howal yinh heb' naj jet konhob' yik'al ya' Benjamín ti' hunekxa han, mato machoj?, xhi heb' ya'.

Xta'wi Komam Yahveh:

Ho' ahanhwejtoj, xhi Komam. Yuxin xitij heb' ya' israelita tu' yanma yinh, xanipaxkoj heb' ya' howal yinh heb' naj tu' yinh hunxa tz'ayik, b'aytik'a xtxolb'atoj sb'ah heb' ya' yinh howal yinh heb' naj yet sb'ab'elal. ²⁵ Yaja' x'elpaxtij heb' naj yik'al ya' Benjamín tu' yul skonhob' Gabaa, xanipaxkoj heb' naj howal yinh heb' ya' hunekxa; xpotx'nikantoj heb' naj 18 mil heb' ya' israelita. Kaw helan heb' ya' tu' yanikoj ch'en espada. ²⁶ Haktu' xuh yahpaxtoj sunil heb' ya' israelita tu' b'ay yatut Komam Dios, x'aykanoj tz'onhnoj heb' ya' oq'oj yinh sat Komam. Sunilb'al hune' tz'ayik tu' xa'kanoj heb' ya' ayuno, xanikoj heb' ya' xahanb'al xhnhuslaxkantoj sunil tet Komam b'oj ofrenda yet aq'ank'ulal. ²⁷⁻²⁸ Yinh hunq'ahan tz'ayik tu', hat ay te' Kaxhah yet lahk'ulal yet Komam Dios b'et Bet-el. Ya' Finees sk'ahol ya' Eleazar sacerdote yixikin ya' Aarón, ha' ya' aykoj sacerdotahal. Xq'amb'en heb' ya' israelita tu' tet Komam Yahveh, xalni heb' ya':

—¿Tom xhto honh ahøjtoj jaha'koj howal yinh heb' naj juxhtaj yik'al ya' Benjamín ti' han, mato matxa?, xhi heb' ya'.

Xalni Komam Yahveh:

—Ahanhwejtoj, haxkam xhwaha'koj heb' naj yul heq'ab' hekal han, xhi Komam.

²⁹ Yuxin xeb'atoj sb'ah hun majan heb' ya' israelita tu' shoyanil konhob' Gabaa.

³⁰ Lawitu' x'ahtoj yaq'b'ilxa heb' ya' israelita tu' yanojkoj howal yinh heb' naj yik'al ya' Benjamín tu' yinh syox tz'ayik. Xtxolb'atoj sb'ah heb' ya', yuh yanojkoj heb' ya' howal yinh Gabaa tu' haka'tik'a xute heb' ya' yet sb'ab'elal b'oj yet skayel.

³¹ X'elpaxtij heb' naj yik'al ya' Benjamín tu' yaha'koj howal yinh heb' ya' hunekxa. Xitzkaniloj heb' naj yinh skonhob' tu', x'ichikoj heb' naj spotx'nikantoj heb' ya' israelita yul b'eh haka'tik'a xute heb' naj yalanhto. Aymi 30 hoj heb' ya' israelita tu' xkamtoj xol telaj yuh heb' naj, yul sb'elal Bet-el b'oj yul sb'elal konhob' Gabaa.

³² Haktu' xuh yalni heb' naj yik'al ya' Benjamín tu': «Xax k'aywa heb' naj juh haka'tik'a xjute heb' naj yinh sb'ab'elal b'oj yinh skayel», xhi heb' naj.

Yaja' chal heb' ya' israelita tu': «Haka' chonh elojnapaxkanh tet heb' naj xhjute', haktu' chuh kohitznojkaniloj heb' naj yinh skonhob', kat yelojkanapnoj heb' naj yul b'eh», xhi heb' ya'.

³³ Yet x'apni heb' ya' israelita tu' b'et Baal-tamar, xmeltzonk'oj sb'ah heb' ya', xtxolb'antoj sb'ah heb' ya' yuh ya'noj heb' ya' howal. Hatik'atu' x'elpaxtij heb' ya' eb'ab'iltoj sb'ah yuh sat ak'al yet Gabaa tu', yuh yanojpaxkoj heb' ya' howal. ³⁴ Lahunheb' mil

heb' ya' israelita kaw k'ul yinh howal tu' x'anikoj howal yinh konhob' Gabaa tu'. Kaw ay yip xuh yok hune' howal tu', mach yohtajoj heb' naj yik'al ya' Benjamín ta xhk'aywahoj heb' naj. ³⁵ Ha' Komam Yahveh x'a'ni i'wahoj heb' ya' israelita tu' yinh heb' naj yik'al ya' Benjamín yinh hune' tz'ayik tu'. 25 mil cien heb' naj winaj helan yanikoj ch'en espada xpotx'kantoj heb' ya'. ³⁶ Haktu' xuh yilniloj heb' naj yik'al ya' Benjamín tu' ta xax k'aywa heb' naj.

Xaxtik'a meltzotij heb' ya' israelita tu' yinh sat heb' naj yik'al ya' Benjamín tu', haxkam xhkawxi sk'ul heb' ya' yinh heb' ya' eb'ab'iltoj sb'ah yuh yinhtaj Gabaa. ³⁷ Haktu' xuh yeltij sunil heb' ya' israelita eb'ab'iltoj sb'ah tu' yuh shoyanil konhob' tu', x'ok lemna heb' ya' yanojkoj howal yinh konhob' tu', xpotx'nikantoj heb' ya' sunil anma ay b'et tu'. ³⁸ Xaxtik'a yakoj sb'ah heb' ya' israelita tu' yinh lahk'ulal b'oj hune'xa majan heb' ya' x'eb'antoj sb'ah, ta yet ch'ahoj topton hune' niman nhub' yuh heb' ya' x'eb'antoj sb'ah tu', ha' xhyenajiloj ta xax yetnhe heb' ya' konhob' tu'. ³⁹ Yet xilni heb' ya' israelita hune' nhub' tu', xmeltzotij heb' ya', x'ok lemna heb' ya' yinh howal yinh heb' naj yik'al ya' Benjamín.

Yet tu', aymi 30 hoj heb' ya' israelita xax potx'nakantoj heb' naj yik'al ya' Benjamín, ch'awi heb' naj, chalnikanoj heb' naj: «Lanhan sk'aywakanoj heb' naj juh haka' xjute heb' naj sb'ab'elal», xhi heb' naj. ⁴⁰ Yet xpax t'anhna heb' naj k'ul yinh howal yinh yik'al ya' Benjamín tu' yinhtaj, xilni heb' naj ch'ah topton snhub'al konhob' tu' satkanh. ⁴¹ Hatik'atu' xanikoj heb' ya' israelita tu' howal yinh heb' naj

yik'al ya' Benjamín. Xiwkanojkanh heb' naj yinh kaw k'ul, haxkam xax k'aywakanoj heb' naj. ⁴²Haktu' xuh smeltzo heb' naj yinh sat heb' ya' israelita tu', x'elkanojkanh heb' naj tet heb' ya', hat xka stokanoj heb' naj yul desierto. Yaja' mach xuh skolcha heb' naj tet howal tu', haxkam maktik'a ch'eliloj yul hej konhob' kawil yetij, xhpotx'laxpaxkantoj.

⁴³Haktu' xuh shoynikanayoj heb' ya' israelita heb' naj yik'al ya' Benjamín tu'. X'ok-kanoj surnuj heb' ya' yinh heb' naj. Kaw hab'an xuh sk'aywakanoj heb' naj yuh heb' ya'. Hat xtzab'chakanoj heb' naj b'et Gabaa yetk'ulal b'ay ch'ahiloj tz'ayik. ⁴⁴18 mil heb' naj winaj kaw k'ul yinh howal yinh yik'al ya' Benjamín tu' xkamkantoj yet tu'. ⁴⁵Heb' naj mach xkamtoj, x'elkanojkanh heb' naj, hat xka stokanoj heb' naj yul desierto b'ay ay ch'en niman ch'en yet Rimón. Yaja' xpotx'toj heb' ya' israelita howeb' mil heb' naj tu' yul b'eh. X'ok-kanoj surnuj heb' ya' yinh yaq'b'ilxa heb' naj masanta Gidom, xpotx'nikantoj heb' ya' kab'xa mil heb' naj winaj tu'. ⁴⁶25 mil heb' naj winaj k'ul yinh howal yinh yik'al ya' Benjamín ib'il yespada yuh xkamkantoj yet tu'. ⁴⁷Yaja' wajej'to ciento heb' naj yik'al ya' Benjamín tu' mach xkami, heb' naj x'elkanojkanh, hat xka stokanoj yul desierto; heb' naj x'eb'ankantoj sb'ah b'ay ch'en niman ch'en yet Rimón. Hat x'ehkanayoj heb' naj kanheb' x'ahawil b'et tu'. ⁴⁸Lawitu' xmeltzotij heb' ya' israelita tu' b'ay stx'otx' heb' naj yik'al ya' Benjamín tu'. Xpotx'nikantoj heb' ya' sunil anma ay yul hunun konhob' tu' b'oj no' noq'. Xpotx'kantoj heb' ya' sunil tzet xnacha yuh. Xnhusnikantoj heb' ya' sunil konhob' b'aytaj x'ek'i.

X'a'lax yixal heb' naj yik'al ya' Benjamín

21 ¹ Xaxtik'a ta'wekoj heb' ya' israelita tu' yul sti' b'et Mizpa, xalni heb' ya': «Mach hunuj honh ti' xhjaha' kokutz'in yixaloj heb' naj yik'al ya' Benjamín ti'», xhi heb' ya'.

² Xtoh heb' ya' israelita tu' yatut Komam Dios, hat aykanoj heb' ya' b'et tu' masanto yet x'aykanoj aq'b'al. Kaw ip ch'oq'kanoj heb' ya', chalni heb' ya':

³ «¡Ay Mamin Yahveh, sDiosal Israel! ¿Tzet yuh x'ek'toj hune' ti' yul konhob' Israel ti'? Xtanhkaniloj hune' jet ik'alehal han», xhi heb' ya'.

⁴ Kaw sab' x'ah wanoj heb' ya' israelita tu' yinh hunxa tz'ayik, xanikanh heb' ya' hune' b'ay ch'ahtoj xahanb'al, xanikoj heb' ya' sxahanb'al xhnhuslaxkantoj sunil yib'anh b'oj ofrenda yet aq'ank'ulal.

⁵ Xq'amb'en heb' ya' tet hunun, xalni heb' ya': «¿Tzet ik'alehal mach x'apni koxol, yet xkoyamb'ankoj kob'ah yinh sat Komam Yahveh b'et Mizpa?», xhi heb' ya'.

Yet tu', xta'wekankoj heb' ya' yul sti' spotx'nikamoj maktik'a mach x'apni, yet xyamb'ankoj sb'ah heb' ya' yinh sat Komam Yahveh b'et Mizpa.

⁶ Stz'a'kanoj sk'ul heb' ya' israelita yinh yik'al ya' Benjamín yet konhob' tu', chalni heb' ya': «X'ilaxkaniloj hune' ik'ale xol konhob' Israel ti'nanh.

⁷ ¿Tzet xhjute' kosaynoj yixal heb' naj winaj aytok'oj ti'? Xax kota'wekoj yul koti', ta mach xhjaha' kokutz'in yixaloj heb' naj», xhi heb' ya'.

⁸ Xq'amb'en heb' ya' tet hunun, xalni heb' ya': «¿Tzet ik'alehal mach x'apni koxol, yet

xkoyamb'ankoj kob'ah yinh sat Komam Yahveh b'et Mizpa?»», xhi heb' ya'.

Haktu' xuh yohtajnheniloj heb' ya' ta mach hunuj heb' naj ah Jabes-galaad xb'eyk'oj, yet xyamb'ankoj sb'ah heb' ya'. ⁹ Xb'islax sunil heb' ya' yamankoj tu', haktu' xuh yil-laxi ta mach hunuj heb' naj ah Jabes-galaad tu' xb'eyk'oj.

¹⁰ Haktu' xuh yanitoj sunil konhob' tu' 12 mil heb' naj winaj q'a' helanto yinh howal, xalnitoj heb' ya' tet heb' naj:

«As potx'wejkantoj heb' naj winaj ay b'et Jabes-galaad yinh ch'en espada, kat hepox'nojkantoj heb' ix ix b'oj nixhtej unin yinh. ¹¹ Yaja' hakti' cheyute': Chetanhtze'kaniloj sunil heb' naj winaj b'oj sunil heb' ix ix ayxa winaj ch'ek' yinh», xhi heb' ya'.

¹² Ay kanheb' ciento heb' ix q'opoh maxhto winaj ch'ek' yinh mach xpotx'lax yul konhob' Jabes-galaad tu'; x'ilaxtoj heb' ix b'et tx'otx' Canaán b'ay te' Pat b'et Silo.

¹³ Haktu' xuh yanitoj sunil konhob' tu' hune' ab'ix yuh yok aq'ank'ulal xol heb' ya' b'oj heb' naj yik'al ya' Benjamín aytok'oj tu', heb' naj ch'ehayoj yul ch'en niman ch'en yet Rimón. ¹⁴ Haktu' xuh spaxtij heb' naj yik'al ya' Benjamín tu', xa'ni heb' ya' israelita heb' ix q'opoh ah Jabes-galaad tu' yixaloj heb' naj, heb' ix mach xpotx'laxi; yaja' mach suniloj heb' naj xi' yixal.

¹⁵ Kaw stz'a' sk'ul heb' ya' israelita yinh heb' naj yik'al ya' Benjamín tu', haxkam ayto tzet xhmahlankanoj tet yaq'b'ilxa yik'al Israel tu' yuh Komam Yahveh. ¹⁶ Haktu' xuh sq'amb'en heb' ya'

icham winaj aykoj swi'aloj konhob' tu' tet hunun, xalni heb' ya':

«¿B'aytaxka chonh toj jiha'tij yixal heb' naj winaj maxhto chi'koj yixal ti'?», xhi heb' ya'.

Haxkam xax tanhkaniloj heb' ix ix yik'al ya' Benjamín.

¹⁷ Yilal yanikanoj heb' naj mach xkamtoj ti' yalb'anil, yunhe mach xhtanhkaniloj sunil hune' yik'al Israel ti'. ¹⁸ Yaja' mach chuh ja'ni kokutz'in yixaloj heb' naj, haxkam xax kota'wekoj yul koti', ta maktik'a ch'a'noj skutz'in yixaloj heb' naj yik'al ya' Benjamín ti', xhtij tz'akti' yib'anh, xhi heb' ya'. ¹⁹ Yaja' xto yalnipax heb' ya': «Hunun hab'il yek'tzelax hune' niman q'inh xikiltaj yeh tet Komam Yahveh b'et Silo, hat aykoj yetk'ulal norte b'et Bet-el, yetk'ulal b'ay ch'ahiloj tz'ayik yinh sq'axepal b'eh xhtit b'et Bet-el, kat yapni b'et Siquem b'oj yetk'ulal sur b'et Lebona», xhi heb' ya'.

²⁰ Haktu' xuh yalnitoj heb' ya' tet heb' naj yik'al ya' Benjamín maxhto chi'koj yixal tu':

«Aswej b'et Silo, kat heyeb'anojtoj heb'ah b'ay tz'unb'ilayoj te' uva. ²¹ Kaw listo cheyute' heb'ah. Yet cheyilnoj yelojtij hun tenan heb' ix q'opoh ay Silo tu' kanhalwoj, kat heyelojtij lemna xol te' uva tu', heyelq'anojtij hunun heb' ix q'opoh tu' heyixaloj, kat hetojkanoj b'ay hetx'otx'. ²² Ta chuluj smam heb' ix b'oj snoh heb' ix honh steye'koj han, xhjala' tet heb' naj han: “Xhkoq'an teyet han, ta matzet cheyala. A'wej nimank'ulal yinh heb' naj, haxkam mach xuh ji'ni yixal sunil heb' naj han, yet xjanikoj howal han. Lawitu' mataj hex ay hemul yinh hune'

ti', haxkam mataj hex xeya' hekutz'in tet heb' naj"», konhchinahoj han, xhi heb' ya'.

²³Haktu' xuh syijyen heb' naj yik'al ya' Benjamín tu' yuni tzet x'al-lax tet. Xol heb' ix q'opoh lanhan skanhalwi tu' xelq'atij hunun heb' naj yixal. Lawitu' xpaxtoj heb' naj b'ay stx'otx', xwatx'enkanh heb' naj hej skonhob' tu', hat x'eh heb' naj b'et tu'.

²⁴Lawi yek'kantoj hunq'ahan tzetet ti', xpaxkantij heb' ya' b'et tu', xtokanoj heb' ya' yatut, xtoh heb' ya' b'ay ay hej yik'al b'oj b'ay ay hej sfamilia. ²⁵Maxhto mak ayiktoj sreyaloj konhob' Israel yinh hunq'ahan tz'ayik tu'. Sunil mak ch'uni tzet-tik'a chal sk'ul.